

Grad Zagreb

Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom

**GRAD
ZAGREB**

**SOCIJALNA SLIKA GRADA ZAGREBA
2023.**

Zagreb, rujan 2024.

Sadržaj:

1. UVOD	2
1.1. CJELOŽIVOTNI RAZVOJ ZNANJA I VJEŠTINA	2
2. STANOVNIŠTVO, KUĆANSTVA I OBITELJI	11
2.1. MJERE NAMIJENJENE KUĆANSTVIMA I OBITELJIMA S DJECOM U GRADU ZAGREBU	16
3. ODGOJ I OBRAZOVANJE	17
3.1. STIPENDIJE GRADA ZAGREBA	17
3.2. SREDNJE ŠKOLSTVO	19
3.3. OSNOVNO ŠKOLSTVO	19
3.4. PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE	20
3.5. OBRAZOVANJE ODRASLIH I CJELOŽIVOTNO UČENJE	23
4. SOCIJALNA ZAŠTITA	25
4.1. PRAVA IZ NADLEŽNOSTI GRADA ZAGREBA	27
4.1.1. NOVČANE NAKNADE	28
4.1.2. SOCIJALNE USLUGE	31
5. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA	36
6. STANOVANJE	40
6.1. STAMBENO ZBRINJAVANJE	41
6.2. KRIZNI SMJEŠTAJ I SMJEŠTAJ BESKUĆNIKA	41
7. SURADNJA S ORGANIZACIJAMA CIVILNOG DRUŠTVA I PROJEKTI IZ EU FONDOVA	42
7.1. SURADNJA S ORGANIZACIJAMA CIVILNOG DRUŠTVA	42
7.2. PROGRAMI I PROJEKTI PREKO FONDOVA EU	43
7.3. EUROPSKA SOCIJALNA MREŽA	46
8. EKONOMSKI POKAZATELJI	46
9. ZAPOSLENOST I NEZAPOSLENOST	49
9.1. MJERE I AKTIVNOSTI GRADA ZAGREBA NA UKLJUČIVANJU TEŽE ZAPOSRLJIVIH SKUPINA GRAĐANA NA TRŽIŠTE RADA	52
ZAKLJUČCI I PREPORUKE	60

POPIS KRATICA

ASOO – agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih

BDP – bruto domaći proizvod

DZS – Državni zavod za statistiku

ESN – Europska socijalna mreža

GU – Gradski ured

GUSZBOI – Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom

GUGEOSP – Gradski ured za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje

GUOSM – Gradski ured za obrazovanje, sport i mlade

GZ – Grad Zagreb

HZSR – Hrvatski zavod za socijalni rad

HZMO – Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje

HZZ – Hrvatski zavod za zapošljavanje

HKO – Hrvatski kvalifikacijski okvir

ZMN – Zajamčena minimalna naknada

1. UVOD

Socijalna slika Grada Zagreba predstavlja zbir pokazatelja i socijalnih indikatora o kvaliteti života građana grada Zagreba te omogućuje praćenje socijalne situacije, daje pregled sociodemografskih i ekonomskih pokazatelja (stanovništvo, kućanstva i obitelj, stambeni standard, odgoj i obrazovanje, zaposlenost, zdravstvena i socijalna zaštita, suradnja s udrugama i dr.). Socijalna slika Grada Zagreba temelj je za planiranje socijalnih mjera i intervencija, prepoznaje najugroženije kategorije građana i aktualne potrebe te specifičnosti pojedinih gradskih područja.

Socijalna slika izrađuje se od 2000. u suradnji sa stručnom i znanstvenom zajednicom te organizacijama civilnog društva koje djeluju na području socijalne zaštite i socijalne politike. U prethodnom razdoblju ostvarena je suradnja s Udrugom za inicijative u socijalnoj politici, Centrom za razvoj neprofitnih organizacija, Udrugom PRAGMA i Sveučilištem u Zagrebu, Pravnim fakultetom – Studijskim centrom socijalnog rada i dr.

Pored pregleda društvenih, socioekonomskih i demografskih pokazatelja, od 2012. Socijalna slika Grada Zagreba obrađuje i aktualne društvene teme i trendove, npr. starenje stanovništva i skrb o starijim osobama, Europsku urbanu agendu, socijalne inovacije, provedbu mjera Europskog stupa socijalnih prava, izazove socijalnih učinaka COVID-19 krize i potresa, siromaštvo djece i sl. Ovogodišnja Socijalna slika Grada Zagreba izrađena je u suradnji sa stručnjacima iz područja rada, zapošljavanja te razvoja vještina i cjeloživotnog učenja radi uključivanja na tržište rada i socijalnog uključivanja ranjivih skupina građana. Stručne osvrte u označenome tekstu o temama cjeloživotnog učenja i obrazovanja odraslih, izradio je dr. sc. Tihomir Žiljak te mu zahvaljujemo na suradnji u izradi ovogodišnje Socijalne slike Grada Zagreba.

1.1. CJELOŽIVOTNI RAZVOJ ZNANJA I VJEŠTINA

Koncept cjeloživotnog učenja nastao je sredinom 1990-tih u međunarodnim organizacijama i stručnoj javnosti te se vrlo brzo prenio u hrvatsku obrazovnu zajednicu, pa je od tog vremena prisutan u zagrebačkim obrazovnim i socijalnim strukturama. Od 2000. se njegovi okviri najčešće određuju na temelju Memoranduma o cjeloživotnom učenju¹. Učenje je shvaćeno kao kontinuirani proces ili koji traje povremeno tijekom cijelog života. Osim ove vremenske dimenzije, uključeno je širenje učenja na različita problemska područja i sektore. Stoga se određuje istovremeno kao cjeloživotno i općeživotno, što znači da su uključene različite razine i sektori sustava obrazovanja i osposobljavanja, formalno i neformalno obrazovanje, učenje izvan obrazovnog sektora, ali i različiti oblici spontanog učenja koji nisu dio organiziranog procesa. Te dimenzije su danas ugrađene u djelovanje većine zagrebačkih obrazovnih i kulturnih ustanova, udruga i lokalnih inicijativa. Osnovni ciljevi i mjesta poučavanja mogu se mijenjati i primjenjivati u različitim vremenima i na različitim mjestima. Uz glavne ciljeve koji su se odnosili na školovanje, jačanje zapošljivosti građana te neki nedavni događaji tijekom COVID epidemije su pokazali da se trebamo podsjetiti na važnost stalne obnove znanja i vještina u očuvanju vlastitog zdravlja i znanja vještina koje se odnose na ponašanje tijekom potresa ili drugih kriznih situacija.

¹ Europska komisija (2000). Memorandum o cjeloživotnom učenju: Bruxelles, 30.10.2000., SEC (2000) 1832: radni materijal Europske komisije. *Obrazovanje odraslih: časopis za obrazovanje odraslih i kulturu*. 44 (2000 [i.e. 2001]), 1/4; str. 77 – 111.

Koncept cjeloživotnog učenja temelji se na ideji da pojedinac bira načine i smjerove učenja, a institucije mu omogućuju ili olakšavaju da realizira svoj odabir. Zbog toga cjeloživotno učenje više nije svedeno samo na formalno obrazovanje i školovanje. Ono naravno počinje u vrtićima i školama kao ključnim ustanovama u kojima se stvaraju temelji za svako daljnje učenje. Ali tu se ne završava. Upravo zbog toga što najveći dio života učimo kao odrasle osobe, često se cjeloživotno učenje poistovjećuje s obrazovanjem odraslih.

Zagreb pruža velike šanse u oba dijela, učenju u redovnim obrazovnim strukturama i učenju nakon ili pored redovnog obrazovanja. Jedan od važnijih izazova je da se rezultati tog učenja učine vidljivim te da se prepoznaju i vrjednuju rezultati učenja. To može biti vrjednovanje prethodnog znanja stranog ili hrvatskog jezika, nekih strukovnih vještina. Izazov je da se tako fluidni koncept ugradi u kreiranje javnih politika.

Najveća pažnja u cjeloživotnom učenju posvećuje se jačanju strukovnih vještina. Čitav koncept je i nastao zbog izazova brzog tehnološkog razvoja, demografskih promjena i socijalnih promjena u nestabilnom međunarodnom okruženju. Često se spominje zaključak 20 tehnoloških, poslovnih i akademskih stručnjaka koji su na zajedničkom panelu konstatali da 85 % poslova koji će postojati 2030. još nije ni izmišljeno². Mijenja se također demografska slika. Eurostat predviđa se da će se udio ljudi starijih od 80 godina u populaciji Europske unije u sljedećih 80 godina povećati dva i pol puta.³ Starenje stanovništva, a posebno rast udjela starijih, postavlja nove obrazovne izazove kako za starije osobe tako i za one koji im pružaju određene usluge. Veliki migrantski valovi nakon 2015. otvaraju također pitanja integracije i uključivanja radnih migranata, tražitelja azila i izbjeglica u nove zajednice u koje su se te osobe doselile, uvažavanje različitih vrijednosti i stjecanje svih vještina koje su potrebne za uključivanje na tržište rada ili aktivnu društvenu participaciju. Zagreb je iskusio i prolazi kroz sva ta iskušenja: starenje stanovništva, dolazak stranih radnika i migrantski valovi, brze tehnološke promjene. Učiti trebaju ne samo oni koji stvaraju i pružaju nove proizvode i usluge, nego i oni koji ih koriste, ne samo oni koji su u nepovoljnom položaju, nego i oni koji žive s tim skupinama.

Zbog svih tih izazova traže se nove vještine koje će omogućiti suočavanje s neizvjesnom budućnošću, neočekivanim promjenama. Potrebno je jačanje vještina i vrijednosti s pomoću kojih se pojedinac i zajednica mogu nositi s tim izazovima. Cilj profesionalnog razvoja za zapošljavanje treba stvarati temelje za socijalnu sigurnost i kvalitetan život. Uz njega se vezuju ciljevi koji se odnose na znanja i vrijednosti građana i aktivnog člana zajednice koji vodi računa o stvaranju mogućnosti za uključivanja svih članova zajednice u obrazovanje i razvoj svih potencijala, mogućnosti primjerenog zapošljavanje te prikladno korištenje slobodnog vremena.

Ciljevi lokalne obrazovne i socijalne politike se stalno prilagođavaju novim okolnostima te traže i promjene u lokalnom javnom upravljanju. Za pristup razvoju, jačanju vještina i vrijednosti, većoj zapošljivosti i zaposlenosti građana, uključivanju svih skupina u nepovoljnu položaju, svih generacija i osoba s različitih projekata potreban je intersektorski pristup, partnerstva javnih i privatnih organizacija, uključenost poduzetnika, korisnika i organizacija civilnog društva, akademske zajednice. Zagreb ima velike potencijale i velike izazove za razvoj svih oblika partnerstava i smislenog uključivanja različitih aktera.

² Dell Technologies (2017). *Realizing 2030: A divided vision of the future*. Dostupno na: <https://www.delltechnologies.com/content/dam/delltechnologies/assets/perspectives/2030/pdf/Realizing-2030-A-Divided-Vision-of-the-Future-Summary.pdf>

³ Eurostat (2021). *Population structure and ageing*. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?titl>

Osnovni ciljevi poticanja svih oblika učenja, jačanja zapošljivosti, osobnog i profesionalnog razvoja i socijalnog uključivanja nadovezuju se na europske i nacionalne dokumente. Pogledamo li ključne dokumente Europske unije nastale u proteklih nekoliko godina, može se konstatirati da su ti ciljevi jasno definirani početkom 2000-ih, početkom Lisabonskog procesa, a odnose se na ekonomsku i socijalnu dimenziju. Ekonomski ciljevi se odnose na jačanje zapošljivosti pojedinaca i utjecaj na ukupni ekonomski razvoj, a socijalni na inkluzivnost, socijalnu i političku participaciju. U proteklih 20-ak godina nastojao se održati balans tih ciljeva, ali su uglavnom prevladavala ekonomska opravdanja promoviranja učenja odraslih. Krajem 2010-ih, krize i strahovi su doveli do pokušaja ponovnog uspostavljanja balansa ekonomskih i socijalnih ciljeva ili bar njihovog smislenog povezivanja. Tekst Europskog stupa socijalnih prava iz 2017.⁴ započinje upravo obrazovanjem i važnošću cjeloživotnog učenja. Taj je dokument putokaz prema jakoj socijalnoj Europi koja bi trebala biti pravedna, uključiva i puna mogućnosti. „Svi imaju pravo na kvalitetno i uključivo obrazovanje, osposobljavanje i cjeloživotno učenje kako bi održali i stekli vještine s pomoću kojih mogu u cijelosti sudjelovati u društvu i uspješno ući na tržište rada“ (str. 11). U tom se dokumentu posebno navodi uključenost osoba s invaliditetom koje imaju pravo na potporu koja im omogućuje dostojan život, usluge koje im omogućuju sudjelovanje na tržištu rada i u društvu te radno okruženje prilagođeno njihovim potrebama.

Europski program vještina iz 2020.⁵ ističe važnost jačanja strukovnih vještina, ali tomu dodaje potrebu jačanja osnovnih životnih vještina. Prema tome se u Rezolucija Vijeća o novom europskom programu za obrazovanje odraslih za razdoblje 2021. – 2030.⁶ naglašava važnost stjecanja profesionalnih vještina vezanih za posao, ali i vještina koje prelaze okvir strukovnog usavršavanja. U tom se dokumentu navodi 5 prioriteta područja za buduće aktivnosti: javno upravljanje, pružanje i korištenje mogućnosti za cjeloživotno učenje, pristupačnost i fleksibilnost, kvaliteta, pravičnost, uključenost i uspjeh u obrazovanju odraslih, zelena i digitalna tranzicija. Važan cilj je stvaranje boljih mogućnosti za uključivanje pojedinaca u cjeloživotno učenje. To uključuje dva važna alata: individualne račune za učenje i uvođenje mikrokvifikacija. Individualni računi za učenje (*individual learning account*) kao prioritet su spomenuti u nizu europskih dokumenata (Program vještina za Europu za održivu konkurentnost, socijalnu pravednost i otpornost iz 2020., Akcijski plan za provedbu europskog stupa socijalnih prava iz 2021. godine⁷ ili Prijedlog Komisije s preporukama Vijeća o individualnim računima za učenje iz 2021.⁸). U Hrvatskoj se provodi kao sustav vaučera čiju provedbu koordinira HZZ sa značajnom uključenosti zagrebačkih korisnika i provoditelja. Drugi važan alat su mikrokvifikacije.⁹

⁴ Europski parlament, Vijeće i Komisija (2017). *Europski stup socijalnih prava*. Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/social-summit-european-pillar-socialrights-booklet_hr.pdf

⁵ European skills agenda Europska komisija (2020). *Program vještina za Europu za održivu konkurentnost, socijalnu pravednost i otpornost*. {SWD(2020) 121 final} – {SWD(2020) 122 final}

⁶ Vijeće EU (2021). Rezolucija Vijeća o novom europskom programu za obrazovanje odraslih za razdoblje 2021. – 2030 (2021/C 504/02)

⁷ Europska komisija (2021). *Akcijski plan za provedbu europskog stupa socijalnih prava*. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=COM%3A2021%3A102%3AFIN&qid=1614928358298>

⁸ Europska komisija (2021). *Preporuke Vijeća o individualnim računima za učenje*. Prijedlog. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0773&from=EN>

⁹ Preporukama Vijeća od 16. lipnja 2022. o europskom pristupu mikrokvifikacijama za cjeloživotno učenje i zapošljivost (2022/C 243/02), mikrokvifikacije su definirane:

„Mikrokvifikacija znači zapis o ishodu učenja koji je polaznik stekao na temelju malog opsega učenja. Ti se ishodi učenja vrednuju prema transparentnim i jasno definiranim kriterijima. Iskustva učenja kojima se stječu mikrokvifikacije osmišljena su tako da polazniku pruže određena znanja, vještine i kompetencije koji odgovaraju društvenim, osobnim i kulturnim potrebama ili potrebama tržišta rada. Mikrokvifikacije su u vlasništvu polaznika, mogu se razmjenjivati i prenosive su. Mogu biti samostalne ili se mogu kombinirati u svjedodžbe više razine. Temelje se na osiguravanju kvalitete u skladu s dogovorenim standardima u relevantnom sektoru ili području aktivnosti;“

Obrazovanje treba biti pristupačno i dostupno marginaliziranim skupinama, a za to je važna fleksibilnost uz prihvatljive oblike poučavanja i stjecanja vještina. Cjeloživotno učenje pretpostavlja da se razvijaju kompetencije koje bi trebali imati svi pojedinci. U Preporuci Vijeća iz 2018. godine navedene su ključne kompetencije za cjeloživotno učenje.¹⁰ Sama Preporuka naglašava potrebu što šireg obuhvata mjesta gdje se uči kao u uključivanje okruženja formalnih, neformalnih i informalnih osposobljavanja i učenja. „Trebalo bi nastojati uspostaviti zajedničko razumijevanje kompetencija s pomoću kojih se može pružiti potpora pri prijelazu između tih različitih okruženja te suradnji među njima.“ U Hrvatskoj je napravljen Kurikulum za razvoj ovih temeljnih vještina odraslih, koji je osnova za odgovor na te izazove, ali se tek djelomično provodi.¹¹ Preporuke Vijeća o ključnim kompetencijama naglašavaju da je ključno stjecanje dovoljne razine osnovnih vještina (čitalačka pismenost, matematička pismenost i osnovne digitalne vještine). Nadalje, važan je razvoj kompetencije učenja kako učiti, što čini temelj cjeloživotnog učenja i sudjelovanja u društvu. Naglašena je potreba poticanja usvajanja kompetencija u području prirodoslovlja, tehnologije, inženjerstva i matematike (STEM), uzimajući u obzir njihovu povezanost s umjetnošću, kreativnošću i inovacijama. Zagreb ima brojne šanse za povezivanje razvoja kreativnosti s potrebnim profesionalnim znanjima. Ističe se i razvoj poduzetničkih kompetencija, kreativnosti i osjećaja inicijative već od mlađe dobi. Zagreb ima dovoljno potencijala za poboljšanje razine jezičnih kompetencija koje uključuju učenje stranih jezika, ali i hrvatskog kao stranog jezika. Jedna od EU ključnih kompetencija koja traži svoje mjesto i u hrvatskom nacionalnom obrazovnom sustavu je kompetencija građanstva.

Cjeloživotno učenje definira se kao aktivnost učenja tijekom cijelog života s ciljem unapređenja znanja, vještina i sposobnosti unutar osobne, građanske, društvene i poslovne perspektive (Maravić, 2003). Znanje i posjedovanje relevantnih vještina ljudima pomaže pri integraciji u društvo i društvene procese te da se uspješno nose s ubrzanim promjenama na svim društvenim poljima, prije svega tržištu rada. Razvoj tehnologije primorava nas razvoju upravo onih vještina koje su ključne namjeravamo li ostvariti gospodarski oporavak te zelenu i digitalnu tranziciju. Sve što je u suvremenom životu povezano s tehnologijom, a to je doslovce sve, od plaćanja računa do podnošenje zahtjeva za parkirnu dozvolu, od građana zahtijeva specifično znanje i izradu rješenja. Kako bi nam tehnologija olakšala svakodnevni život, potrebna nam je radna snaga s traženim vještinama koja pridonosi održivom rastu, stvara više inovacija i poboljšava konkurentnost poduzeća. Hoće li se time osigurati da nitko ne bude zapostavljen i da svi procesi budu socijalno pošteni i pravedni, ostaje pitanje. Utjecaj cjeloživotnog učenja seže do ekonomskog i demokratskog razvoja društva, a kroz izniman utjecaj na pojedinca. Upravo iz ovog aspekta, kroz važnost cjeloživotnog učenja za pojedinca, promatramo Socijalnu sliku Grada Zagreba za 2023. godinu.

Europska godina vještina obilježavala se u razdoblju od 9. svibnja 2023. do 8. svibnja 2024. radi dodatnog promicanja razmišljanja o prekvalificiranju i usavršavanju, odnosno cjeloživotnom učenju i usvajanju novih vještina, u skladu s nacionalnim nadležnostima, zakonima i praksama.

¹⁰ Vijeće EU (2018), Preporuka Vijeća od 22. svibnja 2018. o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje (Tekst značajan za EGP). Dostupno na: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01))

¹¹ Žiljak, T., Lapat, G., Rajić, V. i Pavić, D. (2019). *Kurikulum za razvoj temeljnih digitalnih, matematičkih i čitalačkih vještina odraslih: Temeljne vještine funkcionalne pismenosti*. Zagreb: MZOS.

U okviru Europske godine vještina Europska komisija u suradnji s Europskim parlamentom, socijalnim partnerima, državama članicama, javnim i privatnim službama za zapošljavanje, gospodarskim komorama, pružateljima usluga cjeloživotnog obrazovanja i osposobljavanja te radnicima i poduzećima predlaže novi poticaj cjeloživotnom učenju : promicanjem većih, učinkovitijih i uključivijih ulaganja u osposobljavanje i usavršavanje kako bi se iskoristio pun potencijal europske radne snage i pružila potpora ljudima u prelasku s jednoga radnog mjesta na drugo; osiguravanjem vještina koje su potrebne na tržištu rada u suradnji sa socijalnim partnerima i poduzećima; povezivanjem ambicija i vještina ljudi s prilikama na tržištu rada s posebnim naglaskom na zelenu i digitalnu tranziciju i gospodarski oporavak; privlačenjem osoba iz trećih zemalja koje posjeduju vještine potrebne na tržištu rada Europske Unije i to širenjem mogućnosti učenja i mobilnosti (Izvor: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-year-skills-2023_hr)

Prateći europske smjernice i Republika Hrvatska, aktivno se promicala važnost cjeloživotnog učenja okupljanjem relevantnih dionika, razmjenom primjera dobre prakse i iznalaženjem inovativnih rješenja za izazove razvoja vještina, kao i koordinacijom odgovarajućih aktivnosti na nacionalnoj i regionalnoj aktivnosti uz Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike kao Nacionalne kontaktne točke Republike Hrvatske za Europsku godinu vještina.

Za potporu ulaganjima država članica za usavršavanje, prekvalifikaciju i slično, EU je izdvojila znatna financijska sredstva kao i tehničku pripomoć.

Radi praćenja provedbe politika zapošljavanja i socijalnih politika država članica EU-a s pomoću socijalnih pokazatelja, Europski parlament, Vijeće i Komisija na sastanku u Göteborgu 2017. godine proglasili su **Europski stup socijalnih prava** čija je svrha ostvariti poboljšane životne i radne uvjete u Europskoj uniji, a sastoji se od dvadeset ključnih načela podijeljenih u tri poglavlja:

- *jednake mogućnosti i pristup tržištu rada*: ovo područje obuhvaća razvoj vještina, obrazovanje i cjeloživotno učenje na prvome mjestu, uz jednake mogućnosti, ravnopravnost spolova i aktivnu potporu zapošljavanju;
- *pravedni radni uvjeti*: odnose se na sigurno i prilagodljivo zaposlenje, plaće, informiranje o uvjetima zaposlenja i zaštita u slučaju dobivanja otkaza, socijalni dijalog te ravnotežu između privatnog i javnog života;
- *socijalna zaštita i uključenost*: ovo područje obuhvaća skrb o djeci, minimalne prihode, naknadu za nezaposlene, uključenost osoba s invaliditetom, pomoć beskućnicima, dostupnost osnovnih usluga, zdravstvo i dugotrajnu skrb.

Europska Komisija je 2021. donijela i **Akcijski plan za provedbu europskog stupa socijalnih prava** koji ima sljedeća tri glavna cilja, a koja je potrebno ostvariti do 2030. na europskoj razini: najmanje 78 % stanovništva u dobi od 20 do 64 godine trebalo bi biti zaposleno; svake bi godine najmanje 60 % svih odraslih trebalo sudjelovati u osposobljavanju; broj osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti trebalo bi smanjiti za najmanje 15 milijuna (Izvor: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/ip_22_3782, <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/glossary/european-pillar-of-social-rights.html>)

Glavni cilj ulaganja sredstava Europskog socijalnog fonda + za razdoblje 2021. – 2027. je ojačati ekonomiju i društvo postizanje više razine zaposlenosti, aktivnosti i jačanja vještina radne snage, kvalitetnog i dostupnog obrazovanja povezanog s tržištem rada s naglaskom na strukovno obrazovanje, snažnog sustava socijalne zaštite te kvalitetnih i dostupnih socijalnih i zdravstvenih usluga, uključujući

usluge dugotrajne skrbi. Posebna pažnja usmjerena je na osobe u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti, posebice na djecu u nepovoljnom socioekonomskom položaju, mlade kao i ostale ranjive skupine, uključujući i žene u cilju osiguravanja njihove pune ravnopravnosti u društvu. (izvor: <https://esf.hr/esfplus/esf/>). Program Učinkoviti ljudski potencijali 2021. – 2027. (PULJP) doprinijet će nacionalnim ciljevima **Akcijskog plana za provedbu europskog stupa socijalnih prava za 2030.**:

1. Zaposleno 75% populacije između 20 i 65 godina (EU cilj 78%)
2. Sudjelovanje 55% svih odraslih u cjeloživotnom učenju (EU cilj 60%)
3. Smanjenje broja osoba u riziku od siromaštva i/ili socijalne isključenosti za 298.000 osoba od čega 40.000 djece (EU cilj 15 milijuna osoba, od čega 5 milijuna djece).

Republika Hrvatska, kao jedna od država članica, kontinuirano usklađuje svoje nacionalne strateške dokumente pri čemu su teme siromaštva i socijalne isključenosti neodvojivo povezane sa temom cjeloživotnog obrazovanja. Tomu su dokaz novi Zakon o socijalnoj skrbi, Nacionalni plan borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti 2021. – 2027., Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030., Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021. – 2026., Nacionalni plan razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027., Strategija demografske revitalizacije do 2033., Nacionalni plan razvoja socijalnih usluga 2021. – 2027. te Nacionalni plan za rad, zaštitu na radu i zapošljavanje 2021. – 2027.

Nacionalni plan razvoja sustava obrazovanja do 2027.godine¹² navodi da je važno prihvaćanje koncepta cjeloživotnog učenja koji omogućuje svakom pojedincu iz bilo koje dobne skupine jednak, uključiv, pravičan i stalan pristup obrazovanju i priznavanje različitih oblika učenja.

Jedan od većih izazova s kojim se želi suočiti Nacionalni plan je hrvatski problem niskog sudjelovanja u cjeloživotnom učenju (jedan od najnižih u Europi), Ključnom indikatoru (sudjelovanju u obrazovanju u razdoblju od 4 tjedna prije anketiranja). U Hrvatskoj je 2023. sudjelovalo 6,4% osoba od 20 do 64 godine, dok je prosjek EU 12,8%. Doduše, podatci pokazuju da sudjelovanje odraslih u Hrvatskoj raste posljednjih godina i danas dvostruko je više nego 2018. godine.¹³

Nacionalni plan razvoja sustava obrazovanja do 2027. Navodi sljedeće ciljne vrijednosti (str. 55),

1. Stopa sudjelovanja u obrazovanju i osposobljavanju (posljednja četiri tjedna – ciljana vrijednost 2027. je 5,5%;
2. Postotak stanovništva u dobi od 16. do 74. godine koji imaju najmanje osnovne digitalne vještine. U 2019. ih je bilo 53%, a ciljana vrijednost za 2027. je 73%;
3. Povećanje sudjelovanja u obrazovanju i osposobljavanju (posljednjih 12 mjeseci za dobnu skupina od 25. do 64. godine). Početna vrijednost 2016. je bila 31,8%, a ciljana vrijednost za 2027. je 45%.

Iz ovih ciljeva (koji su djelomično preneseni EU ciljevi) je vidljivo da je, osim općeg povećanja sudjelovanja u cjeloživotnom učenju, važno jačanje digitalnih vještina osoba do 74 godine (ne samo stanovništva do 65 godina).

Važno je spomenuti da se, prema zadnjim podacima istraživanja o obrazovanju odraslih (Anketa o obrazovanju odraslih iz 2022. godine)¹⁴, u Hrvatskoj ponavljaju skupine prepreka za sudjelovanje u

¹² Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2023). *Nacionalni plan razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine*. Dostupno na:

<https://mzom.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Obrazovanje/AkcijskiIiNacionalniPlan/Nacionalni-plan-razvoja-sustava-obrazovanja-za-razdoblje-do-2027.pdf>

¹³ Eurostat (2024). *Adult participation in learning in the past four weeks by sex*. Dostupno na:

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_04_60/default/table?lang=en&category=t_educ.t_educ_part

¹⁴ Državni zavod za statistiku (2024). *Anketa o obrazovanju odraslih u 2022*. Priopćenje OBR-2024-5-2

obrazovanju odraslih. Situacijske se prepreke odnose na životne okolnosti potencijalnih sudionika u obrazovanju, njihove poslovne obveze, obiteljske uloge. Institucijske se prepreke odnose na strukturne elemente obrazovanja – vrstu programa, formalne uvjete za sudjelovanje, otvorenost ili prepreke za upise i sl. Dispozicijske se prepreke često poistovjećuju s psihološkim, unutarnjim osobnim preprekama. Mogu se odnositi na stavove i vrijednosti osoba, njihova uvjerenja, ali i na njihov odnos prema učenju i koristima od učenja. U posljednjem istraživanju upravo su ove osobne prepreke vrlo izražene jer od ukupnog broja sudionika, čak 91,6% ih je navelo da razlog njihovog nesudjelovanja nisu u okruženju nego u njima samima – jednostavno nisu željeli sudjelovati u obrazovanju. Žene se suočavaju s daleko većim preprekama za sudjelovanje u obrazovanju odraslih. Istraživanje pokazuje da su obiteljske obveze za potencijalne polaznike daleko veće prepreke nego za polaznike.

Inkluzivni pristup je vidljiv u nacionalnim strategijama što se odnose na skupine koje su manje zastupljene u obrazovanju. To je Nacionalni plan izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom za razdoblje od 2021. do 2027. godine u kojem je prvi prioritet obrazovanje kao cjeloživotni proces. Polazi se od konstatacije da je stjecanja znanja i vještina, odnosno razvoja sposobnosti, temeljni čimbenik društvene uključenosti i neovisnosti osoba s invaliditetom. U Nacionalnom planu za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine naveden je cilj učinkovitog i jednakog pristupa Roma kvalitetnom, uključivom obrazovanju u kojem se osim povećanog sudjelovanje djece i mladih Roma, navodi i povećanje udjela odraslih Roma u programima osposobljavanja i usavršavanja. Akcijski plan za provedbu Nacionalnog plana za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027.¹⁵, za 2023. – 2025. planira uključivanje odraslih pripadnika romske nacionalne manjine u programe obrazovanja i osposobljavanja. U Akcijski plan je uključeno opismenjavanja i osposobljavanja za prvo zanimanje.

Gradski strateški dokumenti u nizu programskih dijelova sadrže provedbu koncepta cjeloživotnog učenja. U Strategiji razvoja Grada 2021. – 2027.¹⁶ se spominje cjeloživotno obrazovanja, doduše samo u segmentu obrazovanja odraslih, ali je u dokumentu jasan cjeloživotni kontinuitet učenja (str 16). Općeživotna dimenzija cjeloživotnog učenja i jasna socijalna dimenzija je vidljiva u brojnim gradskim strateškim dokumentima. U Zagrebačkoj strategiji izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2022. do 2025.¹⁷ se planira povećanje podrške svim projektima, programima i aktivnostima vezanim uz pripremu osoba s invaliditetom za zapošljavanje, stjecanje vještina za zapošljavanje i profesionalnu rehabilitaciju kroz partnersku suradnju s udrugama osoba s invaliditetom i ustanovama za obrazovanje i rehabilitaciju. U Zagrebačkoj kulturnoj strategiji (Program razvoja kulture Grada Zagreba 2024. – 2030.) kao jedan od prioritarnih područja navodi se Kultura odgoj i obrazovanje – kultura za napredna znanja nove vještine te kreativno i kritičko mišljenje (područje 5). U Zagrebu je oformljeno Povjerenstvo za izradu i praćenje Akcijskog plana Grada Zagreba za 2024. – 2025. godinu za provedbu Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027.¹⁸

¹⁵Grad Zagreb (2024). *Povjerenstvo za izradu i praćenje Akcijskog plana Grada Zagreba za 2024. – 2025. godinu za provedbu Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027.* Dostupno na: <https://www.zagreb.hr/povjerenstvo-za-izradu-i-precenje-akcijskog-plana-/186035>

¹⁶ Razvojna agencija Zagreb za koordinaciju i poticanje regionalnog razvoja (2023). *Plan razvoja Grada Zagreba za razdoblje 2021. – 2027.* Dostupno na: <https://www.zagreb.hr/UserDocImages/001/Nacrt%20Plana%20razvoja%20Grada%20Zagreba%202021.%20-%202027..pdf>

¹⁷ Gradska skupština Grada Zagreba (2022). *Zagrebačka strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2022. do 2025. (Službeni glasnik Grada Zagreba 22/22)*

¹⁸Grad Zagreb (2024). *Povjerenstvo za izradu i praćenje Akcijskog plana Grada Zagreba za 2024. – 2025. godinu za provedbu Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027.* Dostupno na: <https://www.zagreb.hr/povjerenstvo-za-izradu-i-precenje-akcijskog-plana-/186035>

Zagrebačka strategija starenja¹⁹ kao jedno od šest prioriteta navodi cjeloživotno učenje. Planira se promicanje i korištenje informatičko-komunikacijske tehnologije kao alata kontinuiranog obrazovanja i komunikacije osoba starije životne dobi. Osim toga, planira se organiziranje tečajeva i radionica za osobe starije životne dobi te razvijanje novih programa cjeloživotnog učenja za osobe starije životne dobi. Gradske strategije, akcijski planovi sadrže većinu spomenutih EU i nacionalnih prioriteta i ciljeva, a u nekim sektorima imaju cjelovitiji pristup (primjerice, programi za starije osobe). Može se zaključiti da je cjeloživotno učenje ušlo u niz gradski sektorskih politika te, na normativnoj razini, pruža osnovu za jačanje vještina za zapošljivost i socijalno uključivanje te aktivan život u zajednici. Specifične mjere se odnose na skupine u nepovoljnom položaju i otklanjanje prepreka za veća uključivanje u procese cjeloživotnog učenja.

Ono što je zajedničko ovim strategijama, u smislu razvoja vještina i cjeloživotnog obrazovanja, jest naglasak na **značajnom neskladu ponude i potražnje na tržištu rada upravo zbog nedostatka potrebnih znanja i vještina te nedovoljno razvijene svijesti o važnosti cjeloživotnog obrazovanja.**

Nužno je kod radne snage razviti vještine koje će joj omogućiti suočavanje s brzim tehnološkim, društvenim i ekonomskim promjenama koje dolaze. Zato je potrebno unaprijediti mehanizme i procese za financiranja stjecanja tih vještina, budući da je jedna od glavnih zapreka sudjelovanju odraslih kao i socijalno osjetljivih i marginaliziranih skupina u cjeloživotnom obrazovanju **previsoka cijena programa i nedovoljna informiranost o mogućnostima i različitim oblicima cjeloživotnog učenja.** Novi sustav vaučera može omogućiti financiranje, a time i veće sudjelovanje nezaposlenih i zaposlenih osoba u stjecanju kompetencija potrebnih za rad putem formalnih i neformalnih programa obrazovanja.

Niska razina sudjelovanja u cjeloživotnom učenju utječe na zastarjelost vještina koje utječu na nisku razinu sudjelovanja na tržištu rada i nisku razinu produktivnosti. Postoje velike razlike u kvaliteti i dostupnosti programa osposobljavanja u pojedinim sektorima, a uključenost poslodavaca u predviđanje potreba za vještinama te njihova razvoja i vrednovanja je preniska. Potrebno je jačati andragoške kapacitete, implementirati alate za samoprocjenu i procjenu vještina i aktivnosti profesionalnog usmjeravanja odraslih osoba, promovirati cjeloživotno učenje nizom aktivnosti koje su usmjerene na opću populaciju radi podizanja svijesti o njegovoj važnosti, mapirati vještine potrebne na tržištu rada kao podlogu za kreiranje obrazovnih programa i dodjelu vaučera, svakako implementirati HKO (Hrvatski kvalifikacijski okvir) u područje standarda zanimanja i povezati tržište rada s obrazovnim sustavom, ojačati veze ustanova za obrazovanje odraslih s gospodarskim subjektima i Zavodom za zapošljavanje te povećati razinu internacionalizacije u obrazovanju odraslih i ostalih marginaliziranih skupina stanovništva (Izvor: Nacionalni plan razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027). Glavni preduvjet ovim prioritetima je razvoj informacijskog sustava tržišta rada koji će omogućiti kvalitetnije prepoznavanje traženih kompetencija, odnosno osiguranje kvalitetne platforme koja će biti izvor svih relevantnih podataka za tržište rada i opće mjesto razmjene informacija među različitim dionicima. Radi se o uspostavi podatkovne infrastrukture koja bi razvijala jedinstvenu metodologiju radi povezivanja različitih baza podataka javnih tijela. Kontinuirano ulaganje u učenje ima mnoge pozitivne učinke – stjecanjem i obnovom znanja i vještina građani održavaju svoje izgleda za zapošljavanje, uspješnije mijenjaju radna mjesta i profesionalno napreduju, što znači da ostaju

¹⁹ Gradska skupština Grada Zagreba (2020). *Zagrebačka strategija za unapređenje kvalitete života osoba starije životne dobi za razdoblje od 2020. do 2024.* Dostupno na: <https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/1/WEB%20-%20ZAGREBACKA%20STRATEGIJA%20ZA%20UNAPREDENJE%20KVALITETE%20ZIVOTA%20OSOBA%20STARIJE...pdf>

zaposleni i zadovoljniji s poslom. U svijetu koji se ubrzano mijenja, cjeloživotno učenje na neki način postaje neophodno budući da se karijere i prilike za zaposlenje mijenjaju velikom dinamikom.

Jedna od ključnih institucija za područje obrazovanja odraslih u Republici Hrvatskoj danas je Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih. Sukladno Zakonu o Agenciji za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih²⁰ – ASOO (kojim ova Agencija preuzima poslove prethodne Agencije za obrazovanje odraslih), Agencija je zadužena za razvoj sustava obrazovanja odraslih kroz cijeli niz elemenata. ASOO je u 2023. izradio 84 ogledna programa koje ustanove mogu preuzimati i provoditi. Kontinuirano se izrađuju suvremeni programi obrazovanja odraslih u skladu s HKO-om, temeljeni na stvarnim ekonomskim potrebama i aktualnim trendovima u društvu i gospodarstvu, a koji su vezani uz zelenu tranziciju i digitalnu transformaciju.

Tijekom 2023. u sustavu vaučera je bilo dostupno 856 digitalnih i zelenih programa, dok je ASOO proveo niz aktivnosti usmjerenih na daljnji razvoj izgradnje sustava osiguravanja kvalitete u obrazovanju odraslih. Iste godine je završen program razvoja i pilotiranja samovrednovanja i vanjskog vrednovanja ustanova za cjeloživotno učenje te se kontinuirano provode aktivnosti osnaživanja kapaciteta ovakvog sustava obrazovanja (Izvor: <https://www.asoo.hr/>).

Prema podacima **Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Područne službe Zagreb** tijekom 2022. u sustav vaučera na razini Grada Zagreba je 1.418 novouključenih osoba, od čega 870 žena (ili 61,4%) i 548 muškaraca (ili 38,6%). U skupini korisnika vaučera u 2022. je bilo 85 osoba (6,0%) u dobi do 24 godine, 341 (24,0%) od 25 do 29 godina, 921 (65,0%) od 30 do 49 godina, 47 (3,3%) od 50 do 54 godine i 24 (1,7%) osobe u dobi od 55 i više godina. Tijekom 2023. u sustav vaučera na razini Grada Zagreba novouključeno je 3.468 osoba, od čega 2.106 žena (ili 60,7%) i 1.362 muškarca (ili 39,3%). U skupini korisnika vaučera u 2023. bile su 252 (7,2%) osobe u dobi do 24 godine, 963 (27,8%) od 25 do 29 godina, 2.067 (59,6%) od 30 do 49 godina, 135 (3,9%) od 50 do 54 godine i 51 (1,5%) osoba u dobi od 55 i više godina. U 2023., na razini Grada Zagreba su kroz mjeru osposobljavanja na radnom mjestu u obrazovanje uključene 43 teže zapošljive osobe, a koje su radeći na konkretnom radnom mjestu usvajale znanja i vještine posla. Nadalje, u 2023. na razini Grada Zagreba je 246 osoba uključeno kroz mjeru aktivacijskog programa kojemu je cilj osposobiti nezaposlene osobe za stjecanje praktičnih znanja i vještina potrebnih za njihovo aktivno uključivanje na tržište rada te ojačati njihovu motivaciju za traženje i prihvaćanje zaposlenja.

Slijedom navedenog, u fokusu Socijalne slike Grada Zagreba za 2023. upravo je razvoj novih vještina i znanja te njihova uloga i važnost u smanjenju rizika od socijalne isključenosti i siromaštva građana kao i aktivnosti koje na ovom području provodi Grad Zagreb.

Koncept cjeloživotnog učenja omogućuje da se poticanjem učenja izbjegne sektorska zatvorenost ili reducirana slika ciljeva. Zagreb ima dovoljno resursa da procese učenja ne svede samo na obrazovni sektor, jer se većina problema i rješenja preklapa s politikama zapošljavanja, inkluzivnim socijalnim politikama (i strategijama koje se odnose na skupine u nepovoljnom položaju), kulturnim politikama, politikama koje se odnose na demografske promjene (posebno starenje stanovništva), razvojne politike s poticanjem kreativnosti i inovativnosti.

²⁰ <https://www.zakon.hr/z/281/Zakon-o-Agenciji-za-strukovno-obrazovanje-i-obrazovanje-odraslih>

2. STANOVNIŠTVO, KUĆANSTVA I OBITELJI

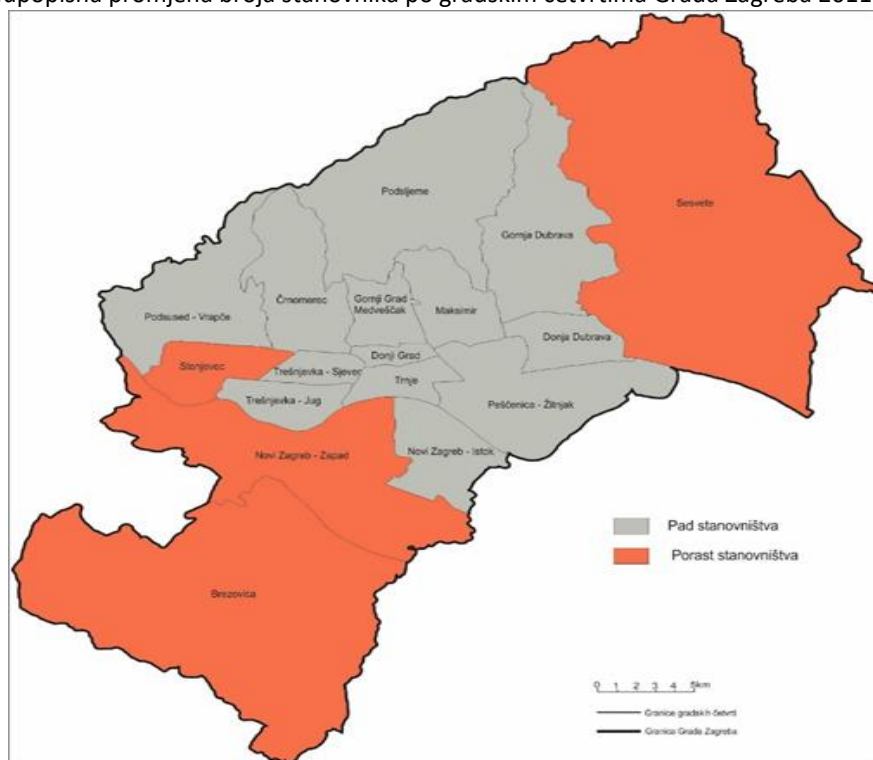
U međupopisnom razdoblju 2011. – 2021. apsolutni broj stanovnika u Gradu Zagrebu se smanjio za 22 886 stanovnika, što je ukupno smanjenje u relativnom iznosu od 2,9% i prosječnoj godišnjoj stopi od – 0,29%. Promatra li se Grad Zagreb kroz naselja²¹ koja su u njegovu sastavu, jasno se uočavaju razlike u kretanju promjene broja stanovnika u posljednjem međupopisnom razdoblju. Od ukupno 68 naselja, 35 naselja ili 51,5% od svih naselja je imalo pad stanovništva, a 33 ili 48,5% naselja zabilježilo je porast broja stanovnika. **Središnje gradsko naselje Zagreba već treće međupopisno razdoblje zaredom gubi stanovništvo**, dok drugo naselje gradskog karaktera u Gradu Zagrebu – Sesvete bilježi blagi porast, kao i neka naselja u okolici ovih dvaju gradskih naselja.

Tablica 1. Promjena broja stanovnika po naseljima Grada Zagreba 2011. i 2021.

Sastavnice	Ukupan broj stanovnika		Apsolutna promjena	Indeks 2021./2011.	Prosječna godišnja stopa rasta /pada (%)
	2011.	2021.			
Grad Zagreb – ukupno	790 017	767 131	–22 886	97,1	–0,29
- naselje Zagreb	688 163	663 592	–24 571	96,4	–0,36
- naselje Sesvete	54 085	55 313	1 228	102,3	0,22
- ostala naselja (66)	47 769	48 226	457	101	0,1

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., Stanovništvo po naseljima, Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021. godine, Popisane osobe, kućanstva i stambene jedinice, DZS, Zagreb.

Slika 1. Međupopisna promjena broja stanovnika po gradskim četvrtima Grada Zagreba 2011. – 2021.

Izvor: DZS, obrada: GUSZBOI

²¹ Prema Ustroju RH (Zakon o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj, Narodne novine 10/97) i (Službeni glasnik Grada Zagreba 12/19) područje Grada Zagreba ima ukupno 68 naselja. Prema ustroju mjesne samouprave, Grad Zagreb podijeljen je na 17 gradskih četvrti (Službeni glasnik Grada Zagreba 19/99 i 20/00.).

Na smanjenje ukupnog broja stanovnika Grada Zagreba utjecao je i ukupni prirodni pad i emigracija, odnosno iseljavanje. Omjer ovih dviju sastavnica iznosi 30,1% prirodni pad i 69,9% emigracija.

Nekoliko je čimbenika utjecalo da je Grad Zagreb u posljednjem međupopisnom razdoblju zahvatio val emigracije:

- ulazak Hrvatske u Europsku uniju 2013. omogućio je slobodno preseljenje u neku od zemalja EU, što su iskoristili stanovnici ne samo slabije razvijenih krajeva Hrvatske, već i brojni Zagrepčani;
- pandemija COVID-19 i potres također su u znatno manjoj mjeri utjecali da se određeni broj stanovnika Zagreba preselio ili u inozemstvo, ili u druge dijelove Hrvatske;
- Zagreb kao veliki grad uvijek je bio imigracijsko područje – mnogi doseljenici iz raznih krajeva Hrvatske koji su u Zagreb doselili u ranijim razdobljima, bilo da su došli na školovanje ili na rad, nakon provedenog radnog vijeka u Zagrebu odlaskom u mirovinu vraćaju se u mjesta otkud su prvotno i doselili u Zagreb;
- brojni Zagrepčani posjeduju vikend-kuće na moru ili u neposrednoj okolici Zagreba, kamo su se odlaskom u mirovinu, nakon potresa ili tijekom pandemije trajno preselili.

Prema procjeni stanovništva sredinom 2023., Grad Zagreb je imao 771 062 stanovnika, što je u odnosu na popis stanovništva 2021. porast za 4 045 osoba ili 0,5%. Porastu stanovništva pridonijela je isključivo imigracija stanovništva budući je Grad Zagreb od popisa 2021. do 2023. prirodnim putem izgubio oko 4000 stanovnika (Izvor: DZS)

Vodeći demografski proces u populaciji Grada Zagreba je proces demografskog starenja. U razdoblju 2011. – 2021. primjetno je smanjenje udjela mladog, a povećanje udjela starog stanovništva, što je rezultiralo porastom indeksa i koeficijenta starenja te prosječne starosti. Poremećaji dobno-spolne strukture vidljivi su i kod muških i ženskih radnih kontingenata, odnosno kod ženskih fertilnih skupina. I kod muške i kod ženske populacije smanjen je opseg i udio stanovništva u predradnoj, a povećan je udio stanovništva u postradnoj dobi.

Prema dobnoj strukturi, u promatranom razdoblju (2011. – 2021.) **udio mladog stanovništva** (do 19 godina starosti) **smanjen** je s 19,9% na 19,8%, **udio zrelog stanovništva** (20 – 59 godina starosti) **znatno je smanjen** i to s 56,5% na 53,5%, dok je **udio staračkog stanovništva** (stariji od 60 godina) **povećan** s 23,6% na 27,0%. U istom je razdoblju apsolutni broj mladih smanjen za 3,1%, a broj starih povećan za čak 11,2%.

Osobe starije životne dobi (65+) u 2021. čine 20,7% ukupne zagrebačke populacije (158 773 građana), u odnosu na 2011. kada ih je bilo 17,3%. Značajan je i broj osoba u dubokoj starosti (85+) koje su 2021. činile 10,9 % od ukupnog broja starijih građana (65+).

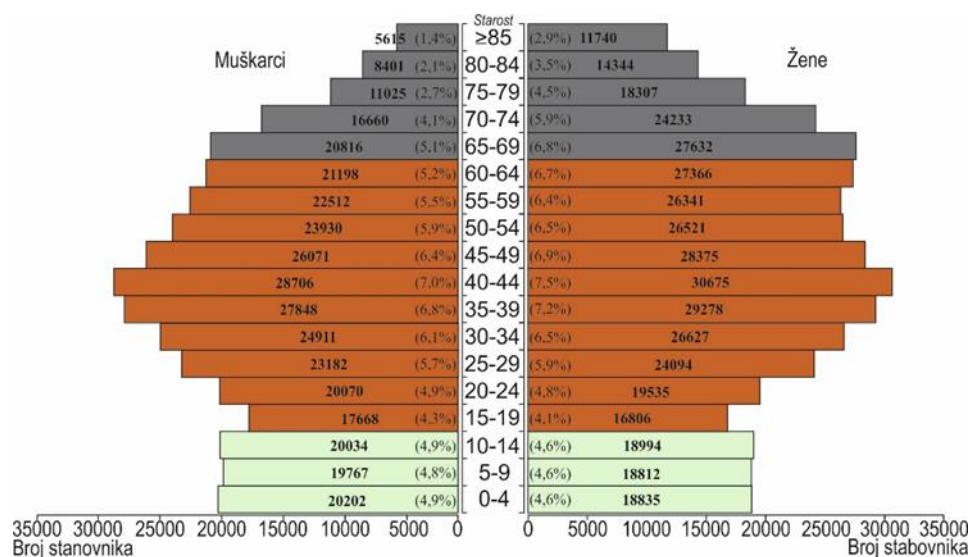
Koeficijent mladosti (0 –19) u Gradu Zagrebu je smanjen u 2021. u odnosu na 2011. s 198,6 na 197,0, a koeficijent starosti povećan s 23,6 na 27 (za muškarce 23,3, a za žene 30,3).

Prema podacima popisa stanovništva 2021., čak svaki četvrti stanovnik Grada Zagreba stariji je od 60 godina.

Indeks starenja kao precizan pokazatelj starenja stanovništva, povećan je sa 118,9 na 137,2 (u 2021. u odnosu na 2011.), što znači da je 2011. na sto mladih dolazilo 119 starih, a u 2021. na 100 mladih dolazi 137 starih stanovnika.

Prosječna starost stanovništva Grada Zagreba povećana je s 41,6 na 43 godine (2021. u odnosu na 2011). Prosječna starost muškarca je 41 godinu, a žena 44,8 godina.

Slika 2. Dobno spolni sastav stanovništva Grada Zagreba 2021. godine

Izvor: DZS, obrada: GUSZBOI

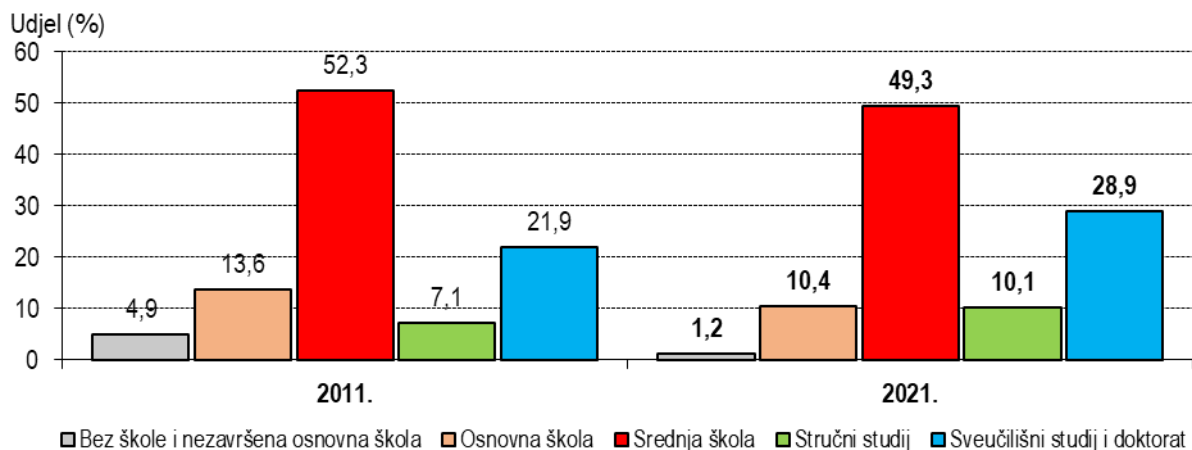
U razdoblju od 2011. do 2021. udio žena neznatno je povećan u predferilnom (sa 13,4% na 13,9%), smanjen u ferilnom (sa 45,6% na 42,9%), a značajnije povećan u postferilnom razdoblju života (sa 41 % na 43,2%), što pokazuje da se sve više smanjuje udio žena u najpovoljnijoj reprodukcijskoj životnoj dobi.

Prema Popisu 2021., Grad Zagreb imao je 767 131 stanovnika, od čega 358 616 muškaraca (46,7%) i 408 515 žena (53,3%). Vezano uz spolnu strukturu stanovništva, koeficijent feminiteta je znatno veći od koeficijenta maskuliniteta, odnosno, na 1 000 žena dolazi 877 muškaraca, a na 1 000 muškaraca dolazi 1 139 žena.

Prema starosnoj strukturi gradskih četvrti, najpovoljniju starosnu strukturu ima gradska četvrt Sesvete u kojoj je udio mladih od 0 – 14 godina starosti ukupno 17,7%, a mladih 0 – 19 godina 23,5%. **Sesvete su najmlađa gradska četvrt s prosječnom starosti ukupnog stanovništva 40,4 godine.** **Najnepovoljniju starosnu strukturu imaju gradske četvrti Donji grad i Gornji grad.** U Donjem gradu više od jedne četvrtine stanovništva starije je od 65 godina, a prosječna starost ukupnog stanovništva ove gradske četvrti je 47,9 godina. Slično je i u Gornjem gradu gdje je udio starog stanovništva starijih od 65 godina 28,6%, a prosječna starost stanovništva ove četvrti je 47,1 godina. U pogledu starosne strukture stanovništva u Gradu Zagrebu značajno je izražen trend starenja stanovnika. Glede prostornog razmještaja, starije stanovništvo u većoj mjeri nastanjuje gradski centar, dok mlađe obitelji s djecom gravitiraju rubnim dijelovima Grada ili se sele u satelitske gradove Zagreba koji su u sastavu Zagrebačke županije, npr. u Veliku Goricu, Zaprešić, Samobor i Dugo Selo. Osim u navedene gradove, dio stanovništva preseljava se i u općinska središta i u njima pripadajuća naselja u neposrednoj okolini Zagreba, a pripadaju Zagrebačkoj županiji.

Prema obrazovnoj strukturi stanovništva Grada Zagreba (Popis iz 2021.), ukupno 1,2 % stanovništva starijeg od 15 godina nije imalo obaveznu osnovnu školu, 10,4 % je imalo samo osnovno obrazovanje, dok je 49,3 % imalo srednjoškolsko obrazovanje, a 39,1 % neki stupanj visokog obrazovanja. **Evidentan je znatan porast visokoobrazovanih s 29 % 2011. na 39,1% u 2021.**

Slika 3. Stanovništvo Grada Zagreba staro 15 i više godina prema završenoj školi 2011. i 2021.

Izvor: DZS, obrada: GUSZBOI

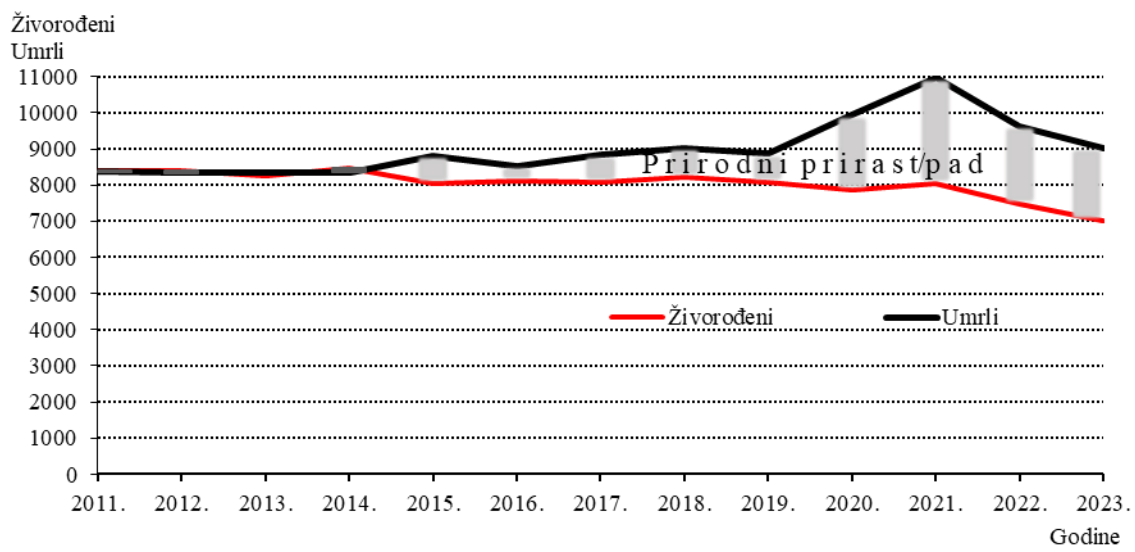
Udio osoba sa stručnim obrazovanjem (od SSS do visokog – specijalističkog i drugih stupnjeva visokog obrazovanja) u **ukupno školovanom stanovništvu iznosi 88,4 %** (nacionalni prosjek iznosio je 79,6 %). Ovaj pokazatelj je važan jer se radi o dijelu stanovništva koji najviše pridonosi razvoju na svim područjima.

U razdoblju 2011. – 2021. evidentiran je vidljiv **porast razine obrazovanosti zagrebačkog stanovništva**, ali još uvijek s dominacijom srednjoškolske razine. Posebno je značajna razlika u udjelu visokoobrazovanih, zajedno s magisterijem i doktoratom. Dok je Grad Zagreb na 1 000 stanovnika 2021. imao 331 visokoobrazovanog (2011. je imao 290), na razini Hrvatske prosječno je 206 visokoobrazovanih na 1 000 stanovnika. Grad Zagreb ima najveću koncentraciju visokoobrazovanih stručnih radnika i znanstvenika u Hrvatskoj, iako je taj udjel još uvijek niži u usporedbi s razvijenijim europskim zemljama i glavnim gradovima. Prema popisu stanovništva iz 2021., od 16 879 popisana doktora znanosti u Hrvatskoj, njih 9 062 (53,7 %) je živjelo i radilo u Gradu Zagrebu.

Prema nacionalnoj pripadnosti, Hrvati čine apsolutnu većinu ukupnog stanovništva Grada Zagreba s udjelom od 93,5%. Od nacionalnih manjine najbrojniji su Srbi koji čine 1,6% ukupnog stanovništva, odnosno 33,7% svih nacionalnih manjina, zatim slijede Bošnjaci s 0,9%, Romi 0,5%, Slovenci 0,2%, Makedonci i Crnogorci s 0,1%. Samo šest nacionalnih manjina ima više od 1 000 stanovnika, dok ostale navedene nacionalne manjine imaju znatno manji broj pripadnika. Prema vjerskoj pripadnosti najviše je katolika (73,37 %), a potom osoba koje su se izjasnile da nisu vjernici i da su ateisti (7,39 %). Ostalih kršćana je 4,92 %, agnostika i skeptika 3,29 %, osoba koje se ne izjašnjavaju te osobe nepoznate vjere (2,6 %), muslimana (2,02 %) i ostalih skupina ispod 2 %. Od ukupnog broja stanovnika Grada Zagreba, hrvatsko državljanstvo ima 99,13 % stanovnika, 0,85 % osoba ima strano državljanstvo, a 0,1 % je bez državljanstva.

Vitalna kretanja stanovništva u 2023. pokazuju da je u Gradu Zagrebu rođeno najmanje živorođene djece u posljednjih 60 godina otkad se prati vitalna statistika (živorođeno 6 995 djece). U Gradu Zagrebu u odnosu na 2022., broj živorođene djece pao je za 6,2%, tj. rođeno je 461 dijete manje nego u 2022. Stopa nataliteta (živorođeni na 1 000 stanovnika) u 2023. iznosila je 9,1.

Slika 4. Prirodno kretanje stanovništva Grada Zagreba od 2011. do 2023. godine

Izvor: DZS, obrada: GUSZBOI

U 2023. je broj umrlih osoba smanjen u odnosu na prethodnu godinu, tj. umrlo je 611 osoba ili 6,3% manje nego u prethodnoj godini. Stopa mortaliteta (umrli na 1 000 stanovnika) u 2023. je iznosila 11,8. Stopa umrle dojenčadi (broj umrle dojenčadi na 1 000 živorođenih) u 2023. iznosila je 2,4, a u prethodnoj godini 2,3. **Stopa prirodnog prirasta u 2023. u Gradu Zagrebu je bila negativna** i iznosila je –2,6 (–2030 osoba), a **negativno prirodno kretanje pokazuje i vitalni indeks** (živorođeni na 100 umrlih) je iznosio 77,5.

U 2023. u Gradu Zagrebu je sklopljeno 3 584 braka. Stopa sklopljenih brakova (sklopljeni brakovi na 1 000 stanovnika) u 2023. iznosila je 4,7 te je u padu u odnosu na prethodnu godinu (2022.) kada je iznosila 4,8. U 2023. je bilo 922 pravomoćno razvedenih brakova. Stopa razvedenih brakova (broj razvedenih brakova na 1 000 stanovnika) u 2023. iznosila je 1,2 te je također u padu u odnosu na 2022. kada je iznosila 1,5. Broj razvedenih brakova na 1 000 sklopljenih u 2023. iznosio je 257,2.

Vezano uz migracije stanovništva, u Grad Zagreb u 2023. doselile su 22 184 osobe i to 7 991 iz drugih županija, a 14 193 iz inozemstva (ukupan broj osoba doseljenih iz inozemstva uključuje i raseljene osobe iz Ukrajine kojima je odobrena privremena zaštita u RH). Iste godine iz Grada Zagreba ukupno je odselilo 16 656 stanovnika i to u druge županije 8 313, a u inozemstvo 8 343. Saldo ukupne migracije iznosilo je 5 528 osoba, s tim da je saldo migracije među županijama bio negativan (–322), a saldo migracije s inozemstvom pozitivan (5 850 osoba). U ukupnom broju doseljenih i odseljenih osoba znatan je udio stranaca u okviru izdanih dozvola za boravak i rad.

Iz priloženih podataka vidljivo je da je u Gradu Zagrebu prisutan prirodni pad stanovništva budući je stopa prirodnog prirasta negativna i u padu je u odnosu na prethodne godine, dok je saldo ukupne migracije pozitivan.

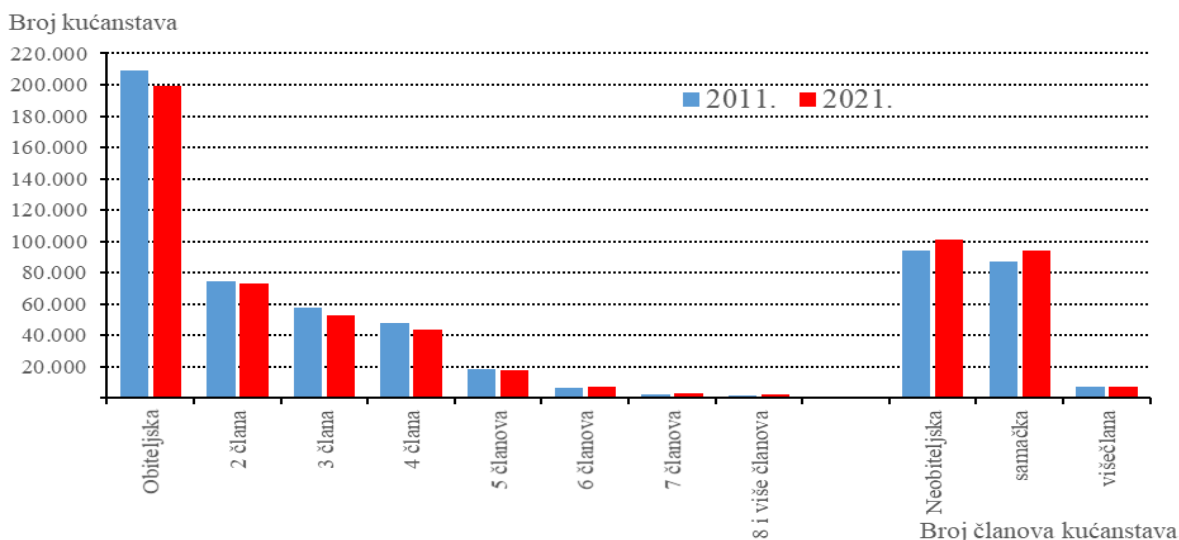
Prema podacima popisa stanovništva 2021., u Gradu Zagrebu bilo je 300 329 privatnih **kućanstava** (što je smanjenje u odnosu na 2011. kada ih je bilo 303 441).

Najveći broj osoba (173 752) živi u četveročlanim kućanstvima, zatim u tročlanim (160 524) i dvočlanim (158 292) kućanstvima, dok 94 119 osoba živi u jednočlanim – samačkim kućanstvima. **Grad Zagreb ima znatno veći udio (31,3 %) samačkih kućanstava od prosjeka u RH, a ovaj je trend i dalje u porastu** (u 2011. udio samačkih kućanstava iznosio je 28,6 %). Nadalje, prema broju članova kućanstava ukupno 90 215 osoba živi u petočlanim kućanstvima, 42 240 u šesteročlanim kućanstvima te 20 027 kućanstava je sa 7 članova. Kućanstva sa 8, 9 i više članova čine preostalih 15 000 osoba. (Izvor: DZS, 2022.) Prema

tipu obitelji (u Gradu Zagrebu ih živi 214 009), ukupno je 45,5% (97 364) bračnih parova s djecom, 7 907 ili 3,7% je obitelji koje čine izvanbračni partneri, životni partneri ili neformalni životni partneri s djecom, 22,5% je jednoroditeljskih obitelji (47 994), od čega majke s djecom 18,9% i 3,6% očevi s djecom te 23,6% (50 505) obitelji koje čine bračni parovi bez djece, odnosno 4,7% (10 239) izvanbračni partneri, životni partneri ili neformalni životni partneri bez djece.

Od navedenih obitelji, u **jednoroditeljskim obiteljima** živi ukupno 112 617 članova (17,9%) i to u obiteljima koje čine majke s djecom 15,1% te očevi s djecom 2,8% članova. U ostalim obiteljima s djecom živi 394 140 članova (62,7%) (Izvor: DZS, Obitelji prema tipu i broju članova, Popis 2021.)

Slika 5. Kućanstva Grada Zagreba prema popisima stanovništva 2011. i 2021.

Izvor: DZS, obrada: GUSZBOI

2.1. MJERE NAMIJENJENE KUĆANSTVIMA I OBITELJIMA S DJECOM U GRADU ZAGREBU

NOVČANA POMOĆ ZA OPREMU NOVOROĐENOG DJETETA

Novčanu pomoć za opremu novorođenog djeteta u 2023., a temeljem Odluke o novčanoj pomoći za opremu novorođenog djeteta (Službeni glasnik Grada Zagreba 29/21), mogao je ostvariti roditelj novorođenog djeteta koji kao državljanin RH ima neprekidno prijavljeno prebivalište u Gradu Zagrebu najmanje pet godina neposredno prije rođenja djeteta, a za koje podnosi zahtjev i dalje neprekidno do isplate novčane pomoći u cijelosti i koji ima prijavljeno prebivalište na istoj adresi kao i dijete za koje podnosi zahtjev. U 2023. se isplaćivala i novčana pomoć za opremu novorođenog djeteta koja je ostvarena temeljem prethodne Odluke o novčanoj pomoći za opremu novorođenog djeteta (Službeni glasnik Grada Zagreba 8/09, 20/10, 6/11, 12/11, 17/11, 23/16 i 2/17 – pročišćeni tekst) te Odluke o novčanoj pomoći za opremu novorođenog djeteta (Službeni glasnik Grada Zagreba 17/17). Novčana pomoć je u prosincu 2021. Odlukom o novčanoj pomoći za opremu novorođenog djeteta (Službeni glasnik Grada Zagreba 29/21) izjednačena na 2.500,00 kn (331,81 eura) bez obzira na broj i poredak djeteta u obitelji. Ujedno su izmijenjene odredbe vezane uz drugog roditelja, tj. drugi roditelj ne od utječe na ostvarivanje novčane pomoći kako je to bilo definirano u prethodnom razdoblju. Broj isplaćenih pomoći Korisnicima ovog prava u 2023. je isplaćena **18 771** pomoć.

NOVČANA POMOĆ ZA RODITELJA ODGOJITELJA

U 2023. se novčana pomoć za roditelja odgojitelja isplaćivala mjesečno i to: od 1. siječnja 2023. do 31. ožujka 2023. u iznosu od 65 % prosječne brutoplaće djelatnika u gospodarstvu Grada Zagreba za razdoblje I. – VIII. mjeseca prethodne godine; od 1. travnja 2023. do 30. lipnja 2023. u iznosu neto minimalne plaće za 2023. u RH; od 1. srpnja 2023. do 31. prosinca 2023. u iznosu od 50 % neto minimalne plaće za tekuću godinu u RH. Zakonski propis za provedbu mjere bila je Odluka o novčanoj pomoći za roditelja odgojitelja (Službeni glasnik Grada Zagreba 10/18, 20/21 i 25/22).

U 2023. nisu se mogli podnositi novi zahtjevi za ostvarivanje novčane pomoći za roditelja odgojitelja, budući da je rok za podnošenje ovih zahtjeva istekao 5. rujna 2021. pa se u 2023. ova novčana pomoć isplaćivala samo korisnicima koji su ju ostvarili temeljem zahtjeva podnesenih do 5. rujna 2021.

Uvjeti koje je korisnik ove novčane pomoći morao ispunjavati u 2023.: da je majka ili otac djeteta; udomitelj ili druga osoba kojoj je dijete, a na temelju kojeg ostvaruje novčanu pomoć, povjereno na brigu i odgoj odlukom nadležnog tijela, a koji u zajedničkom kućanstvu živi s najmanje troje djece, od kojih najmlađe dijete još nije polaznik osnovnoškolskog programa obrazovanja; da kao državljanin RH ima neprekidno prijavljeno prebivalište u Gradu Zagrebu neprekidno dok prima novčanu pomoć; da djeca korisnika imaju prebivalište u Gradu Zagrebu neprekidno dok prima novčanu pomoć; da su školska djeca korisnika upisana u osnovnu školu na području Grada Zagreba ili Zagrebačke županije i da nakon 30. rujna 2023. dijete korisnika za koje je ostvarena novčana pomoć nije navršilo 7 godina.

Broj korisnika u isplati u 2023.: do rujna 2023. bila su **5 322** korisnika za isplatu, a od listopada 2023. do prosinca 2023. bila su **2 304** korisnika (korisnicima čija su djeca za koje su ostvarili novčanu pomoć napunila 7 godina prije 30. rujna 2023. na snagu je stupila odluka o prestanku novčane pomoći s danom 30. rujna 2023., nakon što su iz mjere „izašli“ spomenuti korisnici do kraja 2023., u isplati su ostala 2 304 korisnika).

3. ODGOJ I OBRAZOVANJE

3.1. STIPENDIJE GRADA ZAGREBA

Značajna potpora procesu obrazovanja i pripremi za tržište rada odnosi se na stipendiranje učenika i studenata. Grad Zagreb dodjeljuje pet vrsta stipendija učenicima i studentima koji su prvi put upisali prvu godinu studija te studentima ostalih godina studija.

U rujnu 2023. donesene su nove Odluke o Stipendijama Grada Zagreba (Odluka o Stipendiji Grada Zagreba za učenike i studente pripadnike romske nacionalne manjine, Službeni Glasnik Grada Zagreba 30/23; Odluka o Stipendiji Grada Zagreba za učenike i studente na temelju socioekonomskog statusa, Službeni glasnik Grada Zagreba 30/23; Odluka o Stipendiji Grada Zagreba za učenike i studente s invaliditetom, Službeni glasnik Grada Zagreba 30/23; Odluka o Stipendiji Grada Zagreba za učenike i studente koji se obrazuju za deficitarna zanimanja, Službeni glasnik Grada Zagreba 30/23; Odluka o Stipendiji Grada Zagreba za učenike i studente za izvrsnost, Službeni glasnik Grada Zagreba 30/23) na temelju čega su raspisani natječaji.

Natječaji za sve stipendije su bili objavljeni na internetskoj stranici Grada Zagreba: za učenike je bilo objavljeno 29. rujna 2023., za studente koji su prvi puta upisali prvu godinu studija 2. listopada 2023. te za studente ostalih godina studija 31. listopada 2023.

Značajno je povećanje broja stipendija koje dodjeljuje Grad Zagreb u školskoj godini 2023./2024. u odnosu na prethodnu školsku godinu:

Tablica 2: Stipendije Grada Zagreba u školskoj godini 2022./2023. i školskoj godini 2023./2024.

Stipendije Grada Zagreba	Korisnik	Školska godina 2022./2023.		Školska godina 2023./2024.		Povećanje dodijeljenih stipendija (%)
		Natječaj	Dodijeljeno	Natječaj	Dodijeljeno	
za izvrsnost	Učenik	180	184	240	242	31,5
	Student	160	164	200	205	25
	Ukupno	340	348	440	447	28,4
za deficitarna zanimanja	Učenik	179	187	210	213	13,9
	Student	80	81	88	95	17,3
	Ukupno	259	268	298	308	14,9
za pripadnike romske nacionalne manjine	Učenik	90	98	100	103	5,1
	Student	16	10	20	5	-50
	Ukupno	106	108	120	108	0
na temelju socioekonomskog statusa	Učenik	80	81	100	102	25,9
	Student	80	84	100	101	20,2
	Ukupno	160	165	200	203	23
s invaliditetom	Učenik	70	65	80	67	3,1
	Student	48	51	56	53	3,9
	Ukupno	118	116	136	120	3,4
SVEUKUPNO		983	1005	1194	1186	18

Izvor: GUSZBOI, 2024.

Novčana potpora za obrazovanje učenika i studenata s međunarodnom ili privremenom zaštitom

Sustav stipendiranja Grada Zagreba ne obuhvaća novčane potpore srednjoškolcima i studentima s odobrenom međunarodnom ili privremenom zaštitom.

Grad Zagreb je tijekom 2023. proveo pilot-projekt potpore obrazovanju učenika srednjih škola i studenata s odobrenom međunarodnom ili privremenom zaštitom. Javni poziv raspisan je 26. lipnja 2023. i trajao je do kraja studenog 2023., a na koji je pristiglo 89 prijava. Potpore obrazovanju srednjoškolaca i studenata pod međunarodnom i privremenom zaštitom na području Grada Zagreba dodijeljene su za 57 učenika/ca-studenata/tica i to 41 učenik/ica srednjih škola (71,93%) i 16 studenata/tica (28,07%). Od ukupnog broja korisnika, šest ih je pod međunarodnom (10,53 %), a 51 pod privremenom zaštitom (89,47%). Zastupljenost država korisnika: Turska 1, Irak 2, Afganistan 1, Sirija 3 i Ukrajina 49. Na temelju lista korisnika kojima je odobrena potpora obrazovanju, stipendisti su sklopili ugovor o korištenju potpore koja im je isplaćena u iznosu od 2 000 eura na dvije jednake rate. (za 2023. objavljene četiri liste korisnika na Aktima gradonačelnika).

Ovom vrstom financijske pomoći Grad Zagreb želi obuhvatiti redovite učenike srednjih škola u Gradu Zagrebu i Zrakoplovne tehničke škole Rudolfa Perešina u Velikoj Gorici te redovite studente učilišta u Gradu Zagrebu ili u nekoj sastavnici Sveučilišta u Zagrebu kako bi olakšao njihov položaj i socijalno uključivanje u novu okolinu, prevenirao potencijalne negativne pojave neprihvatanja i diskriminacije te potaknuo njihovu uspješnu integraciju u društvo.

Novčana potpora obrazovanju doktorandima

Grad Zagreb je tijekom 2023. proveo pilot-projekt potpore obrazovanju doktorandima radi olakšavanja znanstveno-istraživačkog razvoja te pružanja financijske potpore koja će im omogućiti kvalitetna terenska istraživanja i sudjelovanje u edukativnim aktivnostima. Za njih je postojao izniman interes i odaziv studenata doktorskih studija. Na javni poziv od 26. lipnja 2023. pristiglo je 206 prijava za potporu, od čega ih je odobreno 141 u četiri kategorije, a potpore za doktorande su iznosile između 600 i 1 000 eura.

3.2. SREDNJE ŠKOLSTVO

U školskoj godini 2022./2023. broj djece obuhvaćen srednjoškolskim programima u Gradu Zagrebu je iznosio 35 854 učenika u 1 662 razredna odjela, a u školskoj godini 2023./2024. ukupno 36 229 učenika u 1 705 razrednih odjela (**porastao je broj učenika i razrednih odjela u srednjim školama**).

Broj djece ponavljača smanjio se te ih je u školskoj godini 2022./2023. bilo ukupno 289, a u školskoj godini 2023./2024. ukupno 271. U obje promatrane školske godine u Gradu Zagrebu je 14 učeničkih domova u kojima se smanjio broj učenika i studenata te u školskoj godini 2022./2023. iznosi 2 290 učenika i 417 studenata, a u šk. godini 2023./2024. ukupno 1863 učenika i 306 studenata.

U školskoj godini 2022./2023. financirano sredstvima Grada Zagreba, **broj pomoćnika u nastavi** iznosio je 78 za ukupno 78 učenika u 34 redovne srednje škole i u jednoj posebnoj ustanovi, a kroz EU projekt „Pomoćnici u nastavi/stručni komunikacijski posrednici kao potpora inkluzivnom obrazovanju, faza V.“ bilo je uključeno ukupno 15 pomoćnika u nastavi za 16 učenika. U školskoj godini 2023./2024. je sredstvima Grada Zagreba financirano 59 pomoćnika u nastavi i 4 stručna komunikacijska posrednika za 63 učenika u 26 redovnih srednjih škola i u jednoj posebnoj ustanovi, a preko navedenog EU projekta uključeno je 14 pomoćnika u nastavi i 2 stručna komunikacijska posrednika za 12 učenika. Sukladno Programu javnih potreba u srednjoškolskom odgoju i obrazovanju za 2023. (Službeni glasnik Grada Zagreba, 39/22), Grad Zagreb je osigurao nove udžbenike i druge obrazovne materijale za 37 253 učenika srednjih škola Grada Zagreba te za 855 učenika srednjih škola izvan Grada Zagreba, koji imaju prebivalište na području Grada Zagreba (više nego godinu ranije kada je bilo obuhvaćeno 34 815 srednjoškolaca Grada Zagreba i 973 srednjoškolca izvan Grada Zagreba). **U porastu je broj učenika obuhvaćenih besplatnim udžbenicima i drugim obrazovnim materijalima.**

3.3. OSNOVNO ŠKOLSTVO

U Gradu Zagrebu je 111 redovnih osnovnih škola, 4 posebne, 2 osnovne glazbene i 9 srednjih umjetničkih škola koje provode osnovno umjetničko obrazovanje (6 glazbenih i 3 plesne). Također, u školskoj godini 2023./2024. djeluje i 9 privatnih osnovnih škola, 4 vjerske, 1 privatna glazbena škola i 7 srednjih privatnih glazbenih škola koje provode osnovno umjetničko obrazovanje te 6 međunarodnih škola. U redovnim osnovnim školama u školskoj godini 2022./2023. bio je 62 891 učenik, u posebnim školama bilo je 688 učenika, a u umjetničkim bilo je 4 215 učenika. U školskoj godini 2023./2024. u redovnim školama bilo je 62 419 učenika, 680 učenika u posebnim školama i 4 082 u umjetničkim školama.

Povećava se broj djece u privatnim osnovnim školama. U privatnim osnovnim školama u školskoj godini 2022./2023. bio je ukupno 1 171 učenik, a u osnovnim školama koje provode međunarodni program 888 učenika. U školskoj godini 2023./2024. bila su 1 254 učenika, a u osnovnim školama s

međunarodnim programom 349 učenika (bez podataka za Američku i Francusku školu). **Broj djece od 1. do 4. razreda u redovnim osnovnim školama je u padu.** U školskoj godini 2022./2023. bilo je u I. razredima 7 896 djece, u II. Razredima 7 984 djece, u III. razredima 8 188 djece, a u IV. razredima ukupno 7 913 djece. U školskoj godini 2023./2024. bilo je 7 630 djece u I. razredima, 7 429 djece u II. razredima, 7 651 u III. razredima te 7 828 u IV. razredima. U 2023. Program sufinancirane prehrane u zagrebačkim osnovnim školama u izvještajnom razdoblju koristilo je 41 700 učenika (66,5% učenika), sukladno utvrđenim kriterijima.

U porastu je broj učenika obuhvaćenih produženim boravkom (15 231 učenika u školskoj godini 2022./2023., a 16 127 učenika u školskoj godini 2023./2024.). U 2023. ukupno su 43 novootvorena produžena boravka. **Broj učenika koji su obuhvaćeni radom pomoćnika u nastavi je u porastu** pa je u školskoj godini 2022./2023. iznosio 638 pomoćnika za 689 učenika u 109 osnovnih škola i u 2 posebne ustanove (na teret proračuna Grada Zagreba) te 428 pomoćnika u nastavi za 469 učenika sa sredstvima navedenog EU projekta. U školskoj godini 2023./2024. djeluje 606 pomoćnika u nastavi za 697 učenika u 114 osnovnih škola te 429 pomoćnika u nastavi za 489 učenika kroz EU projekt „Pomoćnici u nastavi/stručni komunikacijski posrednici kao potpora inkluzivnom obrazovanju, Faza VI.“ Sukladno članku 99. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, Državnom pedagoškom standardu osnovnoškolskog odnosno srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja, Pravilniku o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima, u rad škola uključuju se pomoćnici u nastavi/stručni komunikacijski posrednici s ciljem osiguravanja primjerene potpore učenicima s teškoćama u školskom okruženju. Pravilnikom o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima utvrđeni su načini uključivanja pomoćnika u nastavi / stručnih komunikacijskih posrednika, način i sadržaj poslova potpore pomoćnika u nastavi i stručnih komunikacijskih posrednika u školama te uvjeti koje oni moraju ispunjavati. Pravilnikom je definiran i postupak ostvarivanja prava učenika s teškoćama u razvoju na potporu pomoćnika u nastavi i stručnih komunikacijskih posrednika. Pomoćnici u nastavi/stručni komunikacijski posrednici sa školama sklapaju ugovor o radu, ugovor o djelu ili ugovor o obavljanju studentskog posla, na određeno i nepuno radno vrijeme, a najdulje do kraja nastavne godine. Iznos cijene sata rada pomoćnika u nastavi / stručnih komunikacijskih posrednika iznosi minimalno 5,30 eura neto.

3.4. PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Grad Zagreb osnivač je 60 dječjih vrtića – javnih predškolskih ustanova koji su osnovni nositelji gradskog programa javnih potreba u predškolskom odgoju i obrazovanju. U pedagoškoj godini 2022./2023. programi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja ostvarivali su se na 230 lokacija, a u pedagoškoj godini 2023./2024. programi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja ostvarivali su se na 234 lokacije, u 1 542 odgojno-obrazovne skupine za 31 090 djece rane i predškolske dobi. **Povećao se broj lokacija na kojima su se ostvarivali programi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u pedagoškoj godini 2023./2024. u odnosu na prethodnu pedagošku godinu.**

Također, **broj vjerskih i privatnih dječjih vrtića u odnosu na prethodnu pedagošku godinu povećao se za 1** te su kapacitete gradskih dječjih vrtića u pedagoškoj godini 2022./2023. nadopunjavala 64 vjerska i privatna dječja vrtića, a u pedagoškoj godini 2023./2024. ukupno 65 vjerskih i privatnih dječjih vrtića (uključujući tri privatne i vjerske osnovne škole s programima ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja).

U pedagoškoj godini 2022./2023. u gradske dječje vrtiće bilo je uključeno **29 967** djece rane i predškolske dobi, u 1 536 odgojno-obrazovnih skupina (7 532 djeteta jasličke dobi u 477 jasličkih odgojno-obrazovnih skupina, 22 435 djece vrtićne dobi u 1 059 vrtićnih odgojno-obrazovnih skupina). Gradski dječji vrtići obuhvatili su **63,58 % djece** u dobi od godine dana do polaska u osnovnu školu. **U pedagoškoj godini 2023./2024. broj djece u gradskim dječjim vrtićima se povećao kao i obuhvat djece u dobi od godine dana do polaska u osnovnu školu.** U gradske dječje vrtiće bilo je uključeno **31 090** djece rane i predškolske dobi, u 1 542 odgojno-obrazovne skupine: 7 744 djece jasličke dobi u 450 jasličkih odgojno-obrazovnih skupina, 23 346 djece vrtićke dobi u 1 092 vrtićke odgojno-obrazovne skupine. Gradski dječji vrtići obuhvaćaju **68,33%** djece u dobi od godine dana do polaska u osnovnu školu.

Programom javnih potreba, a za koji se sredstva osiguravaju u proračunu Grada Zagreba, obuhvaćeni su programi njege, odgoja, obrazovanja, zdravstvene zaštite i unaprjeđenja zdravlja djece i socijalne skrbi djece rane i predškolske dobi prema razvojnim ciklusima iz Nacionalnog kurikula za rani i predškolski odgoj i obrazovanje: 1. ciklus – program za djecu od šest mjeseci do navršene prve godine života (provodi se u gradskim dječjim vrtićima "Duga" i "Medveščak") 2. ciklus – program za djecu od djetetove navršene prve do navršene treće godine života (redoviti 10-satni program, posebni programi, alternativni programi) 3. ciklus – program za djecu od navršene djetetove treće godine života do polaska u osnovnu školu (redoviti 10-satni program, posebni programi, alternativni programi, programi za djecu s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama).

Cijena za redoviti program u petodnevnom radnom tjednu planirana na temelju prosječnih troškova programa, sukladno čl. 42. Državnog pedagoškog standarda predškolskog odgoja i naobrazbe iznosila je za redoviti 10-satni program 252,17 EUR, a za redoviti poludnevni program 172,40 EUR.

Tablica 3: Mjesečni iznosi sudjelovanja roditelja/skrbnika u cijeni redovitog programa gradskih dječjih vrtića

DOHODOVNI CENZUS	MJESEČNI IZNOS SUDJELOVANJA RODITELJA/SKRBNIKA U CIJENI REDOVITOG PROGRAMA	
	CJELODNEVNI (od 7 do 10 sati dnevno)	POLUDNEVNI (od 4 do 6 sati dnevno)
1. prosječni mjesečni dohodak po članu zajedničkog kućanstva (ostvaren u prethodnoj kalendarskoj godini) od 780,01 eura i više	79,63 eura	51,76 eura
2. prosječni mjesečni dohodak po članu zajedničkog kućanstva (ostvaren u prethodnoj kalendarskoj godini) od 600,01 eura do 780,00 eura	59,73 eura	38,82 eura
3. prosječni mjesečni dohodak po članu zajedničkog kućanstva (ostvaren u prethodnoj kalendarskoj godini) od 430,01 eura do 600,00 eura	39,82 eura	25,88 eura
4. prosječni mjesečni dohodak po članu zajedničkog kućanstva (ostvaren u prethodnoj kalendarskoj godini) do 430,00 eura	19,91 euro	12,94 eura

Izvor: GUOSM, 2024.

U pedagoškoj godini 2022./2023. u privatne i vjerske dječje vrtiće bila su uključena 4 703 djeteta rane i predškolske dobi, u 240 odgojno-obrazovnih skupina. U pedagoškoj godini 2023./2024. u privatne i vjerske dječje vrtiće bilo je uključeno 4 787 djece rane i predškolske dobi, u 246 odgojno-obrazovnih skupina. U privatnim i vjerskim dječjim vrtićima organiziraju se cjelodnevni redoviti programi i drugi verificirani programi predškolskog odgoja i obrazovanja za djecu od navršene prve do navršene treće

godine djetetova života i za djecu od navršene treće godine djetetova života do polaska u osnovnu školu. **Obuhvat djece predškolskim odgojem i obrazovanjem u dobi od godine dana do polaska u osnovnu školu u privatnim i vjerskim dječjim vrtićima je 10%.**

Tablica 4: Subvencije Grada Zagreba za privatne i vjerske dječje vrtiće

DOHODOVNI CENZUS	MJESEČNI IZNOS SUFINANCIRANJA PO DJETETU IZ PRORAČUNA GRADA ZAGREBA
1. prosječni mjesečni dohodak po članu zajedničkog kućanstva (ostvaren u prethodnoj kalendarskoj godini) od 780,01 eura i više	172,54 eura
2. prosječni mjesečni dohodak po članu zajedničkog kućanstva (ostvaren u prethodnoj kalendarskoj godini) od 600,01 eura do 780,00 eura	192,45 eura
3. prosječni mjesečni dohodak po članu zajedničkog kućanstva (ostvaren u prethodnoj kalendarskoj godini) od 430,01 eura do 600,00 eura	212,36 eura
4. prosječni mjesečni dohodak po članu zajedničkog kućanstva (ostvaren u prethodnoj kalendarskoj godini) do 430,00 eura	232,26 eura

Izvor: GUOSM, 2024.

U pedagoškoj godini 2022./2023. u gradskim je dječjim vrtićima zaposleno 3 422 odgojitelja, od čega je oko 350 trećih odgojitelja, a u privatnim i vjerskim dječjim vrtićima zaposleno je oko 480 odgojitelja.

U pedagoškoj godini 2023./2024. povećan je broj zaposlenih odgojitelja u gradskim dječjim vrtićima te je sveukupno zaposlenih 4 007 odgojitelja, od čega je 399 trećih odgojitelja. U privatnim i vjerskim dječjim vrtićima zaposleno je oko 485 odgojitelja.

U pedagoškoj godini 2022./2023. nije bilo novosagrađenih gradskih dječjih vrtića, ali je prenamjenom postojećih prostora gradskih dječjih vrtića kapacitet povećan za 15 odgojno-obrazovnih skupina. **U pedagoškoj godini 2023./2024. sagrađena su 4 nova gradska dječja vrtića:** Dječji vrtić Botinec, PO Odranski Obrež, Dječji vrtić Sesvete PO Kašina, Dječji vrtić En ten tini PO Sesvetska Selnica te je uzet u zakup novosagrađeni PO Sesvete Dječjeg vrtića Markuševac. Kapacitet novosagrađenih gradskih dječjih vrtića je za 17 odgojno-obrazovnih skupina, odnosno u Dječjem vrtiću Botinec, PO Odranski Obrež 3 odgojno-obrazovne skupine, Dječjem vrtiću Sesvete PO Kašina 4 odgojno-obrazovne skupine, Dječjem vrtiću En ten tini PO Sesvetska Selnica 3 odgojno-obrazovne skupine te u Dječjem vrtiću Markuševac PO Sesvete 7 odgojno-obrazovnih skupina.

Broj djece koja nisu dobila mjesto u gradskom dječjem vrtiću smanjio se u odnosu na prethodnu godinu te je u predškolskoj godini 2022./2023. broj djece koja nisu dobila mjesto zbog nedostatnih kapaciteta iznosio 1 310 djece, a u pedagoškoj godini 2023./2024. oko 800.

Obrt dadilja nije djelatnost odgoja i obrazovanja djece rane i predškolske dobi, već čuvanje, briga i skrb o djeci rane i predškolske dobi s prebivalištem na području Grada Zagreba te je dio djece koji nije bio obuhvaćen sustavom predškolskog odgoja i obrazovanja sada obuhvaćen ovom uslugom. U 2022. su registrirana 33 obrta dadilja u koje je uključeno 317 djece rane i predškolske dobi s prebivalištem na području Grada Zagreba. U 2023. **povećao se broj obrta dadilja te broj djece obuhvaćene ovom uslugom na području Grada Zagreba** pa su evidentirana 42 obrta dadilja u koje je bilo uključeno 430 djece rane i predškolske dobi s prebivalištem na području Grada Zagreba. Subvencije Grada Zagreba za obrte dadilja jednake su subvencijama za privatne i vjerske dječje vrtiće te se kreću u iznosima od najmanje 172,54 eura do najviše 232,26 eura, ovisno o prosječnom mjesečnom dohotku po članu zajedničkog kućanstva.

3. 5. OBRAZOVANJE ODRASLIH I CJELOŽIVOTNO UČENJE

U provedbi koncepta cjeloživotnog učenja, najdulje razdoblje je obrazovanje u odrasloj dobi. U hrvatskom obrazovnom sustavu obrazovanje odraslih obuhvaća formalne i neformalne programe općeg obrazovanja odraslih te kontinuirano strukovno obrazovanje i osposobljavanje. Jedno od ključnih pitanja je koliko osoba sudjeluje u obrazovanju i koje skupine manje sudjeluju u obrazovanju.

Prema Eurostatovim istraživanjima, određene skupine u Hrvatskoj značajno manje sudjeluju u obrazovanju odraslih: starije osobe (50 – 64 godine), osobe s nižom razinom obrazovanja (niže od četverogodišnjeg srednjeg obrazovanja), zaposlenici srednjeg i nižeg ranga, osobe koje nisu zaposlene, stanovnici ruralnih i rjeđe naseljenih sredina te zaposleni u određenim sektorima.²² Također manje sudjeluju: osobe s invaliditetom, Romi²³, strani radnici na privremenom radu.

Jačanje vještina osoba s invaliditetom je važno jer imaju manju stopu zaposlenosti od opće populacije, a to je djelomično povezano s nižom razinom njihovih kompetencija (druga strana je savladavanje predrasuda u okruženju tijekom njihovog zapošljavanja). Prema zadnje dostupnim podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, u Gradu Zagrebu živi 111 486 osoba s invaliditetom, što predstavlja 14,5% ukupnog stanovništva Grada Zagreba²⁴. Zabrinjavajući je podatak da je prosječna stopa zaposlenih osoba s invaliditetom u ukupnoj zaposlenosti u Gradu Zagrebu tek 2,3%. Time se Zagreb uklapa u nacionalni problem jaza u zapošljavanju osoba s invaliditetom (*employment disability gap*) po kojem je Hrvatska među najlošijima u EU. Razlika između osoba s invaliditetom i osoba bez invaliditeta rezultira u Hrvatskoj jazom u zapošljavanju osoba s invaliditetom od 39,2% u 2023. (prosjeak za EU27: 21,5%). Značajnim dijelom je zbog problema nedovoljne obrazovanosti i nedostatku vještina osoba s invaliditetom. U Hrvatskoj mladi s invaliditetom (18 – 24 godine) su skloniji napuštanju škole nego vršnjaci bez invaliditeta iste dobne skupine (23,1% u usporedbi s 1,9%).

U prilog niskoj stopi zaposlenosti osoba s invaliditetom ne ide ni činjenica da više od polovine osoba s invaliditetom (53 %) nema završenu osnovnu školu ili ima osnovnoškolsko obrazovanje, 33 % srednju stručnu spremu, a 6 % visoku ili višu stručnu spremu, dok je specijalno obrazovanje steklo 8 %.

Sljedeća skupina s manje mogućnosti su dugotrajno nezaposlene osobe kojih je u Zagrebu 12 433 (tablica 12). Prema podacima HZZ-a, trajanje nezaposlenosti možemo promatrati prema stupnju naobrazbe pa vidimo da je niža razina obrazovanja povezana s većim udjelom dugotrajno nezaposlenih. U 2024., u usporedbi s istim mjesecom prošle godine, broj nezaposlenih osoba smanjen je u svim obrazovnim skupinama, osim u obrazovnoj skupini bez škole i s nezavršenom osnovnom školom (u toj skupini je nezaposlenost povećana za 3,0%)²⁵. Može se zaključiti da osobe s najnižom razinom obrazovanja i nedostatkom temeljnih vještina imaju najveći rizik od dugotrajne nezaposlenosti.

²² Matković, T. i Jaklin, K. (2021). Pokazatelji sudjelovanja u obrazovanju odraslih u RH: nalazi recentnih europskih istraživanja. *Andragoški glasnik*, 25 (1 – 2(41)), 39 – 66. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/300449>

²³ Potočnik, D., Maslić Seršić, D., & Karajić, N. (2020). *Uključivanje Roma u hrvatsko društvo: obrazovanje i zapošljavanje*. Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske, Zagreb.

²⁴ Grad Zagreb (2024). *Osobe s invaliditetom*. <https://www.zagreb.hr/osobe-s-invaliditetom/10128>

²⁵ HZZ – Područna služba Zagreb (2024). *Registrirana nezaposlenost i zapošljavanje u Gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji u lipnju 2024.* https://www.hzz.hr/app/uploads/2024/07/Stanje-na-trzistu-rada-Grada-Zagreba-i-Zagrebacke-zupanije-6_2024..pdf

Skupina koja se sve više zapošljava i potencijalno bi trebala obnoviti ili osnažiti svoje vještine su umirovljenici. Posebna skupina osoba kojima je potrebno dodatno obrazovanje su umirovljenici koji rade do polovine radnog vremena i primaju mirovinu. U Zagrebu svake godine njihov broj raste za više od 1 000 (u srpnju 2022. ih je radilo 5 852, u srpnju 2023. ih je radilo 7 849, a u srpnju 2024. je radilo 8 948 umirovljenih osoba).²⁶ Poslovi koji se najviše nude za osobe u mirovini (do 4 sata) su čistačica, čuvar, prodavač.²⁷ Bez obzira na manju složenost poslova potrebne su nove vještine, a digitalne vještine su potrebne gotovo u svim zanimanjima.

Problem obrazovanja romske populacije počinje već u vrtiću. Prema istraživanju iz 2020.²⁸, Zagreb spada u skupinu regija u kojima najveći broj pripadnika romske nacionalne manjine nikada nije pohađao predškolski odgoj i obrazovanje. Udio mladih koji se ne školuju, ne usavršavaju i ne rade, u romskoj populaciji na nacionalnoj razini iznosi visokih 63,3%.²⁹ Prema istom izvoru, bez škole je u Zagrebu i okolici 13,8% Roma i 23,5% Romkinja, a nezavršenu osnovnu školu ima 29,7% Roma i 24,5%. Najčešći razlog prekida školovanja u Gradu Zagrebu je sklapanje braka (20%).

Relativno nova skupina osoba o čijem obrazovnim potrebama se raspravlja su strani radnici. Krajem srpnja 2024. je registrirano 27 061 stranaca kojima su izdane radne dozvole.³⁰ Najviše rade u graditeljstvu, turizmu i ugostiteljstvu, industriji, a osim iz susjednih država dolaze najviše dolaze iz Nepala, Filipina, Bangladeša, Indije. Sve to otvara pitanja učenja hrvatskog jezika, usavršavanje strukovnih vještina, vještina zaštite na radu, ali i znanja i vještina koja olakšavaju lakše uklapanje u zajednice bolje međusobno razumijevanje. Naravno, takvo učenje je poželjno i za domaćine i za gostujuće radnike. Prema podacima Ankete o obrazovanju odraslih iz 2022., u godinu dana u formalnom obrazovanju je sudjelovalo 21,5% odraslih, u neformalnom 23%, a informalno učenje je prakticiralo 74,7%. To ukazuje na bogate resurse koje Zagreb ima upravo u onim dijelovima u kojima odrasli najviše sudjeluju. Formalne programe provode privatne i javne ustanove za obrazovanje odraslih, od kojih je nekima osnivač Grad Zagreb (Pučko otvoreno učilište Zagreb, Birotehnika), srednje strukovne škole, Obrtničko učilište i brojni drugi provoditelji obrazovanja. U Planu razvoja Grada Zagreba za razdoblje 2021. – 2027. se navodi da Zagreb ima oko 160 aktivnih ustanova za obrazovanje odraslih.

Zagreb ima veliki obrazovni potencijal u 17 centara za kulturu kojima je osnivač.³¹ Upravo oni mogu svojim javno financiranim programima povezati kulturni i obrazovni sektor kroz općeživotnu dimenziju cjeloživotnog učenja, jačanje vrijednosti i transverzalna znanja i vještina.

Mreža gradskih knjižnica u svojoj strateškoj viziji ima ugrađenu obrazovnu dimenziju te „nastoji učiniti ustanovu prepoznatljivom kao središnje mjesto znanja, pristupačnosti, informacije,

²⁶ Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (2024). *Osiguranici 8 (za 7. 2024.)*

https://www.mirovinsko.hr/UserDocImages/statistika/osiguranici-2024/Osiguranici_8_2024_za_7_2024.pdf

²⁷ HZZ (2024). *Zapošljavanje umirovljenika*. <https://umirovljenici.hzz.hr/>

²⁸ Romi. Potočnik i sur. (2020)

²⁹ Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske (2021). *Nacionalni plan za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027.*

<https://pravamanjina.gov.hr/UserDocImages/NPUR%202021-2027/Nacionalni%20plan%20za%20uklju%C4%8Divanje%20Roma%202021-2027.pdf>

³⁰ MUP (2024). *Mjesečne statistike izdanih dozvola za boravak i rad za srpanj 2024. godine.*

<https://mup.gov.hr/UserDocImages/statistika/2024/8/Mjesečne%20statistike%20srpanj%202024.pdf>

³¹ Grad Zagreb (2024). *Gradske ustanove u kulturi kojima je osnivač Grad Zagreb*. <https://zagreb.hr/gradske-ustanove-u-kulturi-kojima-je-osnivač-grad-/578>

obrazovanja i kulture u gradu Zagrebu...³². Najveći potencijal je pružanju šanse za informalno i samousmjereno učenje, uz korištenje resursa knjižnica. Uz to su brojni programi koji su usmjereni na skupine koje su manje zastupljene u obrazovanju (programi za populaciju 65+, inkluzivna dimenzija programa Knjižnica širom otvorenih vrata). Zagreb je osnivač 9 muzeja koji provode obrazovne programe i imaju veliki obrazovni potencijal ne samo za djecu nego i za odrasle posjetitelje. Tomu u prilog govori osnovna tema Međunarodnog dana muzeja 2024. godine. Navodi se da je to „... prilika je da se ukaže na potencijal baštinskih ustanova u pružanju sveobuhvatnog edukativnog iskustva s ciljem podizanja svijesti o važnosti osiguravanja jednakog pristupa kvalitetnom obrazovanju, razvijanja inkluzivnog demokratskog društva kao temelja za gradnju održive budućnosti koja podrazumijeva i racionalno gospodarenje prirodnim resursima.“³³ Novi Prirodoslovni muzej se definira kao čuvar baštine i katalizator razvoja, istraživanja i učenja.³⁴ U nekima od zagrebačkih muzeja se ideja cjeloživotnog učenja izričito navodi. Primjerice, Etnografski muzej navodi muzejske programe za odrasle kao dio cjeloživotnog učenja.

Brojne udruge u Zagrebu provode programe neformalnog obrazovanja sa snažnim inkluzivnim obilježjem, zagovaranjem zaštite ljudskih prava, naglašenom socijalnom dimenzijom. One su i prve počele raditi s migrantima i azilantima, a danas se uz potporu Grada i nacionalnih aktera šire programi za učenje hrvatskog za strance u udrugama i školama stranih jezika. Organiziranje tečaja hrvatskog jezika mjera je iz Akcijskog plana Grada Zagreba za provedbu Povelje Integrirajućih gradova, nova je aktivnost Hrvatske gospodarske komore za učenje hrvatske kulture i jezika, zakonodavstva, društvenih i poslovnih normi za strane radnike.³⁵

4. SOCIJALNA ZAŠTITA

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, u 2023. je svaka peta osoba u Hrvatskoj bila u riziku od siromaštva (19,3% osoba), a bez socijalnih transfera (naknade za nezaposlene, naknade u slučaju bolesti i invalidnosti, naknade za stanovanje i socijalna pomoć) u Hrvatskoj bi u riziku od siromaštva bila gotovo svaka četvrta osoba (24,4%).

Stopa rizika od siromaštva u Gradu Zagrebu za 2023. bilježi blagi porast te iznosi **10,5%**, u odnosu na 2022. kada je bila 9,5% (u prethodnim godinama stopa rizika od siromaštva u gradu Zagrebu bilježila je pad). Udio osoba u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti također je bio u porastu i iznosi **11,9%** u odnosu na 2022. kada je ovaj udio iznosio 11,2%. Ovakvi trendovi svakako se mogu povezati s negativnim utjecajem inflacije na standard građana, odnosno porastom potrošačkih cijena i društvenim kretanjima koja nadalje predstavljaju objektivni rizik za inflaciju i gospodarski rast. Stoga se, uz napore svih društvenih dionika nastojalo ublažiti negativne utjecaje ovih pojava na životni

³² Knjižnice grada Zagreba (2021). *Misija, vizija i strategija*. <https://www.kgz.hr/hr/o-nama/misija-vizija-i-strategija/222>

³³ Muzejski dokumentacijski centar (2024). *Međunarodni dan muzeja 2024*. <https://mdc.hr/hr/mdc/skupovi-manifestacije/medunarodni-dan-muzeja>

³⁴ Hrvatski prirodoslovni muzej (2024). *Čuvar baštine kao katalizator razvoja, istraživanja i učenja – novi Hrvatski prirodoslovni muzej*.

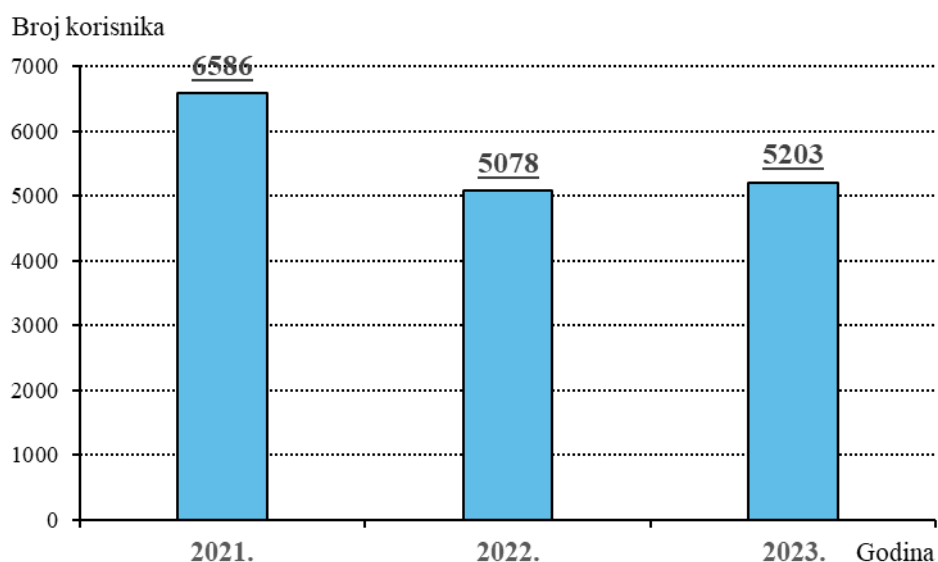
https://www.hpm.hr/hr/EU_projekti/%C4%8Cuvar_ba%C5%A1tine_kao_katalizator_razvoja,_istra%C5%BEivanja_i_u%C4%8Denja_%E2%80%93_novi_Hrvatski_prirodoslovni_muzej

³⁵ Hrvatska gospodarska komora (2024). *Welcome to Croatia-integracijski program za strane radnike*. Dostupno na: <https://www.hgk.hr/welcome-to-croatia-integracijski-program-za-strane-radnike>

standard građana, osobito građana u riziku od siromaštva. Grad Zagreb je tijekom 2023. povećao opseg socijalnih prava i osigurana je ravnopravna dostupnost pravima i uslugama u sustavu socijalne skrbi Grada Zagreba.

Zajamčena minimalna naknada (ZMN) osigurava se iz državnog sustava socijalne skrbi te se dopunjuje ostalim naknadama i uslugama socijalne skrbi na lokalnoj razini. U broju korisnika zajamčene minimalne naknade u Područnim uredima Službe Grada Zagreba, Hrvatskog zavoda za socijalni rad u 2023. **zaustavio se trend smanjivanja broja korisnika ovog prava, te je u 2023. nešto veći ukupni broj korisnika ZMN u odnosu na 2022.** (slika 6). *Napomena: prikazani broj korisnika ZMN uključuje samce i članove kućanstva korisnika zajamčene minimalne naknade.* Porast broja korisnika ZMN u 2023. u odnosu na 2022. je evidentiran u područnim uredima Susedgrad, Sesvete (koje bilježe i blagi porast stanovništva) te Medveščak, dok je u većini ostalih područnih ureda broj korisnika ZMN nešto manji nego u 2022.

Slika 6. Broj korisnika ZMN u Gradu Zagrebu, 2021., 2022. i 2023. godine

Izvor: HZSR, obrada: GUSZBOI

Trend smanjenja broja korisnika ZMN koji je evidentiran u 2022. u odnosu na 2021. je zaustavljen u 2023. i u kojoj ponovno raste broj ovih korisnika. Trend smanjenja broja korisnika ZMN bio je povezan s nekoliko faktora, među ostalim i s utjecajem odredbi Zakona o socijalnoj skrbi (Narodne novine 18/22, 46/22, 119/22, 71/23), a s kojima se korištenje prava na ZMN vezalo uz zabilježbu na imovinu radi čega je dio korisnika odustao od korištenja ovog prava. U 2023. navedene odredbe Zakona o socijalnoj skrbi izmijenjene su te je brisana zabilježba na imovinu kao način osiguranja.

Prema podacima iz Socijalne slike Grada Zagreba 2021. – 2022., kao i podacima o broju korisnika u 2023., **najveći udio korisnika ZMN je među stanovnicima gradskih četvrti Peščenica – Žitnjak** (Područni ured Peščenica), **gradskih četvrti Gornja i Donja Dubrava** (Područni ured Dubrava) i **Gradske četvrti Sesvete** (Područni ured Sesvete), a najmanji udio korisnika ZMN je u gradskim četvrtima Črnomerec i Gornji grad – Medveščak. Od ostalih novčanih naknada u sustavu socijalne skrbi koji se ostvaruju preko Područnih ureda Službe Grada Zagreba, HZSR, **porastao je broj korisnika doplatka za pomoć i njegu** (u 2023. ukupno 11 875 korisnika, u 2022. ukupno 11 769 korisnika), a u još većem **porastu je broj korisnika osobne invalidnine** (u 2023. ukupno 8 251 korisnika, a u 2022. ukupno 7 161 korisnika). Ova povećanja mogu se povezati s izmjenama Zakona o socijalnoj skrbi kojim su 2022. sniženi kriteriji za ostvarivanje prava na doplatka za pomoć i njegu, odnosno osobnu invalidninu.

4. 1. PRAVA IZ NADLEŽNOSTI GRADA ZAGREBA

Osim prava što ih osigurava država na temelju Zakona o socijalnoj skrbi, Grad Zagreb osigurava brojne naknade i usluge za osobe u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti na temelju Odluke o socijalnoj skrbi (Službeni glasnik Grada Zagreba 22/22, 29/22, 8/23, 30/23, 39/23 – pročišćeni tekst, 17/24 i 21/24) preko Gradskog ureda za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom.

Na temelju navedene Odluke o socijalnoj skrbi, prava iz nadležnosti Grada Zagreba uključuju: NOVČANE NAKNADE za umirovljenike, plaćanje premije dopunskoga zdravstvenog osiguranja korisnicima novčane naknade za umirovljenike, korisnike doplatka za pomoć i njegu i za korisnike osobne invalidnine te za osobe kojima je priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja, osobne potrebe (džeparac) korisnicima doma za starije osobe, korisnike prava na nacionalnu naknadu za starije osobe, korisnike prava na doplatu za djecu, troškove stanovanja i za troškove stanovanja korisnicima prava na novčanu naknadu za nezaposlene hrvatske branitelje iz Domovinskog rata i članove njihovih obitelji te SOCIJALNE USLUGE – pomoć djeci u mliječnoj hrani, pomoć u obiteljskim paketima, ljetovanje, prehrana u pučkoj kuhinji, pravo na besplatnu ZET-ovu godišnju pokaznu kartu za različite kategorije korisnika te besplatna mjesečna ZET-ova pokazna karta za žrtve nasilja u obitelji, smještaj, pomoć u kući, savjetovanje s osobom koja pruža stručnu podršku te podmirenje pogrebnih troškova.

Tijekom 2023. mijenjale su se odredbe Odluke o socijalnoj skrbi kojima su uvedena nova prava, obuhvaćene su nove kategorije korisnika ili su izmijenjeni iznosi i uvjeti ostvarivanja pojedinih prava. Gradska skupština Grada Zagreba je na 20. sjednici održanoj 23. veljače 2023. donijela Odluku o izmjenama i dopunama Odluke o socijalnoj skrbi (Službeni glasnik Grada Zagreba 08/23), a koja je stupila na snagu 8. ožujka 2023. Tom Odlukom je povećan cenzus prihoda za ostvarivanje prava na novčanu naknadu umirovljenicima s postojećih 225,63 eura na 238,90 eura te su umirovljenici svrstani u 4 skupine: I. skupina – umirovljenici čiji su ukupni prihodi jednaki ili manji od 119,45 eura mjesečno; II. skupina – umirovljenici čiji ukupni prihodi iznose od 119,46 eura do 159,27 eura mjesečno; III. skupina – umirovljenici čiji ukupni prihodi iznose od 159,28 eura do 199,08 eura mjesečno; IV. skupina – umirovljenici čiji ukupni prihodi iznose od 199,09 eura do 238,90 eura mjesečno.

Sukladno navedenim izmjenama, Zaključkom o izmjenama Zaključka o visini novčanih naknada i socijalnih usluga Grada Zagreba za 2023. od 10. ožujka 2023. mijenjaju se iznosi novčane naknade umirovljenicima pa one iznose za: umirovljenike I. skupine 66,36 eura mjesečno, umirovljenike II. skupine 53,09 eura mjesečno, umirovljenike III. skupine 39,82, eura mjesečno, umirovljenike IV. skupine 26,54 eura mjesečno.

Navedenim izmjenama i dopunama Odluke o socijalnoj skrbi, novčani iznos povodom Uskrsa (uskrsnica) i Božića (božićnica) proširuje se i na korisnike novčane naknade korisnicima doplatka za pomoć i njegu i korisnike osobne invalidnine, a korisnicima naknade za troškove stanovanja daje se mogućnost da, jedanput godišnje, ostvare pomoć u obliku energetske paketa.

Na 26. sjednici od 7. rujna 2023., Gradska skupština donijela je Odluku o izmjenama i dopunama Odluke o socijalnoj skrbi (Službeni glasnik Grada Zagreba 30/23) koja je stupila na snagu 21. rujna 2023. Slijedom navedenih izmjena i dopuna Odluke o socijalnoj skrbi, novčane naknade i socijalne usluge, uz dosadašnje kategorije korisnika, mogu ostvariti i stranci sa stalnim boravkom i dugotrajnim boravištem

u Gradu Zagrebu, osobe bez državljanstva s privremenim i stalnim boravkom i dugotrajnim boravištem u Gradu Zagrebu te stranci s utvrđenim statusom žrtve trgovanja ljudima.

Također, uvećao se iznos novčane naknade korisnicima doplatka za pomoć i njegu i korisnicima osobne invalidnine za djecu do navršanih 18 godina života, osobe do navršanih 26 godina života koje se redovno školuju i osobe nakon navršanih 18 godina života kojima je pravo na doplatku za pomoć i njegu ili pravo na osobnu invalidninu priznato prije navršanih 18 godina života. Ovim korisnicima naknada se uvećava za 88,39 %, te iznosi 50,00 eura mjesečno.

Zbog usklađivanja sa Zakonom o socijalnoj skrbi povećan je cenzus po osnovi ukupnih prihoda obitelji osobama koje mogu ostvariti pravo na novčanu naknadu i osobama kojima je priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja. Radi utvrđivanja prava korisnicima na novčanu naknadu, osobama kojima je priznat status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja, izuzimaju se prihodi s osnove obiteljske mirovine koje ostvaruje dijete.

Nadalje, cenzus prihoda za ostvarivanje prava na besplatnu godišnju pokaznu kartu za umirovljenike i osobe starije od 65 godina koje nisu korisnici mirovine povećava se s 424,71 eura na 560,00 eura. Uvedena je nova socijalna usluga – Pravo na besplatnu mjesečnu pokaznu kartu ZET-a žrtvama nasilja u obitelji smještenima u skloništa na području Grada Zagreba, a koje nemaju nužno prebivalište na području Grada Zagreba, ukoliko to pravo ne ostvaruju po drugoj osnovi.

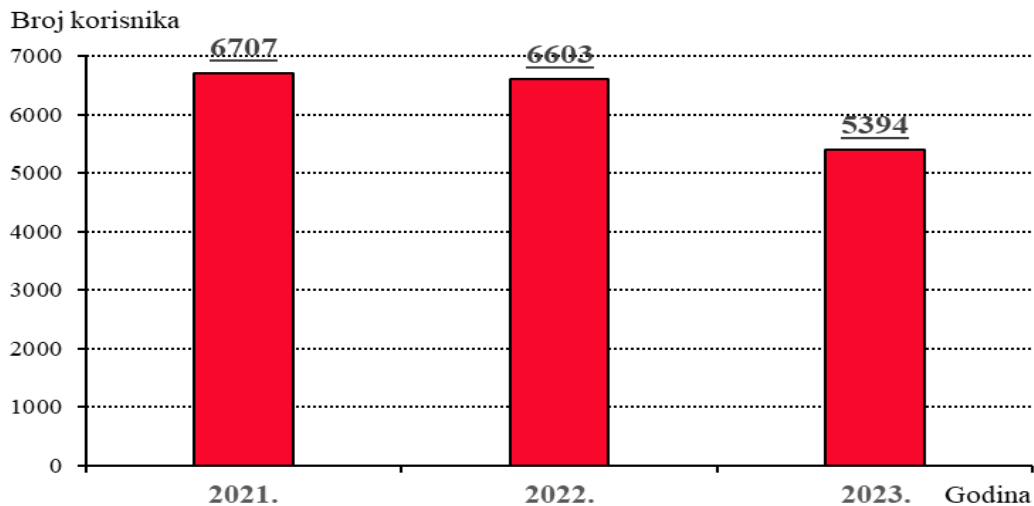
Jasnije su definirane i kategorije učenika i studenata koji ostvaruju pravo na besplatnu godišnju pokaznu kartu ZET-a tako da isto pravo mogu ostvariti i redoviti učenici i redoviti studenti koji se školuju na području Grada Zagreba i kojima je rješenjem nadležnog tijela priznato pravo na uslugu smještaja u ustanovi socijalne skrbi na području Grada Zagreba, ili u udomiteljskoj obitelji na području Grada Zagreba ili na uslugu organiziranog stanovanja na području Grada Zagreba, ako to pravo ne ostvaruju po drugoj osnovi.

4.1.1. NOVČANE NAKNADE

U dijelu novčanih naknada uočava se trend smanjenja broja korisnika, prvenstveno korisnika novčane naknade umirovljenicima i naknade za troškove stanovanja. Međutim, broj korisnika pojedinih naknada je u porastu i to prvenstveno naknada koje ostvaruju osobe s invaliditetom ili članovi obitelji osoba s invaliditetom – korisnici doplatka za pomoć i njegu i osobne invalidnine i korisnici kojima je priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja.

Novčanu naknadu za umirovljenike je u 2023. primilo 5 394 korisnika, u 2022. ukupno 6 603 korisnika, a u 2021. ukupno 6 707. Smanjenje broja korisnika novčane naknade umirovljenicima rezultat je, između ostalog, usklađivanja aktualne vrijednosti mirovina, odnosno porasta mirovina te dio umirovljenika više ne ispunjava uvjete za ostvarivanje ovog prava s obzirom na cenzus.

Slika 7. Broj umirovljenika korisnika novčane naknade u Gradu Zagrebu 2021., 2022. i 2023. godine

Izvor i obrada GUSZBOI

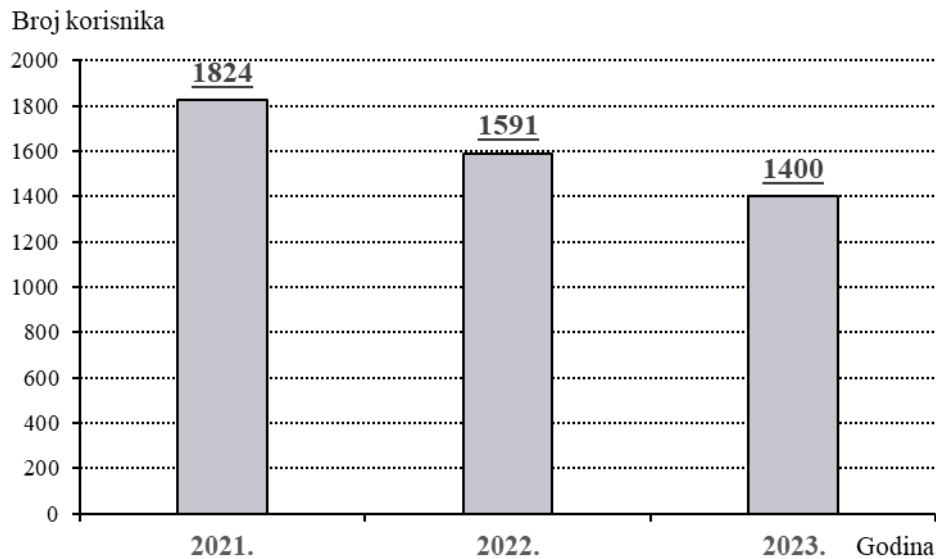
Novčanu naknadu za osobne potrebe (džeparac) korisnika doma za starije osobe ostvario je u 2023. ukupno 271 korisnik, u 2022. ukupno 286 korisnika, a u 2021. ukupno 304 korisnika. Novčanu naknadu za plaćanje premije dopunskoga zdravstvenog osiguranja korisnicima novčane naknade umirovljenicima ostvarilo je u 2023. ukupno 1 244 korisnika, u 2022. ukupno 1 667 korisnika, a u 2021. ukupno 1 751 korisnik.

U 2023. bilo je ukupno 146 korisnika novčane naknade za korisnike prava na nacionalnu naknadu za starije osobe (mjera uvedena u 2022., propisana Odlukom o socijalnoj skrbi, Službeni glasnik Grada Zagreba 22/22, zaprimanje zahtjeva započelo u rujnu 2022.). U 2023. je novčanu naknadu povodom blagdana Božića ostvarilo svih 5 394 korisnika novčane naknade umirovljenicima te svih 146 korisnika novčane naknade korisnicima nacionalne naknade za starije osobe, a pravo na novčanu naknadu povodom blagdana Uskrsa ostvarilo je 6 175 korisnika novčane naknade umirovljenicima i 87 korisnika novčane naknade korisnicima nacionalne naknade za starije osobe.

Naknadu za troškove stanovanja ostvaruju kućanstva i samci – korisnici zajamčene minimalne naknade. U 2023. ukupno je 1 400 korisnika naknade za troškove stanovanja, u 2022. ovo pravo je ostvarivao 1 591 korisnik, a u 2021. ukupno 1 824 korisnika.

Od 2022. među korisnicima naknade za troškove stanovanja uključeni su i korisnici prava na novčanu naknadu za nezaposlene hrvatske branitelje iz Domovinskog rata, a kojih je u 2022. bilo ukupno 43, a u 2023. ukupno 75.

Slika 8. Korisnici naknade za troškove stanovanja u Gradu Zagrebu 2021., 2022. i 2023.

Izvor i obrada GUSZBOI

Uspoređujući broj osoba koje u 2023. ostvaruju naknadu za troškove stanovanja s brojem osoba koji ostvaruju ZMN, s većim ili manjim odstupanjima po pojedinim mjesecima, u 2023. manje od 30% korisnika ZMN koristilo je i naknadu za troškove stanovanja. Broj ovih korisnika još je manji nego godinu ranije (u 2022. je preko 40% korisnika ZMN koristilo i naknadu za troškove stanovanja). Budući da je riječ o osobama koje su u potrebi, treba pronaći modele koji bi obuhvatili korisnike ZMN, a koji nisu u dohvatu ove mjere. Nedostatan obuhvat ove mjere leži u činjenici što su za ostvarivanje prava na pomoć u podmirivanju troškova stanovanja korisnici ZMN obvezni dostaviti ugovor o najmu stana, odnosno prijaviti prebivalište na adresi na kojoj žive. **Upravo veliki broj korisnika ZMN nisu prijavljeni na adresi na kojoj žive jer ih stanodavci ne žele prijaviti na adresi stanovanja ili nemaju važeći ugovor o najmu stana/druge dokumente za stambeni prostor u kojem žive te ostaju izvan dohvata ove mjere. Analiza navedenog nesrazmjera između broja korisnika prava na ZMN i korisnika troškova stanovanja koji se ostvaruju putem Grada Zagreba upućuje i na druge čimbenike – objekti u kojima korisnici ZMN-a žive većinom nisu legalizirani (najčešće na područjima gradskih četvrti Peščenica i Dubrava u kojima je najveći broj korisnika ZMN-a), određeni broj korisnika ZMN radi „na crno“ te ne predaje zahtjev za ostvarivanje prava na podmirivanje troškova stanovanja zbog bojazni od ukidanja socijalnih prava, dio korisnika fiktivno je prijavljen na području Grada Zagreba radi ostvarivanja prava iz sustava socijalne skrbi, u određenom broju slučajeva riječ je o beskućnicima koji nemaju prijavljeno prebivalište ili je riječ o samcima koji radi različitih životnih okolnosti također nemaju mogućnost prijave prebivališta te su navedeni korisnici ZMN-a prijavljeni na područne urede Službe grada Zagreba.**

Od rujna 2022. uvedena je i naknada korisnicima prava na doplatu za djecu (na temelju samohranosti roditelja) te je u 2022. evidentirano 19 korisnika ovog prava, a u 2023. ukupno 66 korisnika.

Broj korisnika novčanih naknada za korisnike doplatka za pomoć i njegu i za korisnike osobne invalidnine je u porastu te je u 2021. njihov broj iznosio 15 686, u 2022. ukupno 16 473 korisnika, a u 2023. iznosi 17 828. Povećanje broja korisnika ovih prava može se povezati s izmjenama Zakona o socijalnoj skrbi kojim su sniženi kriteriji za ostvarivanje prava na doplatu za pomoć i njegu, odnosno na osobnu invalidninu.

Slika 9. Broj korisnika novčanih naknada za korisnike doplatka za pomoć i njegu i korisnika osobne invalidnine u Gradu Zagrebu 2021., 2022. i 2023.

Izvor i obrada GUSZBOI

Korisnici novčanih naknada za korisnike doplatka za pomoć i njegu i korisnike osobne invalidnine ostvarili su pravo na novčanu naknadu za blagdan Božića (17 860 korisnika) i Uskrsa (17 064 korisnika). Također, broj korisnika novčane naknade za osobe kojima je priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja je u porastu te ih je u 2021. bilo 96 korisnika, u 2022. ukupno 99 korisnika, dok je u 2023. ukupno 114 korisnika ove naknade.

4.1.2. SOCIJALNE USLUGE

Uslugom pomoći u obiteljskim paketima za korisnike zajamčene minimalne naknade obuhvaćeno je oko 180 korisnika u 2023., jednako kao i prethodne dvije godine, a broj korisnika pomoći u obiteljskim paketima u obiteljima hrvatskih branitelja se smanjuje (u 2023. ukupno 470 korisnika, u 2022. ukupno 491 korisnik, u 2021. ukupno 564 korisnika).

U 2023. osigurano je 1 200 dječjih paketa za blagdan svetog Nikole i Uskrs (za korisnike obiteljskih paketa, pučke kuhinje i pomoći djeci u mliječnoj hrani) te 380 dječjih paketa za djecu iz obitelji hrvatskih branitelja. Pomoć u kući u 2023. koristilo je 447 korisnika (smanjenje u odnosu na 2022. i 2021. kada je bilo više od 500 ovih korisnika).

Broj korisnika prehrane u pučkoj kuhinji podjednak je u odnosu na prošlu godinu (oko 1 700 korisnika 2023. i 2022.), a manji u odnosu na 2021. kada je bilo 1 988 korisnika.

Među korisnicima prava na besplatnu godišnju ZET-ovu pokaznu kartu, najveći udio su činili umirovljenici, korisnici zajamčene minimalne naknade, osobe starije od 65 godina, osobe kojima je priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili njegovatelja (u 2023. ukupno 42 823 korisnika), osobe s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju, uključujući pratitelje slijepih osoba (10 605 korisnika), dobrovoljne davatelje krvi (ukupno 3 847), članove obitelji stradalog ili nestalog hrvatskog branitelja (ukupno 671), žrtve nasilja u obitelji (ukupno 25 korisnika, uvedeno izmjenama Odluke o socijalnoj skrbi u 2023.) te pravo na besplatnu godišnju pokaznu kartu ZET-a učenicima i studentima (1 596 korisnika).

Pravo na pomoć djeci u mliječnoj hrani ostvarilo je u 2023. ukupno troje djece, a na ljetovanje 230 djece korisnika prava socijalne skrbi. Pogrebni troškovi su podmireni za 23 korisnička zahtjeva. Osim prava propisanih Odlukom o socijalnoj skrbi, Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom osigurava pravo na zdravstvenu zaštitu iz obveznog zdravstvenog osiguranja za osobe s prebivalištem, odnosno s odobrenim stalnim boravkom ili dugotrajnim boravištem u Gradu Zagrebu koje nemaju sredstava za uzdržavanje i osobe koje su nesposobne za samostalan život i rad, a pod uvjetom da nemaju sredstava za uzdržavanje, sukladno odredbama Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju (NN 80/13,113/13, 98/19 i 33/23) i Pravilnika o mjerilima i postupku za utvrđivanje nesposobnosti za samostalan život i rad i nedostatak sredstava za uzdržavanje za osobe s prebivalištem u RH kojima se zdravstvena zaštita ne osigurava po drugoj osnovi (Narodne novine 39/02). Tijekom 2023., navedeno pravo ostvarilo je prosječno mjesečno 2 425 korisnika. Na dan 31. prosinca 2023. pravo je ostvarilo 2 984 korisnika te se bilježi porast broja ovih korisnika.

4.1.2.1. USLUGE ZA DJECU I MLADE

CENTAR ZA PRUŽANJE USLUGA U ZAJEDNICI „SAVJETOVALIŠTE LUKA RITZ“

Centar za pružanje usluga u zajednici „Savjetovalište Luka Ritz“ je ustanova socijalne skrbi koja pruža uslugu savjetovanja i psihosocijalne podrške djeci, mladima i njihovim obiteljima koji su u riziku ili imaju razvijene probleme u ponašanju. U odnosu na prethodne dvije godine u 2023. zabilježen je porast broja korisnika Savjetovališta Luka Ritz (u 2023. ukupno 1168 korisnika, u 2022. ukupno 1 034 korisnika, u 2021. ukupno 906 korisnika). Od usluga pružene su 2 543 usluge savjetovanja, 998 usluga psihosocijalne podrške, 124 usluge psihološkog testiranja i 410 usluga pomoći pri učenju. Broj usluga pomoći pri učenju također je u porastu u odnosu na prethodne godine (u 2022. ukupno 237 usluga, u 2021. ukupno 334 usluge).

DOM ZA DJECU I ODRASLE – ŽRTVE OBITELJSKOG NASILJA „DUGA – ZAGREB“

Dom „Duga – Zagreb“ je gradska ustanova socijalne skrbi namijenjena djeci i odraslim osobama – žrtvama obiteljskog nasilja. Redovna djelatnost ustanove odnosi se na smještaj i psihosocijalnu pomoć osobama na smještaju, pružanje usluga organiziranog stanovanja, savjetovanje osoba na smještaju, savjetovalište za osobe koje nisu na smještaju i psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji (na izdvojenoj lokaciji ustanove). S osobama na smještaju provodi se psihološki tretman za odrasle osobe, grupni tretman za odrasle, grupni tretman za djecu, individualni tretman psihologa za djecu te pravno savjetovanje. Broj korisnika usluga ove ustanove u porastu je u odnosu na prethodne dvije godine (u 2023. ukupno 102 korisnika na smještaju, od čega 38 odraslih i 64 djece; u 2022. ukupno 84 korisnika, od čega 34 odraslih i 50 djece; u 2021. ukupno 91 korisnik, od čega 38 odraslih i 53 djece). S korisnicima na smještaju tijekom 2023. provodile su se aktivnosti psihološkog savjetovanja te grupnog rada (21 radionica s odraslima, 8 radionica za djecu i 5 kreativnih prigodnih radionica za roditelje i djecu). Svaki korisnik bio je obuhvaćen uslugom savjetovanja prema individualnim potrebama i duljini boravka u ustanovi u rasponu od jednokratnih intervencija do kontinuiranih psiholoških savjetovanja kroz čitavu duljinu boravka u ustanovi. U okviru usluga psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji tijekom 2023. na tretman u ustanovu su upućena/e 82 počinitelja/ljice, od čega 82% muškaraca. Od ukupnog broja upućenih počinitelja 8 ih se odazvalo na izvršavanje mjere, a do kraja 2023. ukupno je 50 počinitelja/ljica završilo tretman s različitim stupnjevima uspješnosti.

Usluge savjetovališta pružaju se i za djecu i odrasle – žrtve obiteljskog nasilja koje nisu na smještaju u Domu „Duga – Zagreb“ na dvije izdvojene lokacije. Broj korisnika savjetovališta za djecu i odrasle – žrtve obiteljskog nasilja smanjio se u odnosu na prethodne dvije godine te je u 2023. bilo 355 korisnika (ukupno 662 usluge savjetovanja), u 2022. je bilo 446 korisnika (ukupno 773 usluge savjetovanja) te u 2021. je bilo 483 korisnika (871 usluga savjetovanja). Usluge obuhvaćaju psihološko, socijalno, pravno i/ili kombinirano savjetovanje.

4.1.2.2. USLUGE ZA OSOBE STARIJE ŽIVOTNE DOBI

Grad Zagreb ima najveće kapacitete za pružanje usluga smještaja starijim osobama. U njegovoj nadležnosti je 11 domova za starije osobe koji uslugu smještaja pružaju u 18 objekata za 4 127 korisnika. Od 11 „gradskih“ domova za starije osobe, u 5 domova se osigurava usluga smještaja unutar specijaliziranih odjela za smještaj oboljelih od Alzheimerove bolesti i drugih demencija u kapacitetu za 96 korisnika. Osim domova čiji je osnivač Grad Zagreb, uslugu smještaja na zagrebačkom području pruža i 25 privatnih domova, 23 obiteljska doma, 9 pravnih osoba (bez osnivanja ustanove) te 4 ustanove koje pružaju uslugu organiziranog stanovanja za 2 404 korisnika. Kada govorimo o europskom prosjeku, a prema kojima bi udio smještajnih kapaciteta trebao biti oko 5% u odnosu na broj stanovnika starije životne dobi, udio ukupnih smještajnih kapaciteta u Gradu Zagrebu je blizu europskog prosjeka i iznosi 4,11%, odnosno ima kapacitet za 6 531 korisnika.

Značajnu ulogu u skrbi o starijim osobama imaju izvaninstitucijske usluge, odnosno usluga boravka te usluga pomoći u kući kroz organiziranu prehranu (dostava gotovog ručka) i/ili usluga gerontodomaćice. U 2023. uslugu pomoći u kući pružalo je 11 gradskih domova za starije osobe za više od 2 000 starijih građana. Što duži boravak u vlastitom domu omogućava se starijoj osobi i u okviru usluge boravka koju pružaju tri doma u nadležnosti Grada Zagreba za 65 korisnika. Program podrške u lokalnoj zajednici „Gerontološki centri Grada Zagreba“ predstavljaju dodatne izvaninstitucijske usluge za čiju su provedbu sredstva osigurana u proračunu Grada Zagreba te su za korisnika besplatne. Radi se o socijalnim uslugama u širem smislu (pomoć u kući i posudionica ortopedskih pomagala, sportsko-rekreacijske, kulturno-zabavne i radno-kreativne aktivnosti, savjetovališni rad i preventivno-zdravstvene aktivnosti) za još 3 000 osoba starije životne dobi. Aktivnosti i usluge Gerontoloških centara Grada Zagreba u 2023. provodile su se u svih 17 gradskih četvrti na 50-tak lokacija.

4.1.2.3. USLUGE ZA OSOBE S INVALIDITETOM I DJECU S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Očuvanjem i unapređenjem zdravlja osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju, postizanjem što većeg stupanja njihove samostalnosti, samoostvarenja i osnaživanja bitno se utječe na poboljšanje kvalitete njihova života. Osobe s invaliditetom često se suočavaju s nizom prepreka u procesu obrazovanja, zdravstvene zaštite, stanovanja i zapošljavanja, a osobito rizične skupine među njima čine djeca s teškoćama u razvoju i mladi s invaliditetom te su od velikog značaja usluge koje im se pružaju u lokalnoj zajednici.

U 2023. povećan je proračun za sljedeću godinu za 80% u odnosu na prijašnju godinu kada je riječ o uslugama za osobe s invaliditetom. U tom **povećanju ključan je razvoj socijalnih usluga, kao i nova kapitalna ulaganja** te će povećana sredstva služiti za adaptaciju, rekonstrukciju i opremanje prostora ustanova socijalne skrbi, kao i za nova zapošljavanja, što će proširiti paletu usluga koje će biti dostupne većem krugu korisnika.

Usluge SAVJETOVALIŠTA ZA OSOBE S INVALIDITETOM I ČLANOVE NJIHOVIH OBITELJI osiguravaju se u suradnji s Gradskim uredom za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom i ustanove „Mali Dom – Zagreb“. U 2023. usluge je koristilo 106 korisnika kroz individualno savjetovanje psihologa i/ili socijalnog radnika i 30 korisnika kroz program Supervizija. Kontinuirano se provodi i Grupa podrške u koju je uključeno 25 roditelja kroz cijelu godinu. Ujedno djeluje i Whatsapp grupa podrške u koju su uključeni svi roditelji djece uključene u program rane razvojne podrške, njih 65 godišnje.

DNEVNI CENTAR ZA REHABILITACIJU DJECE I MLADEŽI „MALI DOM – ZAGREB“

(novi naziv ustanove u 2024. „Centar za pružanje usluga u zajednici „Mali dom“)

Ovo je jedina ustanova u RH koja razvija i kontinuirano provodi rehabilitacijske programe za djecu s višestrukim teškoćama te predstavlja vrlo važan segment u rehabilitaciji – rane intervencije (rane razvojne podrške), a koja je izuzetno važna za daljnji razvoj i napredak djeteta. U ustanovi se omogućuju individualni rad s djecom u dobi od 0 do 3 godine te su uvedene nove metode i kvalitetna rehabilitacija u području skrbi za djecu s višestrukim teškoćama u kombinaciji s oštećenjem vida. U 2023. su uslugama ustanove obuhvaćena 374 korisnika, od čega su 359 korisnika bila djeca.

CENTAR ZA REHABILITACIJU SILVER

Ustanova je namijenjena osposobljavanju slijepih osoba te osobama s drugim vrstama oštećenja i djeci s teškoćama u razvoju za korištenje pasa pomagača (psi vodiči, rehabilitacijski i terapijski psi), korištenje tehnike bijelog štapa, aktivnosti svakodnevnog života, pružanje usluga terapije senzorne integracije uz terapijskog psa, (re)habilitacije s psom te poludnevnog boravka. Centar provodi i programe uzgoja, socijalizacije i školovanja pasa pomagača. U 2023. Centar je pružio usluge za 399 korisnika, od čega za 249 djece.

CENTAR ZA PRUŽANJE USLUGA U ZAJEDNICI NOVI JELKOVEC

(novi naziv ustanove u 2024. „Centar za pružanje usluga u zajednici Zagrebački centar za neovisno življenje – ZAC)

Zagrebački centar za neovisno življenje je socijalna ustanova koja pruža stručnu procjenu, ranu razvojnu podršku djeci s teškoćama u razvoju, psihosocijalnu podršku djeci s teškoćama u razvoju, mlađim punoljetnim osobama i odraslim osobama s mentalnim oštećenjima i organizirano stanovanje za odrasle osobe s tjelesnim oštećenjem. U 2023. je uslugama obuhvaćeno 107 korisnika, što je povećanje u odnosu na prethodnu, odnosno 2022. kada je bio obuhvaćen 71 korisnik i 2021. kada je bilo obuhvaćeno 38 korisnika.

PRIJEVOZ I DRUGE USLUGE ZA OSOBE S INVALIDITETOM I DJECU S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Pravo na sustavnu stomatološku zaštitu ostvaruju djeca s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom. U 2023., Stomatološka poliklinika Zagreb je nastavila s radom na zaštiti i sanaciji zubi djece s teškoćama u razvoju. Usluge stomatološke zdravstvene zaštite koristilo je 787 djece s teškoćama u razvoju, a obavljeno je 2 647 stomatoloških usluga.

U sklopu Doma zdravlja Zagreb – Centar se provodila stomatološka zdravstvena zaštita za osobe s invaliditetom. Uslugu je koristilo 340 osoba s invaliditetom, a obavljena je 721 stomatološka usluga. U 2023. su 244 korisnika ostvarila pravo na rekreativno-terapeutski program ljetovanja za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom (i njihovi pratitelji).

Pravo na besplatnu godišnju pokaznu kartu ZET-a ostvaruju djeca s teškoćama u razvoju te nezaposlene osobe s invaliditetom koje imaju utvrđen najmanje III. stupanj težine invaliditeta – oštećenja funkcionalnih sposobnosti prema propisima o vještačenju i metodologiji vještačenja ili najmanje 70% oštećenja organizma/tjelesnog oštećenja, uz njih i pratitelji slijepe nezaposlene osobe za vrijeme pružanja usluge pratnje. U 2023. je besplatnu godišnju pokaznu kartu koristilo 10 605 osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju te 276 pratitelja slijepih osoba. Također, radi svakodnevnog prioritetnog i povremenog prijevoza osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju organizira se prijevoz u posebno opremljenim kombi vozilima ZET-a kao javni prijevoz koji nije linijski, i to za korisnike s prebivalištem u Gradu Zagrebu koji se kreću s pomoću invalidskih kolica i djece s teškoćama u razvoju s teškim motoričkim smetnjama koja se kreću s pomoću invalidskih kolica ili nekog drugog pomagala za kretanje. Temeljem izdanih preporuka, korisnici se prevoze u odgojno-obrazovne ustanove (vrtić, osnovna i srednja škola, visoka učilišta), na posao ili zbog neke druge svrhe (npr. aktivnosti udruge, sportska, društvena događanja, odlazak liječniku). U 2023. su 34 vozila (19 vozila za prijevoz osoba s invaliditetom i 15 vozila za prijevoz djece s teškoćama u razvoju) prevozila 276 osoba s invaliditetom i 45 djece s teškoćama u razvoju. Sektor za zaštitu osoba s invaliditetom izdao je ukupno **596** objava temeljem Zakona o povlasticama u unutarnjem putničkom prometu.

Stupanjem na snagu novog Zakona o povlasticama u prometu (NN 133/23), 15. studenog 2023. pravo na korištenje povlastica u željezničkom putničkom prometu korisnici će ostvarivati na temelju Nacionalne iskaznice za osobe s invaliditetom, čije je izdavanje i reguliranje u nadležnosti Agencije za komercijalnu djelatnost proizvodno, uslužno i trgovačko d.o.o., čime prestaje nadležnost županijskih ureda i nadležnih tijela Grada Zagreba. Iznimno, u prijelaznom razdoblju do pune implementacije novog informacijskog sustava, Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture je donijelo Naputak kojim se nadležnim županijskim uredima i tijelima Grada Zagreba nalaže da u postupcima za ostvarivanje prava za korištenje povlastica u željezničkom putničkom prometu, a koja se ostvaruju na osnovi Zakona, nastave s izdavanjem potvrda i objava na postojećim obrascima sukladno dosadašnjim procedurama i praksi.

SAVJETOVALIŠTA ZA OSTALE KATEGORIJE KORISNIKA

U Savjetovalištu za hrvatske branitelje i članove njihovih obitelji u 2023. godini pruženo je 28 usluga savjetovanja, a obuhvaćeno je ukupno 70 korisnika. Također, u Savjetovalištu za članove obitelji hrvatskih branitelja liječenih od PTSP-a (posttraumatskog stresnog poremećaja) pruženo je 28 usluga, a obuhvaćeno je ukupno 85 korisnika.

5. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Zdravstvena zaštita u Gradu Zagrebu organizirana je na tri međusobno povezane razine – primarnoj, sekundarnoj i tercijarnoj, a koje aktivno i kontinuirano surađuju u procesu pružanja zdravstvene skrbi građanima.

Ustanove koje organiziraju i provode zaštitu na primarnoj razini su domovi zdravlja, privatni zdravstveni djelatnici, ljekarne, ustanove za hitnu medicinsku pomoć i ispostave Nastavnog zavoda za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar” (djelatnost školske medicine, higijensko-epidemiološka djelatnost i javnozdravstvena djelatnost). U vlasništvu Grada Zagreba su tri doma zdravlja (Centar, Zapad, Istok), Nastavni zavod za hitnu medicinu, Nastavni zavod za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar” i Ustanova za zdravstvenu njegu u kući. Dom zdravlja MUP-a je u vlasništvu Republike Hrvatske, dok je Gradska ljekarna Zagreb zdravstvena ustanova u vlasništvu Zagrebačkog holdinga. Dio djelatnosti Nastavnog zavoda za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar” na primarnoj razini zdravstvene zaštite, uključuje epidemiologiju, djelatnost mentalnog zdravlja i prevencije ovisnosti, školsku medicinu te javnozdravstvene timove. U Gradu Zagrebu, u 2023. je djelovala 881 jedinica privatne zdravstvene prakse. Najbrojnije su iz stomatologije (461), opće/obiteljske medicine (195) te dentalni laboratoriji (84), iz pedijatrije (33) i ginekologije (29), a potom ljekarne (17).

Zdravstvena skrb sekundarne razine, u ustanovama u vlasništvu Grada Zagreba se provodi u specijalnim bolnicama (Dječja bolnica Srebrnjak, Psihijatrijska bolnica Sveti Ivan, Psihijatrijska bolnica za djecu i mladež, Specijalna bolnica za zdravstvenu zaštitu djece s neurorazvojnim i motoričkim smetnjama, Specijalna bolnica za plućne bolesti), poliklinikama (Poliklinika za reumatske bolesti, fizikalnu medicinu i rehabilitaciju „Dr. Drago Čop”, Poliklinika za prevenciju kardiovaskularnih bolesti i rehabilitaciju, Poliklinika za rehabilitaciju slušanja i govora SUVAG, Poliklinika Zagreb, Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba, Stomatološka poliklinika Zagreb, Poliklinika za bolesti dišnog sustava) i u Nastavnom zavodu za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar”. Zdravstvenu skrb za građane punopravno provode i privatne poliklinike. Tercijarnu razinu zdravstvene skrbi Zagrepčanima kao i svim ostalim stanovnicima Republike Hrvatske, provode i pružaju kliničke bolnice, klinički bolnički centri i nacionalni zavodi. Osim navedenog, sukladno Zakonu o zdravstvenoj zaštiti, provode se i posebna dežurstva u djelatnosti obiteljske (opće) medicine, zdravstvene zaštite predškolske djece i dentalne zdravstvene zaštite koja obavljaju domovi zdravlja i privatni zdravstveni radnici, a koji obavljaju zdravstvenu djelatnost u ordinaciji sukladno ugovoru o provođenju zdravstvene zaštite sklopljenim s HZZO-om. Posebno dežurstvo je organizirano subotom od 15:00 do 20:00 sati te nedjeljom, praznikom i blagdanom od 8:00 do 20:00 sati na 7 lokacija u ordinacijama obiteljske (opće) medicine, na 3 lokacije u pedijatrijskim ordinacijama i na 2 lokacije u ordinacijama dentalne medicine. Radi osiguranja dostupnosti, kontinuiranosti i sveobuhvatnosti zdravstvene zaštite, Grad Zagreb je osigurao dodatna sredstva za organizaciju hitne stomatološke službe na 2 lokacije u domovima zdravlja, svakog radnog dana i subotom od 22:00 do 06:00 sati te nedjeljom i blagdanima od 0 – 24 sata.

Zdravstveni sustav nakon potresa i pandemije osnažuje ljudske i infrastrukturne kapacitete u okviru niza započetih procesa, npr. smanjenje listi čekanja, unaprjeđenje digitaliziranosti zdravstvenih usluga, dovršenje procesa cjelovite obnove koji su u sustavu zdravstva iznimno zahtjevni s obzirom na važnost osiguranja kontinuiteta u pružanju usluga zdravstvene zaštite i izmještaja djelatnosti na privremene (zamjenske) lokacije. Preseljenje uključuje i sofisticiranu dijagnostičku opremu (RTG, laboratorije, ljekarničku djelatnost, stomatološke jedinice) te sve timove na primarnoj i specijalističko konzilijarnoj razini, uključujući i timove u zakupu kako bi se osigurao kontinuitet te dostupnost svih zdravstvenih

sadržaja. Osim toga, radovima cjelovite obnove obuhvaćen je veliki broj objekata zdravstvenih ustanova čiji je osnivač Grad Zagreb, a sklopljenim ugovorima s Ministarstvom zdravstva nije obuhvaćena izrada projekta opremanja, niti opremanje objekata jer opremanje nije bila prihvatljiva aktivnost u Pozivu Ministarstva zdravstva, što je isto dodatno opteretilo proračun ustanova i Grada jer je Grad osnivač i vlasnik pa solidarno i neograničeno odgovara za obveze svojih ustanova i za osiguravanje sredstava za pokriće njihovih gubitaka. Također, pojava novih urbanih rizika koji se nisu mogli predvidjeti su značajno utjecali na provedbu mjera iz područja ekologije (mjere deratizacije, dezinfekcije, dezinskcije) uključujući i neredovito i neučinkovito uklanjanje otpada te uklanjanje štetnih posljedica poplava tijekom ljeta. Uklanjanje štetnih posljedica poplava je utjecalo i na proračun ustanova jer su ustanove hitne mjere sanacije plaćale iz vlastitih sredstava.

U dijelu unaprjeđenja usluga i ugovaranja, na primjere dobre prakse Grada Zagreba u području zaštite i očuvanja mentalnog zdravlja značajno je utjecao Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenoj zaštiti (NN 33/2023) koji je omogućio ugovaranje prethodno započetih pilot-projekta Grada Zagreba kao primjera dobre prakse i u drugim županijama u RH, a na teret proračuna RH. U otvorenom e-savjetovanju predloženih izmjena Zakona, Grad Zagreb dao je prijedloge za unaprjeđenje zdravstvene zaštite. Osim toga, zakonskim izmjenama je propisano da se na području jedinice područne (regionalne) samouprave i Grada Zagreba osniva jedan dom zdravlja, što znači da bi Grad Zagreb umjesto sadašnja tri doma zdravlja trebao oformiti jedan dom zdravlja. Također je definirano i da 1. siječnja 2024. županija/Grad Zagreb prestaje biti osnivač opće bolnice. Iz navedenog proizlazi da bi Grad Zagreb izgubio osnivačka prava nad Kliničkom bolnicom Sveti Duh pa je zato Grad Zagreb preko Gradske skupštine uputio Zahtjev za ocjenu suglasnosti Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenoj zaštiti (Narodne novine 33/23) s Ustavom Republike Hrvatske uključujući i ocjenu koja se odnosi na jedan dom zdravlja. Ovisno o odluci Ustavnog suda, promjene u poslovanju nadležnog upravnog tijela mogu utjecati i na dostupnost javnozdravstvenih nadstandarda koje Grad Zagreb provodi i financira u okviru KB Sveti Duh, kao i na segment odlučivanja. Grad Zagreb smatra da se predloženo oduzimanje osnivačkih prava nad općim bolnicama ne može kompenzirati niti je razmjerno navedenim "kvazipravima" radi osiguranja uključenosti. Osim toga, Grad Zagreb je u KB „Sveti Duh“ od 2012. do 2023. uložio i značajna proračunska sredstva pa se oduzimanjem osnivačkih prava na predloženi način negativno financijski utječe na položaj Grada Zagreba.

Važno je istaknuti da u realizaciji ciljeva zadanih Provedbenim programom Grad Zagreb provodi veliki broj projekata i izdvaja znatna proračunska sredstva za aktivnosti i mjere zadanih okvirom trogodišnjeg Plana promicanja zdravlja, prevencije i ranog otkrivanja bolesti u Gradu Zagrebu za razdoblje od 2023. do 2025. te se znatna sredstva izdvajaju za javnozdravstvene nadstandarde.

Sukladno Zakonu o zdravstvenoj zaštiti, Grad Zagreb može osigurati sredstva za zdravstvenu zaštitu svojih stanovnika iznad standarda utvrđenih obveznim zdravstvenim osiguranjem za sufinanciranje posebnih javnozdravstvenih prioriteta i potreba građana na području Zagreba.

U tu svrhu, u izvještajnom razdoblju su za provedbu neophodnih neplaniranih mjera povezanih sa zdravstvom i poslovanjem zdravstvenih ustanova, zaštitom zdravlja, prevencijom i ranim otkrivanjem bolesti, cjelovitom obnovom, ulaganjima u specijalizacije liječnika deficitarnih djelatnosti te prenesenim obavezama iz prethodnog razdoblja utrošena značajna, osobito na projekte „Dijabetološko savjetovalište“ Doma zdravlja Zagreb – Centar koji pruža 575 usluga, „Rano otkrivanje kardiovaskularnih bolesti Poliklinike za prevenciju i rehabilitaciju kardiovaskularnih bolesti Srčana s obuhvatom od 860 korisnica, „Edukacija laika za provođenje postupka oživljavanja uz upotrebu AVD-a“ NZHM Grada Zagreba za koji su edukaciju prošle 81 osoba, „Rano otkrivanje karcinoma pluća i

kronične opstruktivne plućne bolest“ u sklopu čega je pregledana 221 osoba Poliklinike za bolesti dišnog sustava, „Prevenција i rano otkrivanje zloćudnih tumora kože *Djeluj sada*“ te kada je u jednoj akciji pregledano 1 057 građana, „Preventivna mobilna mamografija u Zagrebu“ NZJZ „Dr. A. Štampar“ od 2004., u 2023. je obavljeno 1 905 pregleda, „Prevenција raka maternice i drugih infekcija uzrokovanih HPV-om“ s naglaskom da je Grad Zagreb prvi u RH uveo besplatno cijepljenje protiv HPV-a još 2007., program za podizanja svijesti i važnosti odaziva na nacionalni program ranog otkrivanja karcinoma debelog crijeva i karcinoma dojke, a u sklopu čega je NZJZ „Dr. A. Štampar“ održao 5 edukacija, „Sajam zdravlja – Štampar u tvom kvartu“ te 6 akcija kojima je pružena usluga za 180 građana i domova zdravlja Grada Zagreba i projekt „Hitne dentalne službe“ u Domu zdravlja Zagreb – Centar.

Grad Zagreb je radi potreba svog stanovništva pokrenuo i posebne projekte zaštite mentalnog zdravlja, npr. mrežni portal „Mentalno zdravlje Grada Zagreba“, jedinstven u RH, osiguran je nastavak financiranja projekata: „Centar za zdravlje mladih“, a u čijem su sklopu pružene 4 693 usluge savjetovanja u Domu zdravlja Zagreb – Istok, „Promicanje mentalnog zdravlja – pogled u sebe“, javnozdravstveno-edukativni projekt u Domu zdravlja Zagreb – Zapad u okviru kojeg su se provele edukativne radionice za 105 razrednih odjela, odnosno za 2 400 učenika, Centar za zaštitu mentalnog zdravlja i Međunarodna udruga studenata medicine – CroMSIC, „Centar za mentalno zdravlje u zajednici“ u Domu zdravlja Zagreb – Zapad, a u okviru kojeg se pružilo 7018 usluga za 4 134 pacijenta, Služba za mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti NZJZ „Dr. A. Štampar“ u sklopu kojeg je pruženo 70 418 usluga iz područja mentalnog zdravlja i prevencije ovisnosti za 3 436 korisnika, „Anonimno uzimanje uzoraka za koje se sumnja da sadrže droge ili psihotropne tvari“ kojim su uzorkovane 24 tvari, „Resocijalizacija ovisnika“ Klinike za psihijatriju Vrapče s obuhvatom od 73 korisnika, a Grad Zagreb sufinancira i redoviti rad Poliklinike za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba.

Glede ranog razvoja, važno je istaknuti financiranje projekata: „Trudnički tečajevi“ za 3 563 polaznika (trudnice i osobe u njihovoj pratnji), „Program unapređenja i promicanja dojenja u zajednici“ što ga je Grad Zagreb u RH prvi usvojio 2015., „Ulaganje u rani razvoj djece kroz intersektorsku suradnju u Gradu Zagrebu“, širenje „Dispanzera za ranu intervenciju“ na dvije lokacije, „Interdisciplinarni model podrške za djecu s poremećajem iz spektra autizma“ s obuhvatom za 75 korisnika. Nadalje smo nastavili provoditi i financirati projekte s javnozdravstvenim nadstandardima: „Prevenција karijesa djece u vrtićima i osnovnim školama“ Stomatološke poliklinike Zagreb te je u okviru njega pregledano 3 825 djece i pružene su 43 703 usluge, „Preventivni pregledi sportaša“ u Poliklinici Zagreb pa je u 2023. obavljeno 14 213 pregleda, „Savjetovalište za prehranu Grada Zagreba“ Doma zdravlja Zagreb – Centar, „Edukacijom do zdravlja – unapređenje zdravlja pripadnika romske nacionalne manjine“ i kojim je na 4 radionice obuhvaćeno 230 korisnika, „Podizanje zdravstvene pismenosti građana putem novih audiovizualnih kanala“ i „Zdravstveno statistički ljetopis Grada Zagreba“ koje provodi NZJZ „Dr. A. Štampar“.

Vezano uz izvaninstitucionalne usluge za ranjive skupine, sufinancirani su projekti koje provodi Ustanova za zdravstvenu njegu u kući „Fizikalna terapija i rehabilitacija za osobe s invaliditetom u Gradu Zagrebu“ koju su koristila 343 korisnika, „Bolnica u kući“ s 343 korisnika te „Dodatna palijativna skrb u kući bolesnika starije životne dobi“ te su pružene 16 722 usluge za 598 korisnika, „Centar za koordinaciju palijativne skrbi i posudionica pomagala“ čime je pruženo 1 447 usluga, Specijalna bolnica za plućne bolesti provodi projekt „Palijativna skrb“ kojim je obuhvaćeno 262 korisnika, dok

Stomatološka poliklinika Zagreb provodi projekt „Pokretni gerontostomatološki specijalistički timovi“ kojim su pružene 4 974 usluge za 1 630 korisnika. Nadalje, projekt „Integrirani pristup skrbi za starije osobe u kući“ je nastavak istoimenog EU projekta iz 2022. je dobio nagradu Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU kao najbolji projekt međuregionalne suradnje u RH, a kojim je pružena usluga radne terapije za 584 osobe te za 6 120 korisnika u njihovom domu, „Podrška neformalnim njegovateljima osoba starije životne dobi“ što ga provodi Služba za gerontologiju NZJZ „Dr. A. Štampar“ i kojim je pružena usluga za 183 osobe, pilot-program za kompleksne pacijente koji je započeo 2023.

Od EU projekata se ističe „Remote healthcare for silver Europe (CARES) koji je prijavljen u travnju 2022. na poziv INTERREG Europe Program 2021. – 2027., a cilj mu je poboljšati instrumente politika među partnerskim regijama – sudionicama, s obzirom na strukturne fondove i na regionalne politike kako bi se specijalizirale i širile usluge telemedicine za ciljane korisničke skupine. Tijekom godine razmijenili smo iskustva s EU zemljama – partnerima o primjerima dobre prakse koje bismo mogli implementirati na svom području.

Grad Zagreb je na poziv Ministarstva zdravstva, uputio prijedloge za unaprjeđenje primarne zdravstvene zaštite te prijedloge za izmjenu Mreže javnozdravstvene službe, a putem HZHM dostavljen je i prijedlog potreba za novu Mrežu hitne medicine i sanitetskog prijevoza- uključujući i ugovaranje timova u prijavno-dojavnoj jedinici s obzirom na to da neophodne timove ne financira HZZO. U ožujku 2023. smo dostavili 15 prijedloga za unaprjeđenje primarne zdravstvene zaštite. Predloženo je između ostalog da se definira Mreža javne zdravstvene službe nakon planiranja i ugovaranja na razini pojedine gradske četvrti u Gradu Zagrebu te da se novom Mrežom hitne medicine i sanitetskog prijevoza predvidi povećanje broja timova za područje Grada Zagreba, planiraju dispanzere u okviru Mreže javne zdravstvene službe te definiraju potrebni normativi i način ugovaranja s HZZO-om, omogućiti osnivanje organizacijskih cjelina, ordinacija obiteljske medicine unutar domova za starije osobe koji bi se skrbili o štićenicima i priznaju brojevi upisanih osiguranika kao puni (standardni) tim, revidiraju i smanje normativi za broj pacijenata po ordinaciji (timu) izmjenama Odluke o osnovama za sklapanje ugovora o provođenju zdravstvene zaštite iz obveznog zdravstvenog osiguranja, poboljšaju materijalni uvjeti i uvjeti rada u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, jača izvanbolnička specijalističko-konzilijarna zdravstvenu zaštitu, financiraju specijalizacije zdravstvenih radnika sredstvima iz nacionalnih ili EU izvora na svim razinama zdravstvene zaštite. Ministar zdravstva je 20. listopada 2023. donio Odluku o donošenju Mreže hitne medicine i sanitetskog prijevoza kojom su prihvaćeni prijedlozi Grada Zagreba te je novom Mrežom predviđeno 75 timova T1, 20 timova T2, 10 liječnika i 20 medicinskih sestara/tehničara u prijavno-dojavnoj jedinici za HMP, a za sanitetski prijevoz predviđena su 52 tima i 6 radnika u prijavno-dojavnoj jedinici. Također, predviđena su i 3 tima za hitan zračni medicinski prijevoz. Osim navedenih prijedloga koji bi trebali znatno unaprijediti usluge i poboljšati kvalitetu zdravstvene zaštite, tijekom 2023. je nastavljeno s otplatom kredita iz decentraliziranih sredstava za 42 vozila hitne medicinske pomoći koja su isporučena 2022. Također, u Proračunu Grada Zagreba osigurana su dodatna sredstva za uređenje prijavno-dojavne jedinice te je ugovorena nabava dodatnih 19 vozila sanitetskog prijevoza koja će biti isporučena Nastavnom zavodu za hitnu medicinu Grada Zagreba u lipnju 2024., što bi trebalo značajno unaprijediti dostupnost usluge hitne medicinske pomoći i sanitetskog prijevoza te poboljšati kvalitetu zdravstvene zaštite. Jedan od problema koje treba istaknuti su liste čekanja što je povezano s nedostatkom stručnog kadra, naročito specijalista radiologa i porastom privatnog sektora. Manjak specijalista nije problem samo na razini primarne zdravstvene zaštite nego i na svim drugim razinama zdravstvenog sustava. Ministarstvo zdravstva je bolnicama dalo uputu da se liste čekanja na

dijagnostičke pretrage skrate na 270 dana. Osim radiologa, nedostaju i stručnjaci drugih specijalnosti, npr. psihijatri dječje i adolescentne psihijatrije, pedijatri, ginekolozi i dr. Bez obzira na statističke podatke koji govore da je u Zagrebu dovoljno liječnika, čak iznad europskog prosjeka, liječnika nedostaje u pojedinim sektorima pa se nameće pitanje kako ih stimulirati za rad u primarnoj zdravstvenoj zaštiti i u deficitarnim specijalizacijama, npr. radiologiji ili pedijatriji, tim više što županije uglavnom nemaju mogućnosti dodatnog stimuliranja liječnika. Grad Zagreb je prepoznao ovaj problem pa je jedna od poduzetih mjera ulaganje u specijalizacije iz deficitarnih djelatnosti.

Tako je npr. u 2023. financirana jedna specijalizacija iz pedijatrije (Dom zdravlja Zagreb – Zapad; otkup duga za specijalistu), dvije specijalizacije iz dječje i adolescentne psihijatrije (Psihijatrijska bolnica za djecu i mladež i Polikliniku za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba) i jedna specijalizacija iz fizikalne medicine i rehabilitacije (Poliklinika za fizikalnu medicinu u rehabilitaciju „Dr Drago Čop“ ; otkup duga za specijalistu). Povećanim izdvajanjem za mrtvozorenje radi unaprjeđenja dostupnosti i osiguravanja potrebnog broja stručnjaka, u 2024. se planira financiranje jedna specijalizacije iz sudske medicine. Ovim naporima se za budućnost nastoji osigurati stručni kadar u zdravstvu kako bi se smanjile liste čekanja i povećala dostupnost zdravstvene zaštite.

6. STANOVANJE

Prema popisu stanovništva iz 2021., u Gradu Zagrebu ukupno su popisana 395 334 stana, što je u odnosu na 2011. povećanje od 2,9%. Stanova za stalno stanovanje u 2021. je za 3% više u odnosu na 2011., a privremeno nenastanjenih stanova je čak 21%. Od ukupno nastanjenih stanova, 97,3% ih je u privatnom vlasništvu, 0,3% u vlasništvu poduzeća, 0,1% u vlasništvu vjerskih zajednica te ostalo 0,3%. U vlasništvu države i grada je 6 114 stanova ili 2% od ukupnog broja nastanjenih stanova.

Tablica 9: Stanovi u Gradu Zagrebu prema načinu korištenja prema popisu 2021.

	Površina u m ²	Ukupno	Stanovi za stalno stanovanje	Nastanjeni stanovi	Nenastanjeni stanovi
Grad Zagreb		395 334	384 811	300 194	84 617
	m ²	29 721 571	28 991 574	23 769 955	5 221 619

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021. godine, DZS, Zagreb.

Socijalna slika Grada Zagreba 2020. – 2021. je ukazala na trend povećanja razlike između broja kućanstava i stanova u smjeru većeg porasta broja stanova u odnosu na kućanstva te **pražnjenja središnjih dijelova grada u korist prigradskih naselja, predgrađa i drugih dijelova i stvaranja nove stambene slike Grada Zagreba. Najveći broj završenih stanova u Gradu Zagrebu evidentiran je na području gradskih četvrti Peščenica – Žitnjak te Novi Zagreb – Zapad i koja bilježe visoki vitalni indeks, a najmanje završenih stanova je na području gradskih četvrti Donji Grad, Novi Zagreb – Istok te Donja Dubrava. (Izvor: GU za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje, Odjel za statističke i analitičke poslove, 2022.)**

6.1. STAMBENO ZBRINJAVANJE

Sukladno odredbama Odluke o najmu stanova (Službeni glasnik Grada Zagreba 22/09, 3/12, 15/12, 22/13, 11/20 i 27/21) koje propisuju uvjete, postupak i mjerila za davanje u najam stanova u vlasništvu Grada Zagreba, **Grad Zagreb je stambeno zbrinuo dodjelom stanova u najam na temelju Konačne liste reda prvenstva u 2023. ukupno 35 obitelji** (109 osoba), što je porast u odnosu na 2022. (26 obitelji) i 2021. (29 obitelji).

Sukladno navedenoj Odluci o najmu stanova koja je bila na snazi do 14. listopada 2023., Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom izdavao je obrazložena mišljenja za dodjelu gradskih stanova u najam izvan liste reda prvenstva, na zahtjev građana koji su u potrebi stambenog zbrinjavanja, a ispunjavaju propisane uvjete. Izvan liste reda prvenstva, stan se u najam može dati osobi koja nema riješeno stambeno pitanje, niti mogućnosti njegova rješavanja na drugi način, a nalazi se u iznimno teškom socijalno-zdravstvenom položaju te ispunjava uvjet o vremenu prebivanja na području Grada Zagreba (neprekidno i najmanje 10 godina prije podnošenja zahtjeva živi u Zagrebu).

Tijekom 2023., sukladno navedenoj Odluci, izdano je **30 obrazloženih mišljenja**, a u tim obiteljima (za koje je izdano obrazloženo mišljenje) bilo je obuhvaćeno 31 maloljetno dijete. Broj izdanih obrazloženih mišljenja veći je u odnosu na 2022. (kada je izdano 25 mišljenja), dok ih je u 2021. izdano 50. **Nova Odluka o najmu stanova** (Službeni glasnik Grada Zagreba 32/23) **na snagu je stupila 14. listopada 2023.**, a njome su utvrđeni uvjeti, mjerila i postupci za davanje u najam stanova kojima upravlja Grad Zagreb.

6.2. KRIZNI SMJEŠTAJ I SMJEŠTAJ BESKUĆNIKA

Sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, odnosno Grad Zagreb dužni su u **kriznim situacijama obiteljima s maloljetnom djecom osigurati smještaj** u slučaju kada obitelj nije u mogućnosti sama osigurati smještaj. Grad Zagreb je tijekom 2023. radi osiguranja kriznog smještaja za obitelji s maloljetnom djecom našao smještaj za 50 osoba (19 osoba je smješteno u Hostelu Arena, a 31 osoba u objektu Hrvatskog Crvenog križa – Gradskog društva Crvenog križa Zagreb na lokaciji Kosnica).

Vezano uz **smještaj beskućnika**, u prihvatilištima se pruža usluga smještaja i prehrane s mogućnošću održavanja osobne higijene te dostupnost donirane obuće i odjeće. Korisnicima se također pruža psihosocijalna pomoć i podrška u prevladavanju različitih životnih poteškoća, organiziraju se radno-okupacijske aktivnosti radi aktivnog provođenja slobodnog vremena. Prihvatilište za beskućnike Caritasa Zagrebačke nadbiskupije ima smještajni kapacitet za 32 korisnika. Tijekom 2023. usluga je pružena za 48 korisnika. Osim navedenog, smještaj u prihvatilište pruža i Hrvatski Crveni križ, Gradsko društvo Crvenog križa Zagreb s kapacitetom za 130 korisnika. Tijekom 2023. uslugu smještaja je koristilo 235 korisnika.

Grad Zagreb sufinancira i rad dva poludnevna boravka za beskućnike koja vode udruge Dom nade – udruga za podršku beskućnicima i ostalim socijalno ugroženim skupinama i Pet plus. Tijekom 2023., uslugama udruge Dom nade se koristilo 174, a udruge Pet plus 103 korisnika.

7. SURADNJA S ORGANIZACIJAMA CIVILNOG DRUŠTVA I PROJEKTI IZ EU FONDOVA

7.1. SURADNJA S ORGANIZACIJAMA CIVILNOG DRUŠTVA

Organizacije civilnog društva su važan partner i značajni sudionici u pružanju socijalnih usluga na području Grada Zagreba za različite skupine građana koji su izloženi rizicima siromaštva i socijalne isključenosti, osobito djeca, mladi, osobe starije životne dobi, osobe s invaliditetom i dr. Stoga, Grad Zagreb pridaje veliki značaj suradnji s organizacijama civilnog društva, a koje u području socijalne politike najviše djeluju s ciljem promicanja i zaštite interesa ranjivih društvenih grupa.

Organizacije civilnog društva često detektiraju i alarmiraju probleme ranjivih skupina dok su još „službeno nevidljive“ te predstavljaju značajan potencijal i zauzimaju partnersku ulogu u javnoj upravi. Slijedom navedenog, Grad Zagreb ima razrađen sustav financiranja programa i projekata udruga koji se kontinuirano prilagođuju iskazanim potrebama korisnika i udruga, a 2023. raspisano je 16 natječajeva iz različitih područja te je unatrag 5 godina uvedena praksa trogodišnjeg financiranja radi programske održivosti za krajnje korisnike.

Programi i projekti udruga obuhvaćaju područja od zdravstvenog, socijalnog i humanitarnog značaja radi unaprjeđenja kvalitete života osoba s invaliditetom, prevenciju neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži, problematiku udruga proizašlih iz Domovinskog i Drugog svjetskog rata i civilnih invalida rata te udruga mladih/za mlade, a sufinanciraju se kroz nekoliko sektora i nadležnih ureda:

➤ **Preko Gradskog ureda za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom**

Sektor socijalne zaštite iz područja socijalnog i humanitarnog značaja sufinancirao je 65 udruga na provedbi 67 programa/projekata kojima je obuhvaćeno 15 020 korisnika.

Iz područja prevencije neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži sufinancirano je 36 udruga na provedbi 36 programa/projekata kojima su obuhvaćena 4 163 korisnika.

Iz područja razvoja mreže socijalnih usluga usmjerenih na prioritetne korisničke skupine (trogodišnje financiranje za razdoblje od 2023. – 2025.) u 2023. je sufinancirano 15 udruga na provedbi 15 programa kojima je obuhvaćeno 3 905 korisnika.

Iz područja pružanja socijalne usluge privremenog smještaja beskućnika i potpore radu skloništa i savjetovaništa za žrtve nasilja u obitelji (trogodišnje financiranje za razdoblje 2022. – 2024.) za 2023. je sufinancirano 5 udruga na provedbi 7 programa, čime je obuhvaćeno 2 307 korisnika.

Sektor za zdravstvo iz područja zaštite zdravlja u 2023. je sufinancirao 45 udruga, odnosno 51 projekt na temelju provedenog natječaja.

Sektor za osobe s invaliditetom na području „Programi i projekti od socijalnog i humanitarnog značenja za unapređivanje kvalitete života osoba s invaliditetom“ je sufinancirao 29 udruga u provedbi 30 programa/projekata kojima je obuhvaćeno 9 520 korisnika.

Sektor za branitelje sufinancirao je 48 Udruga proizašlih iz Domovinskog rata, Drugog svjetskog rata i civilnih invalida rata na provedbi 66 programa/projekata kojima je obuhvaćeno više od 36 000 korisnika.

➤ **Preko Gradskog ureda za obrazovanje, sport i mlade**

Na području „Obrazovanje i informatizacija mladih“ sufinancirane su 2 udruge za provedbu 2 programa/projekata kojima je obuhvaćeno 2 400 korisnika. Na području „Zapošljavanje i poduzetništvo mladih“ sufinancirano je 6 udruga na provedbi 7 programa/projekata kojima je obuhvaćeno 5 060 korisnika. Na području „Socijalna politika prema mladima“ je sufinancirano 6 udruga na provedbi 6 programa/projekata kojima je obuhvaćeno 1 612 korisnika. Na području „Zdravstvena zaštita i reproduktivno zdravlje mladih“ sufinancirane su 2 udruge na provedbi 2 programa/projekata kojima je obuhvaćeno 2 800 korisnika. Na području „Aktivno sudjelovanje mladih u društvu“ sufinancirano je 10 udruga na provedbi 11 programa/projekata kojima je obuhvaćeno 2 993 korisnika. Na području „Izgradnja civilnog društva i volonterski rad“ sufinancirane su 2 udruge na provedbi 2 programa/projekata kojima je obuhvaćeno 1 940 korisnika. Na području „Kultura mladih i slobodno vrijeme“ sufinancirane su 3 udruge na provedbi programa/projekata kojima je obuhvaćeno 1 100 korisnika. Na području „Mobilnost, savjetovanje i informiranje mladih“ sufinancirana je jedna udruga na provedbi jednog programa kojim je obuhvaćeno 1 500 korisnika.

7.2. PROGRAMI I PROJEKTI PREKO FONDOVA EU

GRADSKI URED ZA SOCIJALNU ZAŠTITU, ZDRAVSTVO, BRANITELJE I OSOBE S INVALIDITETOM

Radi pilotiranja s novim uslugama te širenja mreže usluga, Grad Zagreb aktivno i samostalno i u suradnji s drugim pravnim osobama razvija projekte te aplicira na dostupne EU fondove, kako iz sredstava Europskog socijalnog fonda plus tako i iz drugih.

SEKTOR SOCIJALNE ZAŠTITE

U 2023. se provodilo 12 projekata sufinanciranih iz EU programa i drugih inozemnih fondova. Na dva projekta Grad Zagreb je bio nositelj, a u 10 projekata je sudjelovao kao partner.

Projekt „**Ponovno aktivni**“ je s provedbom započeo 17. veljače 2021., a završio je 17. veljače 2023. Grad Zagreb je nositelj projekta, a partneri su Hrvatski Crveni križ, Gradsko društvo Crvenog križa Zagreb, Caritas Zagrebačke nadbiskupije i Udruga za promicanje kvalitetnog obrazovanja mladih s invaliditetom “ZAMISLI”. Provodio se u okviru Europskog socijalnog fonda, Operativnog programa „Učinkoviti ljudski potencijali“ 2014. – 2020., poziv „Aktivno uključivanje i poboljšanje zapošljivosti te razvoj inovativnih socijalnih usluga za ranjive skupine unutar 7 urbanih aglomeracija/područja Osijek, Pula, Rijeka, Slavonski Brod, Split, Zadar i Zagreb“, UP.02.1.1.12, što ga je objavilo Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava. Vrijednost projekta je 357.901,40 eura (100 % bespovratna sredstva).

Cilj Projekta je da motivira i aktivira radno sposobne i djelomično radno sposobne korisnike zajamčene minimalne naknade s područja Grada Zagreba radi njihova uključivanja na tržište rada. Radilo se i na razvoju i poboljšanju njihovih radnih navika i vještina jačanjem osobnih kompetencija i socijalnih vještina, uključivanju u psihosocijalnu potporu, socijalno mentorstvo, grupne programe osnaživanja, informatičko osposobljavanje i financijsko opismenjavanje te programe osposobljavanja i prekvalifikacije.

Aktivnosti na projektu su provodili ugovorni stručnjaci, a odnosile su se na individualne i grupne aktivnosti u radu s korisnicima, izradu programa grupnih aktivnosti (informatičko osposobljavanje,

financijsko opismenjavanje i podizanje kompetencija u skladu s potrebama i mogućnostima na tržištu rada). Za potrebe projekta je adaptiran i opremljen prostor na lokaciji Nova cesta 1, prilagođen je u potpunosti osobama s invaliditetom, a koji se zajedno s opremom i nadalje koristi za projektne aktivnosti u radu s korisnicima te je projektom razvijen i koncept pružanja usluga. Rezultati provedene vanjske evaluacije projektnih aktivnosti pokazali su veliko zadovoljstvo svih sudionika.

Projekt „**Improving social housing model in the City of Zagreb – ISHOD**“ („Unapređivanje modela socijalnog stanovanja u Gradu Zagrebu“) provodio se u okviru programa Unije pod nazivom Citizens, Equality, Rights and Values Programme (CERV), poziv pod nazivom „Call for proposals for Town-Twinning and Networks of Towns“ (CERV-2022-CITIZENS-TOWN), koji je objavila Europska komisija, Europska izvršna agencija za obrazovanje i kulturu (EACEA).

Grad Zagreb je bio nositelj projekta, a partner mu je bio Javni stanovanjski sklad Mestne občine Ljubljana (Slovenija). Provodio se od 1. siječnja 2023. do 30. lipnja 2023. Vrijednost projekta je 10 570, 00 EUR (100% bespovratna sredstva), a provodio se radi razmjene iskustava Javnog stanovanjskog sklada Mestne občine Ljubljana i Grada Zagreba o modelima socijalnog stanovanja i sveobuhvatne podrške korisnicima stanova, omogućio je razmjenu najboljih praksi između Javnog stanovanjskog sklada Mestne občine Ljubljana i Grada Zagreba te usvajanje iskustava, znanja i primjera iz Ljubljane. Kao svoje najvažnije aktivnosti ističu: održavanje fokus-grupu u Zagrebu na kojoj je sudjelovalo 50 sudionika – predstavnika Vijeća gradskih četvrti Grada Zagreba, akademske zajednice, organizacija civilnog društva, ustanova socijalne skrbi te nadležnih ureda Gradske uprave Grada Zagreba, održavanje okruglog stola u Zagrebu sa sudionicima fokus-grupe i još 26 relevantnih predstavnika iz Slovenije te organiziranje posjeta 38 predstavnika Gradske uprave Grada Zagreba, Sveučilišta u Zagrebu, organizacija civilnog društva i Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske Gradu Ljubljani i Javno stanovanjskom skladu Mestne občine Ljubljana.

Projekti u kojima je Grad Zagreb bio partner, a usmjereni su unaprjeđenju kvalitete života osoba starije životne dobi i za osobe u riziku – „Senior 2030 – Tematska mreža za politiku aktivnog starenja u Hrvatskoj“, „Boravak za 5“, „Geronto zajednica – razvoj paketa socijalnih usluga za samostalan život u zajednici“, „Psihosocijalnim aktivnostima i edukacijom do prevencije institucionalizacije starijih osoba“, „puSHed – protect, understand, support: help the elderly“, „Aktivni uz podršku – širenje socijalnih usluga na području UA Zagreb“, „U vlastitom dnevnom boravku“ te „Razvoj mreže psihosocijalnih savjetovališta za korisnike u riziku“.

Projekti u kojima je Grad Zagreb bio partner, a usmjereni su mladima – „Mladi mogu sve – Povjerenjem do posla“, „Poštuj sebe, poštuj druge – podrška djeci i mladima u zajednici“.

SEKTOR ZDRAVSTVA

Projekt Remote Healthcare for Silver Europe – CARES je započeo s provedbom 1. ožujka 2023. s petogodišnjim trajanjem. Na projektu sudjeluje osam partnera iz država članica EU, Regija Kujawsko-Pomorskie iz Poljske, a koja je voditelj projekta, Gérontopôle Nouvelle – Aquitaine iz Francuske, Southern Denmark Region iz Danske, The R&D Center the Municipality of Linköping iz Švedske, Pademontana ULSS7 Agency iz Italije, Aragón Healthcare Service iz Španjolske, Pomorskie Voivodeship iz Poljske, Grad Zagreb iz Hrvatske te dva pridružena partnera Nouvelle – Aquitaine Region iz Francuske i Veneto Region iz Italije.

Cilj projekta je da unaprijedi lokalne i regionalne politike koje su odgovorne za moderniziranje implementacijskog sustava za inovativna rješenja iz telenjege i telemedicine te za njihove izmjene ili

poboljšanja te za implementaciju sustavnih rješenja što su utemeljena na suvremenim telemedicinskim rješenjima koja su dostupna na tržištu.

Projekt se razvija kroz tri glavna tematska područja: povećana dostupnost usluga telenjege i telemedicine za starije osobe i osobe slabije pokretljivosti; široka uporaba inovativnih alata za medicinsku skrb i dijagnostiku i povećan institucionalni kapacitet i educirano medicinsko osoblje.

Grad Zagreb ovim projektom želi pridonijeti poboljšanju sustava zdravstvene zaštite lokalnih politika unaprjeđenjem „Plana promicanja zdravlja, prevencije i ranog otkrivanja bolesti Grada Zagreba za razdoblje od 2026. do 2028.“, uvođenjem, razvojem i poticanjem uporabe telemedicine u zdravstvenim ustanovama čiji je osnivač.

U 2023. je održana i početna konferencija projekta u organizaciji vodećeg partnera Regija Kujawsko-Pomorskie u poljskom gradu Toruńu te studijsko putovanje i sastanak partnera u organizaciji francuskog partnera u G rontop le Nouvelle – Aquitaine u Bordeauxu, Francuska. Na sastanku su prezentirani primjeri dobrih praksi iz područja telemedicine i izazovi u e-zdravlju za starije osobe. U sklopu CARES projekta razmjenjuje se znanja i primjeri dobrih praksi partnera i članova lokalnih grupa dionika kako bi zajednički doprinijeli rješavanju rastućih zdravstvenih potreba starije populacije u Europi inovativnim i održivim rješenjima.

U 2023. su održana 2 sastanka s predstavnicima lokalne grupe dionika iz zdravstvenih ustanova u vlasništvu Grada Zagreba – Klinike za psihijatriju Sveti Ivan, Dječje bolnice Srebrnjak, Ustanove za zdravstvenu njegu u kući, Poliklinike za prevenciju kardiovaskularnih bolesti i rehabilitaciju (Srčana), Klinike za psihijatriju Vrapče, Nastavnog zavoda za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“, Doma zdravlja Zagreb – Centar, Doma zdravlja Zagreb – Istok, Doma zdravlja Zagreb – Zapad gdje su prezentirane aktivnosti CARES projekta te primjeri dobrih praksi.

Projekt se financira iz Europskog fonda za regionalni razvoj (ERDF), a iznosi 1.919.500,00 eura uz intenzitet potpore za prihvatljive troškove od 80 % iz ERDF-a, a učešće partnera je 20 %. Gradu Zagrebu je dodijeljeno 203.354,00 eura s učešćem od 20 %.

GRADSKI URED ZA OBRAZOVANJE, SPORT I MLADE

Projekt “Pomoćnici u nastavi, stručni i komunikacijski posrednici kao potpora inkluzivnom obrazovanju, faza VI.”

Grad Zagreb je 26. rujna 2023. uputio projektnu prijavu na Javni poziv Ministarstva znanosti i obrazovanja za dostavu projektnih prijedloga – Osiguravanje pomoćnika u nastavi i stručnih komunikacijskih posrednika učenicima s teškoćama u razvoju u osnovnoškolskim i srednjoškolskim odgojno-obrazovnim ustanovama, faza VI., objavljen u okviru Europskog socijalnog fonda plus, Programa "Učinkoviti ljudski potencijali" 2021. – 2027. Cilj projekta je osiguravanje pomoćnika u nastavi i stručnih komunikacijskih posrednika za pomoć učenicima s teškoćama u razvoju u osnovnoškolskim i srednjoškolskim ustanovama Grada Zagreba. Pomoćnici u nastavi/stručni komunikacijski posrednici sklapaju ugovore o radu sa školama na određeno vrijeme, a neto satnica iznosi minimalno 5,30 eura.

Vrijednost projekta je 3.243.254,40 eura, što je i iznos ukupnih prihvatljivih troškova. Bespovratna sredstva koja će Gradu Zagrebu kao korisniku biti dodijeljena iz Europskog socijalnog fonda plus iznose 2.730.000,00 eura.

Kao partneri na projektu sudjeluje 59 osnovnih škola i 3 srednje škole Grada Zagreba te je namjera uključiti 456 pomoćnika u nastavi za potrebe 501 učenika. Razdoblje za provedbu projekta je od 22. kolovoza 2023. do 22. kolovoza 2024. Za njegovu provedbu u 2024. je iz izvornih sredstava Grada Zagreba osigurano 513.254,40 eura.

7.3. EUROPSKA SOCIJALNA MREŽA

Europska socijalna mreža (ESN) je osnovana prije 20 godina, a danas joj je sjedište u Bruxellesu. Okuplja više od 130 organizacija iz više od 35 zemalja kako bi se povezale s ključnim donositeljima odluka radi praćenja najnovijih trendova u politici i praksi, u učenju i razmjeni iskustava, o utjecaja na nacionalnu i međunarodnu politiku te o unaprjeđenje planiranja, financiranja i evaluacije socijalnih usluga koje se pružaju radi povećanja kvalitete života građana u lokalnim zajednicama diljem Europe.

Gradska skupština Grada Zagreba je na 27. sjednici, 19. rujna 2019. donijela Zaključak o pristupanju Grada Zagreba Europskoj socijalnoj mreži.

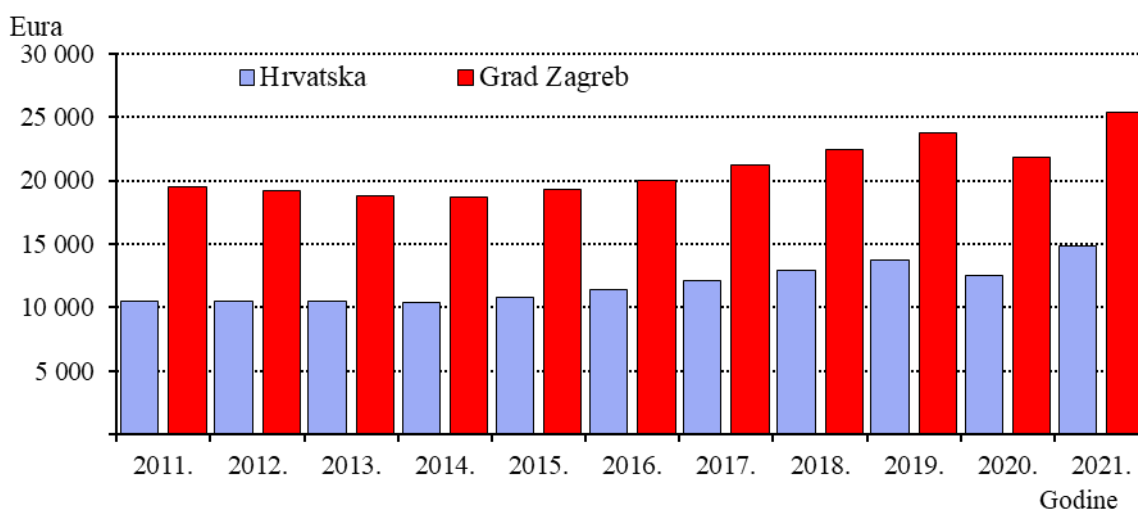
Europska socijalna mreža svake godine radi prezentiranja dobrih praksi i iskustava te odavanja priznanja izvanrednim postignućima u pružanju socijalnih usluga, organizira dodjelu europske nagrade za socijalne usluge. Riječ je o godišnjoj nagradi i priznanju za rad timova koji diljem Europe pružaju socijalne usluge i time razmjenjuju najbolje prakse s kolegama. U partnerstvu s Gradom Zagrebom, 16. i 17. studenog 2023. je održana dvodnevna manifestacija svečane dodjele nagrada.

8. EKONOMSKI POKAZATELJI

Zagreb je najjače gospodarsko središte Hrvatske u kojem se ostvaruje više od trećine nacionalnog BDP-a. Prema posljednjim raspoloživim podacima za 2021., ostvario je bruto domaći proizvod (BDP), glavni indikator razvijenosti i mjerenja te uspoređivanja stupnja gospodarske aktivnosti među različitim regijama u iznosu od 20 025 mil. eura, što je nominalno za 13,2 % više nego u 2020. U Hrvatskoj je taj porast bio nešto veći i iznosio je 15,5 %. Udio Grada Zagreba u udjelu ukupnog hrvatskog BDP-a je 34,3%. Sve druge županije imaju udio ispod 10 %. Sljedeći najveći udio ostvaruju Splitsko-dalmatinska 8,5 %, Primorsko-goranska 7,6 %, te Zagrebačka županija 6,3%.

Iste godine BDP po stanovniku Grada Zagreba iznosio je 25 454 eura, što je nominalno 71,9 % iznad državnog prosjeka (14 810 eura).

Slika 10. Kretanje BDP po stanovniku za Grad Zagreb i Hrvatsku od 2011. do 2021.

Izvor: DZS, obrada: GUSZBOI

U strukturi regionalne bruto dodane vrijednosti, Grad Zagreb ima znatno veći udio u informacijskim i komunikacijskim te financijskim djelatnostima i u osiguranjima te u stručnim, znanstvenim, tehničkim,

administrativnim i pomoćnim uslužnim djelatnostima te u ostalim uslužnim djelatnostima. O tome govori natpolovični doprinos Grada Zagreba u stvaranju bruto dodane vrijednosti u ovim gospodarskim područjima na nacionalnoj razini. Struktura bruto dodane vrijednosti prema sektorskoj podjeli gospodarstva pokazuje da Grad Zagreb ima veći udio tercijarnog i kvartarnog sektora djelatnosti u odnosu na Hrvatsku, a manji primarnog i sekundarnog.

Pored ljudskih resursa, povoljnog geografskog položaja i proizvedenih resursa na dostignutom stupanju razvijenosti, daljnja investicijska ulaganja jedan su od najvažnijih pokazatelja gospodarskog rasta.

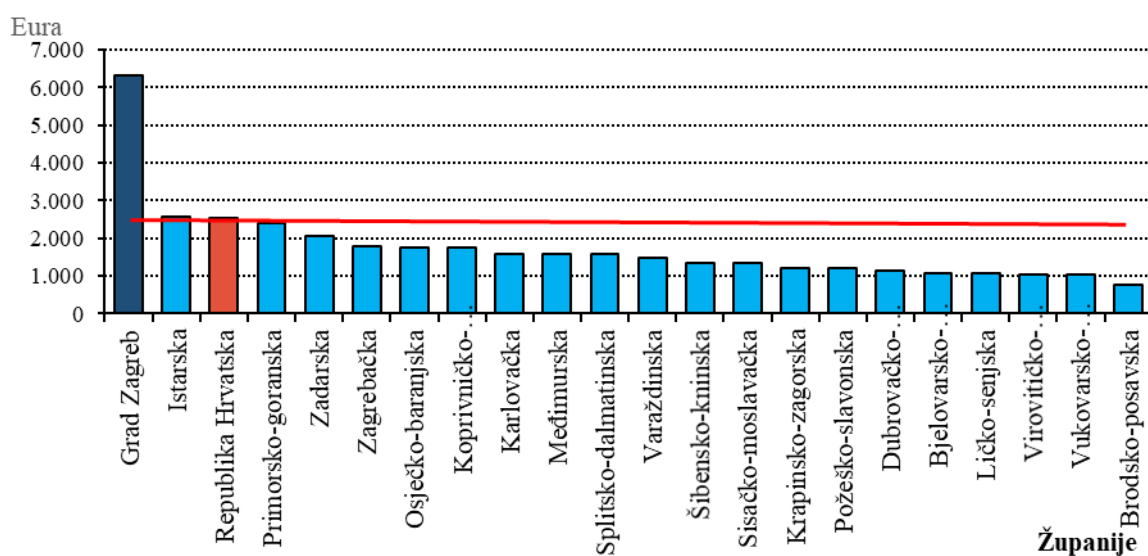
Udio Grada Zagreba u ukupnim investicijskim ulaganjima Hrvatske u 2022. iznosio je 49,1 % te je nešto veći nego u 2021. kada je iznosio 46,3 %.

U odnosu na prethodnu godinu u Republici Hrvatskoj, investicija u novu dugotrajnu imovinu porasle su za 17,7 %, a u Gradu Zagrebu za 24,7 %

U 2022. samo su Grad Zagreb i Istarska županija imali investicije u novu dugotrajnu imovinu po stanovniku iznad državnog prosjeka (2.546 eura). Vrijednost investicija u novu dugotrajnu imovinu po stanovniku u 2022. u Gradu Zagrebu je bila dva i pol puta veća od državne vrijednosti i u Gradu Zagrebu je iznosila 6.307 eura.

Iz navedenih podataka razvidno je da je došlo do **oporavka investicijskih ulaganja u Gradu Zagrebu**, odnosno rastu ulaganjima u investicije zagrebačkog gospodarstva u odnosu na pandemijsku 2020. i postpandemijsku 2021. Za vrijeme pandemije COVID-19 mnoge su tvrtke smanjile ili uopće nisu imale investicijske aktivnosti. Povećanje investicija u Gradu Zagrebu u 2022. potaknute su i postpotresnom obnovom, a predviđa se da bi rast investicijskih ulaganja zbog potresa trebao nastaviti i u 2023.

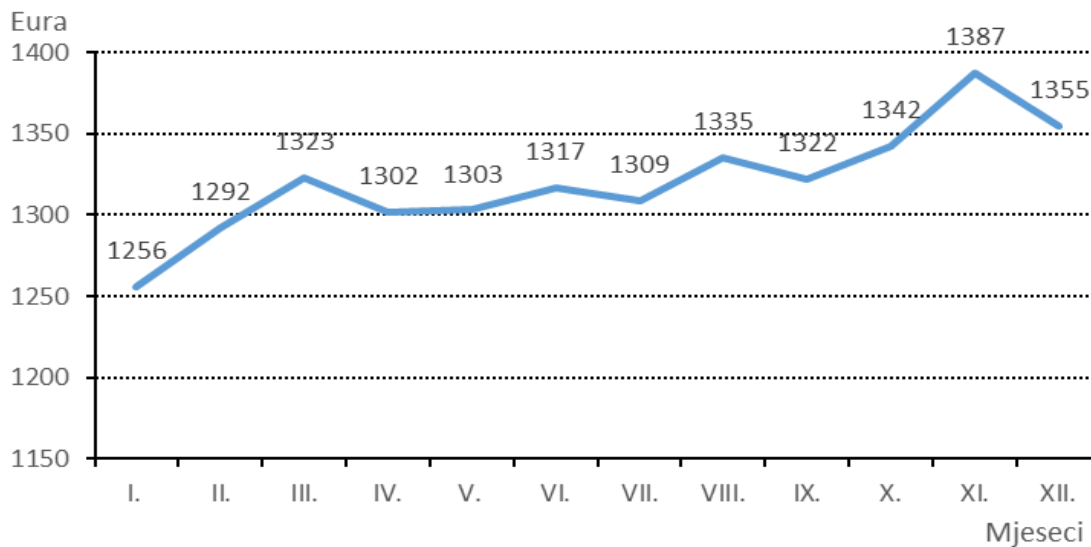
Slika 11. Investicije po stanovniku po županijama RH 2022.

Izvor: DZS, obrada: GUSZBOI

Grad Zagreb je u 2023. ostvario robni izvoz od 7,2 mlrd. eura, što predstavlja udio od 31,5% u ukupnom robnom izvozu Republike Hrvatske (22,8 mlrd. eura). Robni izvoz Grada Zagreba u 2023. manji je za 9,9% nego u prethodnoj godini. Grad Zagreb je u 2023. ostvario robni uvoz od 20,4 mlrd. eura, što predstavlja udio od 51,7% u ukupnom robnom uvozu Republike Hrvatske (39,6 mlrd. eura). U odnosu na 2022., robni uvoz Grada Zagreba smanjen je za 13%.

Slika 12. Prosječne mjesečne isplaćene netoplaće po zaposlenom u Gradu Zagrebu po mjesecima 2023

Izvor DZS, obrada GUGEOSP-Odjel za statističke i analitičke poslove

Najnoviji podatci iz 2024. pokazuju da je **prosječna mjesečna isplaćena netoplaća** po zaposlenome u pravnih osoba u Gradu Zagrebu za lipanj 2024. iznosila **1 509 eura**, što je pad za 0,6 % u odnosu na svibanj 2024., ali porast za 14,6 % u odnosu na lipanj 2023. Najviša prosječna mjesečna netoplaća kod pravnih osoba za lipanj 2024. je isplaćena u djelatnosti Vađenje sirove nafte i prirodnog plina od 2 601 eura, a najniža je isplaćena u djelatnosti Proizvodnja kože i srodnih proizvoda od 871 eura.

Prosječna **mjesečna brutoplaća** po zaposlenome u pravnih osoba u Gradu Zagrebu za lipanj 2024. je iznosila 2 150 eura, što je pad za 0,7 % u odnosu na svibanj 2024., ali porast za 14,9 % u odnosu na lipanj 2023. Najviša prosječna mjesečna brutoplaća u pravnih osoba za lipanj 2024. isplaćena je u djelatnosti Vađenje sirove nafte i prirodnog plina u iznosu od 3 976 eura, a najniža je isplaćena u djelatnosti Proizvodnja kože i srodnih proizvoda u iznosu od 1 129 eura. U lipnju 2024. bilo je prosječno 158 plaćenih sati, što je u odnosu na svibanj 2024. manje za 13,3%. Prosječna mjesečna isplaćena netoplaća po satu za lipanj 2024. iznosila je 9,25 eura, dok je prosječna mjesečna brutoplaća po satu iznosila 13,18 eura. Medijalna netoplaća za lipanj 2024. iznosila je 1 274 eura, dok je medijalna brutoplaća iznosila 1 776 eura. (Izvor DZS, obrada GUGEOSP).

9. ZAPOSLENOST I NEZAPOSLENOST

Ukupno gledano, u strukturi zaposlenosti tijekom 2023., a u odnosu na 2021. i 2022. dogodile su se značajnije promjene na tržištu rada. **Broj zaposlenih u apsolutnom iznosu povećan** je za novih 15 413 zaposlenika. Tijekom 2023., u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, u Područnoj službi Zagreb **na razini Grada Zagreba bile su evidentirane u prosjeku mjesečno 12 433 nezaposlene osobe**, sto je za 7,6 % manje u odnosu na 2022. (tada su evidentirane u prosjeku mjesečno 13 454 nezaposlene osobe). Iz navedenih podataka razvidno je da je došlo do **oporavka tržišta rada u Gradu Zagrebu**, odnosno do pada nezaposlenosti i porasta broja zaposlenih nakon pandemije COVID-19 kada su mnoge tvrtke otpuštale, odnosno nisu zapošljavale nove radnike.

Tablica 10. Kretanje ukupno zaposlenih u Gradu Zagrebu od 2020. do 2023. godine -stanje 31.ožujka

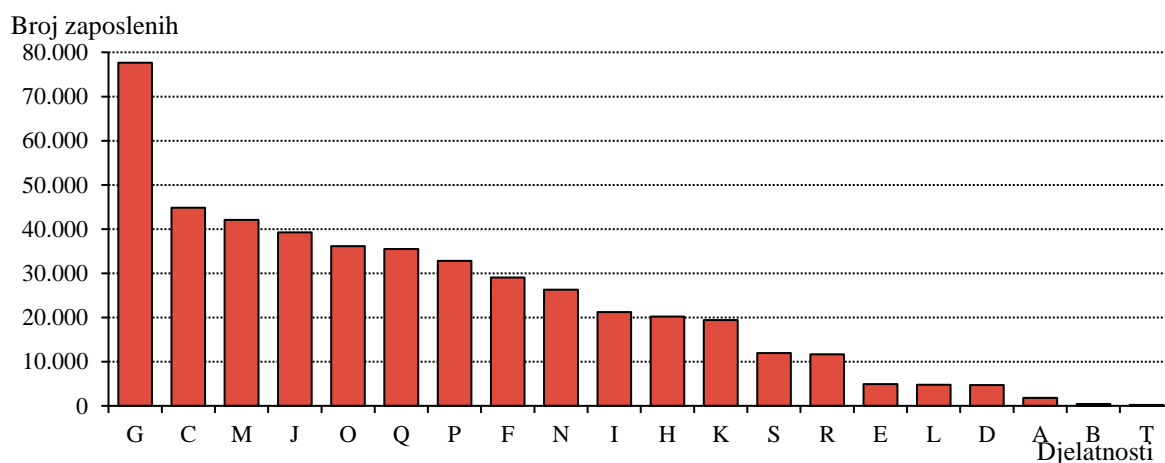
Godine	Ukupno zaposleni	Zaposleni u pravnim osobama	Zaposleni u obrtu i slobodnim profesijama	Poljoprivrednici
2020.	437 646	407 117	30 015	514
2021.	438 349	407 857	29 988	504
2022.	449 598	418 944	30 159	495
2023.	465 011	433 879	30 678	454

Izvor: Izvor: DZS, HZMO, HZZ

Od ukupnog broja zaposlenih u pravnih osoba na razini Hrvatske, udio Grada Zagreba u 2023. isti je kao i u 2022. i kada je iznosio 31,8 %.

U strukturi zaposlenih po djelatnostima u Gradu Zagrebu, udio zaposlenih najveći je u trgovini i čini 16,7 %, slijedi prerađivačka industrija sa 9,6 %, stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti sa 9,1 %, informacije i komunikacije 8,4 %, javna uprava, obrana i obvezno socijalno osiguranje sa 7,8 % te zdravstvo i socijalna skrb sa 7,6 %, obrazovanje sa 7,0 %. Ostale djelatnosti po broju zaposlenih čine manji dio.

Sl. 13. Zaposleni po djelatnostima u Gradu Zagrebu 2023.

G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikla **C** Prerađivačka industrija **M** Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti **J** Informacije i komunikacije **O** Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje **Q** Djelatnost zdravstvene zaštite i socijalne skrbi **P** Obrazovanje **F** Građevinarstvo **N** Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti **I**

Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane **H** Prijevoz i skladištenje **K** Financijske djelatnosti i djelatnost osiguranja **S** Ostale uslužne djelatnosti **R** Umjetnost, zabava i rekreacije **E** Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnost sanacije okoliša **L** Poslovanje s nekretninama **D** Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija **A** Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo **B** Rudarstvo i vađenje **T** Djelatnost kućanstava kao poslodavca; djelatnost kućanstava koja proizvode različitu robu i pružaju različite usluge za vlastite potrebe

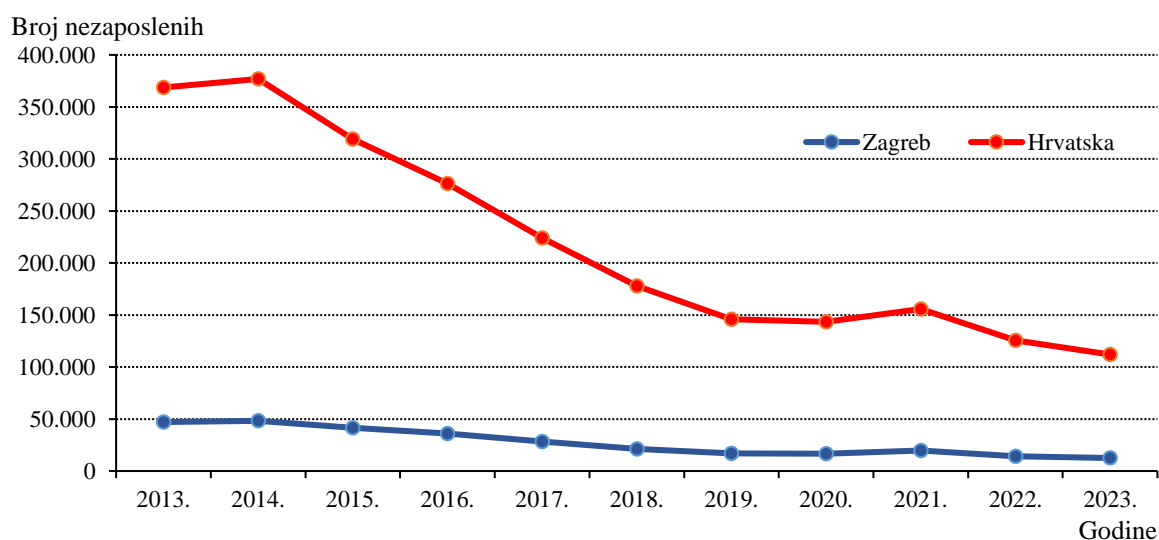
Izvor: DZS

Analiza zaposlenih prema sektorima djelatnosti u 2023. pokazuje da najveći udio ima kvartarni sektor, zatim tercijarni pa sekundarni, a najmanje primarni. U velikim svjetskim gradovima, u pravilu je veća zaposlenost u tercijarnom i u ukupnom uslužnom sektoru. Međutim, za gospodarski i opće društveni razvoj nije dobro smanjivanje udjela zaposlenih u sekundarnom sektoru, odnosno u industriji i građevinarstvu kao temeljnim i stabilnim nositeljima gospodarskog razvoja.

U obrtu i slobodnim zanimanjima u Gradu Zagrebu 2023. bilo je zaposleno 30 678 osoba, što je 6,6 % od ukupne zaposlenosti. Udio zaposlenih u obrtu i slobodnim zanimanjima Grada Zagreba u Republici Hrvatskoj za 2022. iznosio je 15,9 %. U posljednjih deset godina broj zaposlenih u obrtu i slobodnim profesijama Grada Zagreba smanjen je za 9,4 % ili za 3 186 osoba. U strukturi zaposlenih u obrtu 2023. najviše je bilo zaposlenih u stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima (21,6 %), slijede ostale uslužne djelatnosti (11,9 %), zatim prerađivačka industrija (10,8 %) te djelatnosti trgovina na veliko i na malo, popravak motornih vozila i motocikla (9,1 %).

U Gradu Zagrebu je 2013. bilo 47 055 nezaposlenih osoba, a deset godina kasnije registrirano ih je 12 518, odnosno 3,5 puta manje. Nezaposlenost u Republici Hrvatskoj, pa tako i u Gradu Zagrebu, najveća je bila 2014. Ukupno gledano, već 2015. nezaposlenost u Gradu Zagrebu počinje padati, da bi 2023. broj nezaposlenih bio 12 518 (stanje 31. ožujka), što je smanjenje u odnosu na 2014. za 35 728 osoba ili 25,9 %. Na razini Republike Hrvatske nezaposlenost je također smanjena u odnosu na 2014. i to za 29,7 %. Smanjenje stope nezaposlenosti prvenstveno je rezultat pada broja nezaposlenih te je nastavljen pozitivan trend u kretanju pokazatelja nezaposlenosti. Tako je stopa registrirane nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj s 22,2 % u 2014. smanjena na 6,6 % u 2023., a u Gradu Zagrebu u istom razdoblju s 11,2 % na 2,6 %.

Slika 14. Kretanje broja nezaposlenih u Gradu Zagrebu i RH od 2013. do 2023. godine (stanje 31. ožujka)

Izvor: DZS, obrada: GUSZBOI

Prosječna stopa nezaposlenosti u Gradu Zagrebu (prema podacima HZMO) u 2023. je iznosila 2,5%, dok je u 2022. prosječna stopa nezaposlenosti na razini Grada Zagreba bila 2,8 %, što je pad od 0,3 % (Izvor: HZZ). Od ukupnog prosječnog broja nezaposlenih (12 433) u 2023. na muškarce se odnosi 5 981 ili 48,1 %, a na žene 6 452 ili 51,9 %, što znači da je udio žena veći. U odnosu na 2022. udio žena je porastao za 0,2 % (Izvor: HZZ).

Broj nezaposlenih **prema dobi**, u 2023. pokazuje da je najviše onih u dobi od 30 do 49 godina – 40,6 %, zatim osoba s 50 i više godina – 39,2 %, dok je mladih u dobi 15 do 29 godina – 20,2 %. U odnosu na 2022. u padu je udio osoba u dobi od 30 do 49 godina za 1,1 % (u 2022. godini je iznosio 41,7 %), dok je udio nezaposlenih osoba s 50 i više godina u porastu i to za 1,2 % (u 2022. je iznosio 38,0 %) (Izvor: HZZ). Prema **razini obrazovanja**, u 2023. najveći udio prosječnog broja nezaposlenih je sa SS za zanimanja u trajanju od 4 i više godina i gimnazijom (31,7 %), zatim slijede sa SS za zanimanja do 3 godine i školom za KV i VKV radnike (21,3 %) te s fakultetom, akademijom, magisterijem, doktoratom (19,8 %). U odnosu na 2022. u padu je udio nezaposlenih osoba s osnovnom školom (za 0,3 %). U odnosu na 2022. u porastu je udio bez škole i nezavršenom osnovnom školom (za 0,1 %), SS za zanimanja do 3 godine i školom za KV i VKV radnike (za 0,1 %), kao i udio nezaposlenih s prvim stupnjem fakulteta, stručnim studijem i visom školom (također za 0,1 %). Udjeli nezaposlenih osoba sa SS za zanimanja u trajanju od 4 i više godina i s gimnazijom te s fakultetom, akademijom, magisterijem, doktoratom su ostali isti (Izvor: HZZ).

Tablica 11. Prosječan broj nezaposlenih prema trajanju nezaposlenosti u Gradu Zagrebu 2022. i 2023. godine

Trajanje nezaposlenosti	2023.		2022.		Indeks 2023./2022.
	Broj	%	Broj	%	
do 1 godine	7 288	58,6	7 501	55,7	97,2
1 – 3 godine	2 107	17	2 688	20	78,4
3 i više godina	3 038	24,4	3 265	24,3	93
Ukupno	12 433	100	13 454	100	92,4

Izvor: HZZ

Prosječni broj nezaposlenih ukupno i prema trajanju nezaposlenih u Gradu zagrebu u 2023. manji je u odnosu na 2022. Ukupna nezaposlenost smanjena je za 7,6 %, a prema trajanju nezaposlenosti najveći pad zabilježen je kod osoba koje su nezaposlene 1 – 3 godine i to čak za 21,6 %. Zatim slijede osobe koje su nezaposlene 3 i više godina i za koje je pad iznosio 7 %, dok je najmanji pad imala skupina nezaposlenih do 1 godine. Pogledamo li „dugotrajnu nezaposlenost“ koja se odnosi na osobe koje su nezaposlene najmanje 12 mjeseci, odnosno jednu godinu i više, proizlazi da je ona smanjena za 13,6 %. **Međutim još uvijek je velik apsolutni broj osoba u 2023. koje su u Gradu Zagrebu dugotrajno nezaposlene.** Radi se o 5 145 osoba u 2023. (nezaposleni 1 – 3 godine i 3 godine i više), a u 2022. ovaj je broj iznosio 5 953.

9.1. MJERE I AKTIVNOSTI GRADA ZAGREBA NA UKLJUČIVANJU TEŽE ZAPOSRLIVIH SKUPINA GRAĐANA NA TRŽIŠTE RADA

Socijalni plan Grada Zagreba za razdoblje 2014. – 2020., a čija je provedba bila produžena i na 2021., svojim prvim strateškim ciljem je imenovao smanjivanje nezaposlenosti u Gradu Zagrebu, jačanje lokalne strategije zapošljavanja, partnerstva u zapošljavanju i socijalnom poduzetništvu te povećanje ukupnog sudjelovanja na tržištu rada uzimajući u obzir prioritetne skupine za zapošljavanje – mlade i dugotrajno nezaposlene.

Radi jačanja suradnje između predstavnika lokalne vlasti i predstavnika akademske zajednice te kreiranja mjera gradskih socijalnih politika na znanstvenim dokazima, Grad Zagreb u koordinaciji tadašnjeg Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom uz financijsku potporu JRC – Zajedničkog istraživačkog centra Europske komisije te uz stručnu podršku predstavnika znanstvene zajednice proveo je pregled učinaka mjera i aktivnosti tadašnjeg Socijalnog plana Grada Zagreba.

Već tada je prof. Tihomir Žiljak ukazao na potrebu većeg sudjelovanja odraslih u obrazovanju u Gradu Zagrebu. Naglasio je potrebu cjeloživotnog obrazovanja i učenja radi bolje konkurentnosti na tržištu rada i efikasnijeg obavljanja posla i veće zapošljivosti usred zelene i digitalne tranzicije, ne samo kroz ustanove za obrazovanje odraslih, već kroz neformalna obrazovanja koja nude knjižnice, centri za kulturu te prostori i akteri kvartovske socijalne integracije (Žiljak 2003, Žiljak/Dragojević 2008).

U tom cilju Grad Zagreb je kontinuirano razvijao i podržavao provedbu aktivnosti drugih dionika usmjerenih na osnaživanje teže zapošljivih skupina (korisnika zajamčene minimalne naknade, žrtava nasilja u obitelji, beskućnika, osoba s invaliditetom te ostalih), a radi njihova uključivanja na tržište rada, imajući u vidu važnost poticanja cjeloživotnog obrazovanja i učenja.

Zagrebačka strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti za razdoblje od 2021. do 2025. je postavila za strateški cilj prevenciju i smanjenje rizika od siromaštva i socijalne isključenosti na području Grada Zagreba te mjere od kojih su neke usmjerene na jačanje kompetencija korisnika kroz cjeloživotno obrazovanje, poticanje motivacije i interesa teže zapošljivih osoba za uključivanje u besplatne programe stjecanja osnovnoškolskog obrazovanja i prvog zanimanja, potom za uključivanje u obrazovanje za deficitarna zanimanja radi stjecanja novog zanimanja te financijske pismenosti i pripreme korisnika za tržište rada. I drugi gradski strateški dokumenti, npr. Zagrebačka strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2022. do 2025. te Zagrebačka strategija zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2023. do 2025. u svoj fokus stavljaju područje osnaživanja i poticanja zapošljavanja teže zapošljivih skupina.

Također, Grad Zagreb usmjerava znatan set mjera prema poslodavcima u smjeru senzibilizacije za zapošljavanje teže zapošljivih skupina, primjerice dodjelu financijske potpore za stručnu i edukativnu pomoć društvenim poduzetnicima koji zapošljavaju ili planiraju zaposliti teže zapošljive osobe. Radi stvaranja poticajnih uvjeta za daljnji rast i razvoj obrta, malog i srednjeg poduzetništva te za rast zaposlenosti, Gradski ured za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje je sukladno Programu poticanja razvoja obrta, malog i srednjeg poduzetništva u Gradu Zagrebu 2019. – 2023. u 2023. raspisao sljedeće natječaje:

Na temelju Pravilnika o kriterijima i načinu dodjele potpora za očuvanje i razvoj obrtničkih djelatnosti (Službeni glasnik Grada Zagreba 10/19, 25/22 i 18/23) u lipnju 2023. raspisan je **Javni natječaj za dodjelu potpora za očuvanje i razvoj tradicijskih, deficitarnih i proizvodnih obrtničkih djelatnosti**. Ukupno je zaprimljen 1 161 zahtjev, a odobrene su 553 potpore u iznosu od 1.060.800,00 eura. Od ukupnog broja odobrenih potpora, 478 ih je u iznosu od 928.300,00 eura odobreno obrtima i

slobodnim zanimanjima, a 75 u iznosu od 132.500,00 eura za trgovačka društva u vlasništvu fizičkih osoba upisanih u evidenciju o pravnim osobama i radnicima koji obavljaju vezane obrte. Korisnici kojima je odobrena potpora zapošljavaju 1 391 radnika. Od ukupnog broja odobrenih potpora 18 ih je u iznosu od 68.700,00 eura, a odnose se na korisnike potpora koji zapošljavaju osobu s invaliditetom (vlasnik zaposlen u poslovnom subjektu ili zaposleni radnik). Pri tome su korisnici potpora koji su zapošljavali osobu s invaliditetom ostvarili pravo na najvišu pojedinačnu potporu od 4 000,00 eura. Ove potpore su namijenjene, između ostaloga, za edukaciju naučnika i učenika na stručnoj praksi te za edukaciju radnika čime se pridonosi i cjeloživotnom obrazovanju.

Sukladno Pravilniku o dodjeli potpora za organiziranje događanja od gospodarskog značaja na području Grada Zagreba (Službeni glasnik Grada Zagreba 10/23), u lipnju 2023. je raspisan **Javni poziv za dodjelu potpora za organiziranje događanja od gospodarskog značaja na području Grada Zagreba – manifestacije, znanstveno-stručni skupovi, seminari, radionice, sajmovi te ostala promotivna i edukativna događanja s tematskim fokusom na poslovanje obrtnika i poduzetnika**. Od 8 zaprimljenih prijava 5 ih je udovoljilo uvjetima i kriterijima Pravilnika i Javnog poziva te su odobrene potpore u iznosu od 47 782,68 eura.

PLAVI URED

Plavi ured (Zagrebački inovacijski centar d.o.o. poslovna jedinica Poduzetnički centar) predstavlja dodirnu točku i sjecište interesa kreatora gospodarske politike i potpornih mjera te korisnika tih politika i mjera. Grad Zagreb je glavni inicijator pokretanja Plavog ureda kao ideje za pružanje besplatne pomoći zagrebačkim poduzetnicima i razvoju gospodarske infrastrukture Grada Zagreba. Plavi ured je jedan od tri odjela Zagrebačkog inovacijskog centra d.o.o. za promicanje inovativnog poduzetništva.

ZICER Plavi ured – Poduzetnički centar Grada Zagreba radi na podizanju poduzetničkih kompetencija kroz paralelan razvoj dvaju koncepata edukacije za poduzetništvo – širi i uži. Širi koncept edukacije za poduzetništvo je u funkciji razvijanja poduzetničkih sklonosti, vještina i sposobnosti, što uključuje i razvoj određenih osobnosti poput stvaralaštva, inicijativnosti, samostalnosti, odgovornosti i drugih kvaliteta te usvajanja osnovnih ekonomskih koncepata. Uži je koncept edukacije i osposobljavanja za poduzetništvo u funkciji pokretanja poslovnih subjekata i upravljanja njima. (izvor: <https://plaviured.hr/tvrtka/>). Na temelju analize zahtjeva poduzetnika razvijeni su novi i inovativni obrazovni programi za uspješan razvoj poduzetničkih kompetencija. Tijekom 2023. su polaznici mogli iskazati interes za 186 aktualnih tema koje su pripremljene u suradnji sa 188 vanjskih stručnjaka koji imaju praktična poduzetnička iskustva.

Do 31. prosinca 2023. su **16 003 registrirana korisnika** poduzetničkog portala plaviured.hr iskazalo interes za edukacijama (43 708). Na temelju iskazanih interesa, u izvještajnom razdoblju organizirano je 150 seminara koji pokrivaju brojna područja iz svijeta poduzetništva. U 2023. je održano 1 193 sati predavanja, od čega je 477 sati održao stručni tim ZICER Plavog ureda, dok su 716 sati održali vanjski stručnjaci koji imaju praktično iskustvo. Od 1. siječnja do 31. prosinca 2023. je edukacije ZICER Plavog ureda pohađalo **2 397 polaznika**, od čega **1 760 žena**, **72 branitelja** i **675 osoba mlađih od 30 godina**.

Od edukacijskih programa vladao je osobito velik interes za Start-up akademiju, seminar što su ga kreirali djelatnici ZICER Plavog ureda za pripremu polaznike za ulazak u poduzetništvo. Tijekom 4 dana polaznicima se pružaju osnovna znanja potrebna za uspješno vođenje poduzeća – osnove marketinga i razrada poslovne ideje, zakonodavni okvir i pravni oblici poduzetništva, upravljanje ljudskim

potencijalima, računovodstvo i financije, poslovanje s inozemstvom, izvori financiranja i razrada poslovnog plana. Iskazan je i velik interes za edukacije „Kako otvoriti paušalni obrt“ te „Porezni pogled na paušalni obrt“ koje su kreirane na temelju potreba korisnika ZICER Plavog ureda. Ove edukacije su namijenjene osobama koje se žele detaljnije informirati o paušalnom obrtu i o financijskom aspektu ovog oblika poslovanja. ZICER Plavi ured korisnicima nudi i specijalističke edukacije iz područja marketinga, financija, poslovnog planiranja, e-poslovanja, komunikacijskih vještina, upravljanja ljudskim potencijalima i ostalih područja relevantnih za uspješno poslovanje.

Prioritet stručnog tima Plavog ureda je transfer znanja i kreiranje baze znanja. U direktnom kontaktu savjetuju se poduzetnici i svi oni koji planiraju pokrenuti poslovanje. Uz visoku razinu motiviranosti i izražene komunikacijske vještine savjetnici su u 2023. održali **13 619 savjetovanja**, od čega je 3 617 odrađeno telefonski. Zbog velikog interesa i broja upita korištene su sve dostupne komunikacijske tehnologije u prijenosu znanja i informacija te su razvijani digitalni vodiči i alati za simulaciju poslovanja. Implementiranje digitalnih sadržaja na temelju potreba korisnika nudi jednaku pristupačnost građanima s različitim ekonomskim, kulturnim, društvenim i fizičkim (pred)uvjetima.

Do 31. prosinca 2023. korisnici su na raspolaganju imali **84 digitalna vodiča** koji su rezultirali s 235 222 korisnička preuzimanja te **17 interaktivnih alata za simulaciju poslovanja** koji su u navedenom razdoblju preuzeti 320 592 puta. Od objavljivanja pa do 31. prosinca 2023. je preuzeto 1 688 412 raznih dokumenata i alata za simulaciju poslovanja.

Do 31. prosinca 2023. u program Postajem poduzetnik! je uključeno 97 roditelja odgojitelja te su u izvještajnom razdoblju održane 34 sati informativne radionice za 54 sudionika, 13 edukativnih predavanja, izrađeno je 45 individualnih planova edukacije te je provedeno 528 mentoriranja. Korisnici su predali 51 poslovni plan, od čega ih je 46 pozitivno ocijenjeno te su osnovali poslovne subjekte. U periodu od 1. siječnja do 31. prosinca 2023. u ZICER-ovom programu Inkubacije/Postinkubacije su sudjelovala 83 poduzetnika, od kojih je 13 osnivača/osnivačica mlađih od 30 godina, 8 žena osnivačica te su 2 osnivača branitelji.

PUČKO OTVORENO UČILIŠTE ZAGREB

Pučko otvoreno učilište Zagreb (PUOZ) osnovano je 1907. pa ima stogodišnju tradiciju i iskustvo u poučavanju odraslih. Djelatnost je utemeljena na konceptu cjeloživotnog učenja te u POUZ-ovim programima sudjeluju polaznici od predškolske dobi do osoba treće dobi. Težište je na strukovnom obrazovanju i osposobljavanju odraslih osoba. POUZ provodi programe osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja odraslih te brojne programe strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, Uz to organizira kreativne radionice, tečajeve i usavršavanja (likovna, plesna, glazbena, dramska). Osim stručnog osposobljavanja, nudi brojne programe koji razvijaju kreativnost, interkulturalne kompetencije i jačaju socijalne i komunikacijske vještine. Programi su namijenjeni za tvrtke, starije osobe, studente ili određene ciljne skupine u okviru različitih projekata. (izvor: <https://www.pou.hr/o-ucilistu/o-nama>). Prema podacima Pučkog otvorenog učilišta Zagreb, tijekom 2023. je 439 polaznika pohađalo 28 programa osposobljavanja i usavršavanja. Radi se o kraćim programima koji polaznicima omogućuju veću konkurentnost na tržištu rada pa je ukupno 449 polaznika pohađalo srednjoškolske programe za odrasle osobe bez završene srednje škole ili one za prekvalifikaciju te osnovnoškolske programe za odrasle osobe bez završene osnovne škole. POUZ je tijekom 2023. s pomoću sredstava Europskog socijalnog fonda kao nositelj provodio projekt „Ponos – Pučko otvoreno učilište obrazuje

nezaposlene osobe s invaliditetom“, a na temelju čega je 55 polaznika sudjelovalo u formalnim programima osposobljavanja, a formalno obrazovanje ih je završilo 47. POUZ je sudjelovalo kao partner Udruge HR-Centar na projektu „Pronađi me i osposobi me“ kojim se neaktivnim mladim osobama želio omogućiti pristup tržištu rada te se mlade osobe željelo osnažiti za aktivno sudjelovanje na tržištu rada. U okviru projekta koji je započeo 2022., a završio 2023., u programe osposobljavanja u POUZ-u je bilo upisano 38 polaznika, od čega ih je 30 završilo programe i dobilo svjedodžbe o osposobljavanju.

BIROTEHNIKA – Centar za dopisno obrazovanje

Grad Zagreb je osnivač BIROTEHNIKE – Centra za dopisno obrazovanje. Za obrazovanje odraslih pruža program osnovnog obrazovanja odraslih, programe za stjecanje srednjoškolske stručne spreme i niže stručne spreme te programe prekvalifikacije, osposobljavanja i usavršavanja.

Prema podacima Centra, među polaznicima je veći broj onih koji se profesionalno bave sportom ili su u radnom odnosu te se zato odlučuju za upis srednjoškolskih programa koji se provode konzultativno-instruktivnom ili dopisno-konzultativnom nastavom.

AKTIVNOSTI ZA OSOBE S INVALIDITETOM

Grad Zagreb osnivač je **Ustanove za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom URIHO** koja je u okviru svoje djelatnosti – profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja skrbi o velikom broju osoba s invaliditetom te je od velikog značaja za osobe s invaliditetom i za društvo u cjelini. Zaštitno zapošljavanje u URIHU se ostvaruje u okviru gospodarskih programa za tekstil, keramiku, metal, kožu, kitničarstvo, ortopediju, kartonažu i tisak, a 60% njegovih zaposlenika su osobe s invaliditetom različitih kategorija i profila.

Grad Zagreb je na temelju Odluke o dodjeli pojedinačne državne potpore u 2023. URIHO-u dodijelio državnu potporu u iznosu od 3 700 000,00 eura za subvencioniranje plaća radnika s invaliditetom te za nadoknada dodatnih troškova zapošljavanja radnika s invaliditetom.

U listopadu 2023. je potpisan novi kolektivni ugovor s ustanovom URIHO čime su se povećala materijalna prava zaposlenih, a time i sredstva za pojedinačnu državnu potporu. Kolektivni ugovor je stupio na snagu u siječnju 2024. U 2023. u URIHO-u je bilo zaposleno 512 osoba, od čega 299 s invaliditetom (14 novozaposlenih osoba s invaliditetom u 2023.). Tijekom 2023., u URIHO-u su se provodile brojne aktivnosti u svrhu razvoja vještina/obrazovanja/osposobljavanja osoba s invaliditetom.

URIHO je bio partner na projektu Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom „**Program radnog treninga za osobe s invaliditetom na zaštitnim radnim mjestima u okviru zaštitnih radionica i integrativnih radionica u RH**“.

Cilj projekta je povećanje zapošljivosti osoba s invaliditetom jačanjem radnih potencijala i razvijanja radnih sposobnosti te stjecanje potrebnih znanja i vještina osposobljavanjem u zaštitnim radionicama te stvaranje uvjeta za zapošljavanje na otvorenom tržištu rada širenjem mreže poslodavaca koji zapošljavaju osobe s invaliditetom. Kraj projekta je 31. ožujka 2023.

U okviru projekta **“Program aktivacije dugotrajno nezaposlenih osoba s invaliditetom za profesionalni razvoj u sektoru turizma i ugostiteljstva”**, a koji je financiran iz Europskog socijalnog fonda su provedeni:

- *Program profesionalnog usmjeravanja za osobe s invaliditetom*
Svrha profesionalnog usmjeravanja je skup strukturiranih aktivnosti i metoda kojima se kroz individualni i grupni rad pomaže sudioniku u odabiru prikladnog zaposlenja i/ili obrazovanja. Cilj programa – motivirati, osnažiti i informirati osobe s invaliditetom o mogućnostima zapošljavanja u, za ovu skupinu, inovativnim sektorima rada, a primarno u sektoru turizma i ugostiteljstva u kojem se bilježi najveća potreba za radnom snagom.
- *neformalni Program osposobljavanja osoba s invaliditetom za jednostavne poslove u zanimanju kuhar “Mala škola kuhanja”*
Cilj programa – osposobiti osobe s invaliditetom za jednostavne poslove u kuhinji te ih kroz suradnju s poslodavcima u vidu prakse potaknuti na traženje zaposlenja na otvorenom tržištu rada u ugostiteljskim objektima.
- *URIHO-va ljetna škola zapošljavanja osoba s invaliditetom u turizmu i ugostiteljstvu*
U sklopu aktivnosti obrađene su teme – prezentacija poslova u turizmu i ugostiteljstvu, znanja i vještine važne za pronalazak posla u turizmu i ugostiteljstvu, kako se pronalazi posao u turizmu i ugostiteljstvu.

Projekt se provodio od 11. ožujka 2022. do 11. rujna 2023. Projektni rezultati: 15 osoba s invaliditetom uključeno je u osposobljavanje za jednostavne poslove u zanimanju kuhar u provedbi neformalnog „Programa osposobljavanja osoba s invaliditetom za jednostavne poslove u zanimanju kuhar“. Od toga, je 12 osoba uspješno završilo program; 90 osoba s invaliditetom je osnaženo za uključivanje u poslove u sektoru turizma i ugostiteljstva kroz provedbu programa profesionalnog usmjeravanja za zanimanja u turizmu i ugostiteljstvu; 8 mentora je završilo Program osposobljavanja za rad s osobama s invaliditetom; 24 osobe s invaliditetom je sudjelovalo u Ljetnoj školi zapošljavanja. Po završetku osposobljavanja za jednostavne poslove u zanimanju kuhar, jedan se korisnik zaposlio kod partnera na projektu, a jedna korisnica u URIHO-vom restoranu „Sunce“.

U sklopu Erasmus+ projekta „**Inkluzivno obrazovanje – osiguravanje pristupačnosti nestrukturnog obrazovanja odraslih osobama s invaliditetom**“ – IEDA URIHO je izradio edukativni alat za pružatelje neformalnih oblika učenja s pomoću čega se mogu steći osnovna znanja o poučavanju osoba s invaliditetom, prilagodba, asistivnim tehnologijama i komunikacijskim vještinama. Alat se sastoji od dvaju kurikula edukacija s pripadajućim radnim i didaktičkim materijalima te od sveobuhvatnog priručnika za uključivanje osoba s invaliditetom u neformalno obrazovanje odraslih.

Projekt je na završnom izvješću ocijenjen kao primjer dobre prakse: „S obzirom na razinu kvalitete provedbe projekta u cjelini, na rezultate koji iskazuju potencijal za korištenje u različitim područjima i na različitim razinama obrazovanja te na potencijal za prenošenje i korištenje u širem europskom sustavu obrazovanja odraslih, osobito s obzirom na njihovu dostupnost u prijevodima na osam europskih jezika, projekt se ocjenjuje primjerom dobre prakse.“ Kraj projekta je 30. lipnja 2023.

U suradnji sa Studijom dizajna Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, URIHO je proveo petodnevnu radionicu inkluzivnog dizajna – **INDU tekstilna, kožna, keramička, obrada metala, grafičko-marketinška i likovna radionica**. Održala se na lokaciji Avenije Dubrovnik 5/Kajzerica od 23. rujna 2023. do 27. listopada 2023. Cilj radionice bio je promoviranje razmjene znanja između osoba s invaliditetom i bez invaliditeta te participativnog dizajna radi kreiranja inkluzivnih proizvoda lako dostupnih svim građanima, uključujući i osobe s invaliditetom.

U okviru Erasmus+ projekta **Equality in diversity: broadening horizons – Equalling 2.0**, URIHO je partner na projektu, a njegovi stručni radnici su proveli “Trening o univerzalnom dizajnu”. Cilj je bio

poučiti pružatelje obrazovanja odraslih o mogućnostima obrazovanja osoba s invaliditetom te o razumnim prilagodbama koje je moguće provesti u obrazovanju odraslih osoba s invaliditetom. Kraj projekta je 28. veljače 2025.

AKTIVNOSTI ZA ŽRTVE NASILJA U OBITELJI

Radi osnaživanja žrtava nasilja u obitelji, **Dom za djecu i odrasle – žrtve obiteljskog nasilja “Duga – Zagreb”** provodi uslugu **karijernog savjetovanja**. Usluga se provodi na individualnoj razini u skloništu i temelji se na konceptu socijalnog mentorstva. Uključuje aktivnosti poput savjetovanja, planiranja, razvoja mekih vještina i povezivanja s potencijalnim poslodavcima uz psihološku podršku u cijelom procesu. Po potrebi se tijekom karijernog savjetovanja radi na digitalnoj i financijskoj pismenosti.

Direktan rad obuhvaća podršku u pisanju životopisa i sastavljanju molbi za posao, zajedničko komentiranje i pretraživanje natječaja za poslove, pomoć u aktiviranju usluge e-građani, prikupljanje potrebne dokumentacije pri zapošljavanju, pripremu na razgovor za posao i sl. Navedeno se pokazalo vrlo korisno i učinkovito za korisnice koje aktivno traže posao.

Osim toga, korisnice se upućuje u radnička prava i termine (npr. vrste ugovora, razlika između bruto i netoiznosa plaće). Također im se pruža podrška u nostrificiranju stranih diploma, pribavljanju diploma ako su ih izgubile ili ih nemaju sa sobom te pri istraživanju mogućnosti za doškolovanje ili završavanje srednje škole. Postoji li potreba za uključivanjem u druge vrste društvenih ili kreativnih aktivnosti, informira ih se o sadržajima rada organizacija civilnog društva. U sklopu toga ih se informira i o radu Zaklade Solidarna koja pruža financijsku podršku žrtvama obiteljskog nasilja (podmirivanje troška stanarine i režija prilikom izlaska iz ustanove, financiranje završavanja školovanja i troškova vezanih uz djecu i sl.).

Karijerno savjetovanje im je dostupno pri traženju posla, tijekom zaposlenja i mijenjanja posla te za potrebe vezane uz obrazovanje i dodatne financijske podrške.

Tijekom 2023., individualno karijerno savjetovanje prošlo je **16** korisnica na smještaju, a povremenu podršku tijekom (novog) zaposlenja **5** korisnica na smještaju, **11** korisnica je imalo usluge karijernog savjetovanja i nakon toga se zaposlile, **2** korisnice su se zaposlile, no u međuvremenu dale otkaz i **4** korisnice su bile u procesu promjene zaposlenja.

RADOVI ZA OPĆE DOBRO BEZ NAKNADE ZA KORISNIKE ZAJAMČENE MINIMALNE NAKNADE I JAVNE RADNE AKTIVNOSTI ZA NEZAPOSLENE HRVATSKE BRANITELJE I NEZAPOSLENE GRAĐANE GRADA ZAGREBA

Radna aktivacija radno sposobnih i djelomično radno sposobnih nezaposlenih osoba, korisnika zajamčene minimalne naknade kao osnovnog oblika novčane pomoći kroz **radove za opće dobro bez naknade** temeljem Zakona o socijalnoj skrbi (Narodne novine [18/22](#), [46/22](#), [119/22](#), [71/23](#) i [156/23](#)), svojevrsna je mjera socijalnog uključivanja i pripreme u cilju jačanja mogućnosti korisnika na ponovni povratak na tržište rada i za pronalazak zaposlenja. U tom smjeru Zakonom o socijalnoj skrbi također je propisana suradnja Hrvatskog zavoda za socijalni rad i Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u provođenju mjera socijalne uključenosti radno sposobnih i djelomično radno sposobnih samaca ili članova kućanstva koji su korisnici prava na zajamčenu minimalnu naknadu te korisnika usluge socijalnog mentorstva. Temeljem Zakona o socijalnoj skrbi, Grad Zagreb je dužan organizirati rad za opće dobro bez naknade za radno sposobne i djelomično radno sposobne samce ili članove kućanstva koje je korisnik prava na zajamčenu minimalnu naknadu te snositi troškove za provedbu rada za opće

dobro i zaštite na radu. Hrvatski zavod za socijalni rad dužan je jednom mjesečno jedinici lokalne i područne (regionalne) samouprave, odnosno Gradu Zagrebu dostaviti podatke o radno sposobnim ili djelomično radno sposobnim samcima korisnicima zajamčene minimalne naknade te radno sposobnim ili djelomično radno sposobnim članovima kućanstva koje je korisnik zajamčene minimalne naknade, dok je Grad Zagreb dužan Zavodu jednom mjesečno dostaviti podatke o korisnicima zajamčene minimalne naknade koji su uredno pozvani, a nisu se odazvali niti sudjelovali u radovima za opće dobro.

Pravo na zajamčenu minimalnu naknadu prestaje samcu ili se iznos zajamčene minimalne naknade umanjuje kućanstvu za pripadajući udio člana kućanstva ako se radno sposoban ili djelomično radno sposoban samac ili član kućanstva ne odazove urednom pozivu jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, odnosno Grada Zagreba, za sudjelovanje u radovima za opće dobro bez naknade, s danom na koji se bio dužan odazvati pozivu. U radovima za opće dobro bez naknade korisnici mogu sudjelovati od 60 do 90 sati mjesečno. **Prema podacima Hrvatskog zavoda za socijalni rad u 2023., u Gradu Zagrebu su evidentirana 5 203 korisnika zajamčene minimalne naknade, od čega ih je njih 3 174 radno sposobnih.** U 2023. je, prema dostavljenim popisima Zavoda, pozvano 377 korisnika, a na razgovor se odazvalo 168 korisnika, suglasno za uključivanje u rad je bilo 85 korisnika, od kojih je 40 odradilo radove za opće dobro bez naknade. **Grad Zagreb je korisnike uključivao u radove za opće dobro kroz uključivanje u pomoćne poslove pri domovima za starije osobe.**

Provedbom mjere tijekom niza godina se uvidjelo da vrlo mali broj korisnika prepoznaje dobrobit mjere radova za opće dobro bez naknade radi osnaživanja i povratka na tržište rada.

Znatan broj korisnika ne uključuje se u mjeru iz opravdanih razloga, npr. narušenoga zdravstvenog stanje, brige o bolesnom ili ovisnom članu obitelji i sl. Pojedini korisnici su odustali od daljnjeg korištenja ZMN-a zbog obveze uključivanja u radove za opće dobro bez naknade s obzirom da je ne doživljavaju kao mjeru za radnu aktivaciju nego upravo obrnuto, kao nepravednu (restriktivnu) zakonsku obvezu koja tjera siromašnu osobu u prisilan rad bez naknade. Ostale uobičajene prepreke uključivanja korisnika uzrokovane su dugotrajnom nezaposlenošću, poteškoćama u prilagodbi na radnu sredinu, gubitkom radnih navika, nedostatkom samostalnosti i potrebom stalnog nadzora, nedostatkom interesa, životnom dobi korisnika (osobe pred mirovinu), nezadovoljstvom ponude poslova ili radom "na crno". Ipak, korisnici prepoznaju važnost uključivanja u ovu mjeru jer ih aktivira i otvara im mogućnosti zapošljavanja što povećava njihovu radnu i socijalnu motivaciju.

Iz perspektive poslodavaca, rad s korisnicima ZMN-a je ocijenjen korisnim te ga prepoznaju kao važan i pružaju pomoć korisnicima u uključivanju. Međutim, u odnosu na druge korisnike u društveno korisnom radu izvještavaju o pojedinim lošim iskustvima (neredoviti dolasci, nepoštivanje radnog vremena i dogovora, nezainteresiranost i neozbiljan pristup prema dodijeljenim poslovima, nespremnost na obavljanje radnih zadataka bez dodatnog mentoriranja i nadzora).

Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom od 2005. provodi program **Javnih radnih aktivnosti za nezaposlene hrvatske branitelje i nezaposlene građane Grada Zagreba** kojim se navedene korisnike uključuje u društveno korisne ekološke aktivnosti u trajanju od 40 sati u park-šumi Maksimir. Zauzvrat, za odrađene ekološke aktivnosti korisnici mogu odabrati besplatno obrazovanje i usavršavanje u različitim programima ili medicinsku rehabilitaciju u specijaliziranoj ustanovi/lječilištu. Program javnih radnih aktivnosti se provodi sukladno Odluci o sudjelovanju nezaposlenih hrvatskih branitelja i nezaposlenih građana grada Zagreba u javnim radnim aktivnostima (Službeni glasnik Grada Zagreba 4/07, 22/09 I 25/13).

Od 1. siječnja do 31. prosinca 2023. u program javnih radnih aktivnosti bilo je uključeno 26 sudionika, od čega je 19 sudionika još u obrazovnom procesu, a 7 sudionika je završilo obrazovni program.

KOMPENZACIJSKE MJERE ZA KORISNIKE NOVČANE POMOĆI GRADA ZAGREBA ZA RODITELJA ODGOJITELJA

Kako bi se korisnicima mjere roditelj odgojitelj olakšao izlazak iz mjere, Grad Zagreb je osigurao kompenzacijske mjere radi njihova uključivanja u programe edukacija i verificirane obrazovne programe te financijsku podršku za pokretanje vlastitog poslovnog subjekta i samozapošljavanje.

Kompenzacijska mjera uključivanja u verificirane obrazovne programe osposobljavanja i prekvalifikacije je uvedena radi novčane pomoći za roditelja odgojitelja da kroz različite obrazovne programe steknu znanja i vještine ili da već stečena znanja i vještine unaprijede te da steknu uvjerenje o osposobljavanju, a sve kako bi bili konkurentniji na tržištu rada. S druge strane, Grad Zagreb je kroz jednu od kompenzacijskih mjera putem Javnog poziva za dodjelu potpora za samozapošljavanje korisnicima novčane pomoći Grada Zagreba za roditelja odgojitelja, dodjeljivao **potporu za pokrivanje troškova za osnivanje i pokretanje rada poslovnog subjekta** (obrta, trgovačkog društva, samostalne djelatnosti i ustanove) u kojem će se ujedno samozaposliti te im je na time omogućio povratak na tržište rada. Dodatno, radi što bolje pripreme korisnika mjere roditelj odgojitelj, za realizaciju poduzetničke ideje, odnosno radi održivog poslovanja, odluče li se samozaposliti osnivajući vlastiti poslovni subjekt, a na inicijativu Grada Zagreba je Zagrebački inovacijski centar, Plavi ured razvio **Edukativno-mentorski program „Postajem poduzetnik“** koji je bio dostupan korisnicima mjere roditelj odgojitelj. Na temelju pohađanja verificiranih obrazovnih programa osposobljavanja i prekvalifikacije u Pučkom otvorenom učilištu Zagreb, uvjerenje o osposobljavanju je steklo 24 korisnika (17 žena i 7 muškaraca) u 14 obrazovnih programa te su korisnice/korisnici stekli uvjerenja o osposobljavanju u 14 različitim djelatnosti. U edukativno-mentorski program „Postajem poduzetnik“ Zagrebačkog inovacijskog centra Plavog ureda se uključilo 97 korisnika kojima je pruženo više od 800 sati individualnog mentoriranja, dijelom uživo, dijelom *on line* te je održano 13 edukacija u trajanju od 52 sata. Korisnici su bili uključeni u informativne radionice za predstavljanje poslovanja Plavog ureda i usluga i programa „Postajem poduzetnik“, upoznavanje s pojmovima poduzetništva, prednostima poduzetništva, poduzetničkim rizicima, mogućnostima ulaska u poduzetništvo; poduzetničko edukativan program okvirnih sadržaja – (Pre)ispitaj svoju ideju, pravni oblici poduzetništva, financijska strana poduzetništva, financiranje poduzetničkog pothvata i poslovni plan te individualno mentoriranje, ovisno o razvojnoj fazi poduzetničke ideje od njezine razrade, poslovnog plana, registracije subjekta, provjere početne pravne i porezne dokumentacije.

Mjera potpore za samozapošljavanje pokretanjem vlastitog posla bila je usmjerena na korisnike mjere roditelj odgojitelj, a koji imaju određena znanja, vještine i iskustva u obavljanju neke od poslovnih djelatnosti, ali i na one koji nemaju iskustva, ali imaju poduzetničku ideju. Ovom mjerom omogućena je jednokratna potpora za samozapošljavanje u iznosu do 5 308,91 euro, za pokrivanje dijela troškova osnivanje i pokretanje rada poslovnog subjekta. Kroz Javni poziv za dodjelu potpora za samozapošljavanje, korisnicima novčane pomoći Grada Zagreba dodijeljena je potpora za 46 korisnika (42 žene i 4 muškarca), i to za pokretanje 41 obrta i 5 trgovačkih društava. Najučestalija područja djelatnosti za koja su korištene potpore su uredske, administrativne, računovodstvene i knjigovodstvene usluge; njega i održavanje tijela; videosnimanje i promidžba; zabavne, rekreacijske te sportske usluge; usluge čišćenja, uređenja i održavanja; savjetovanje; obrazovanje i poučavanje; priprema i usluživanje pića; cvjećarsko aranžerske usluge; izrada suvenira; poštanska, kurirska i taksi usluga; građevinske djelatnosti; montaža ugradbenog namještaja; skrb za kućne ljubimce.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Kako je zapošljavanje najbolja dugoročna mjera suzbijanja siromaštva, sve su mjere osnaživanja i poticanja radne aktivacije te poticanja na cjeloživotno učenje teže zapošljivih osoba izuzetno važne te na njima treba i dalje ustrajati i potrebno ih je dodatno razvijati.

Kroz različite programe pomoći i podrške skupinama u riziku, naglasak treba i dalje biti na radnoj aktivaciji **dugotrajno nezaposlenih osoba** kao onih koje se nalaze u riziku od socijalne isključenosti.

S obzirom na veliku važnost radne aktivacije mladih, u fokusu je potrebno imati integraciju **mladih primatelja socijalne pomoći na tržište rada** te dostupnost programa aktivacije mladima, ali i osobama srednje životne dobi.

Potrebno je kontinuirano pronalaziti načine motiviranja **radno sposobnih korisnika srednje životne dobi** za cjeloživotno učenje i radnu aktivaciju, uvažavajući manjak radnih navika i iskustva, uzimajući u obzir i da je među njima znatan broj onih s narušenim zdravljem.

Također, potrebno je **senzibilizirati poslodavce** za uključivanje korisnika u radove za opće dobro bez naknade u različite vrste poslova, osim pomoćnih fizičkih poslova čišćenja i održavanja, sukladno mogućnostima korisnika, čime bi se povećale mogućnosti njihova zapošljavanja.

U kontekstu **integracije ranjivih skupina**, zapošljavanje je najbolja dugoročna mjera suzbijanja siromaštva, nejednakosti i socijalne isključenosti pojedinaca i njihovih obitelji.

Da bi korisnike sustava socijalne skrbi što bolje približili potrebama na otvorenom tržištu rada, potrebno je senzibilizirati sustav na njihove potrebe, a od velike je važnosti **međusektorska suradnja te jasan zakonski okvir**.